

ПОМІЖ ТЕКСТОМ

ПОМІЖ ТЕКСТОМ:

журналісти для журналістів

ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА
ФАКУЛЬТЕТ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА ЖУРНАЛІСТИКИ

*З нагоди 85-річчя
університету*

Видавничий проєкт

**«ПОМІЖ ТЕКСТОМ:
журналісти для журналістів»**

Вип. 7

«Три роки незламності»

Івано-Франківськ
Лілея-НВ
2025

Поміж текстом: журналісти для журналістів: художньо-публіцистичне видання / Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, факультет філології, кафедра журналістики; упорядники: Г. Пристай, В. Ганчук, С. Наумова, Т. Фученко, А. Лис, Є. Косторнова, Х. Мартинюк, С. Данилюк, С. Макогін. Івано-Франківськ, 2025. 204 с.

У виданні вміщено 31 інтерв'ю з фахівцями медіа України, записані студентами 3-го й 4-го курсів спеціальності «Журналістика» факультету філології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Також додано матеріали журналістів та студентів про війну: цікаві факти, свідчення, роздуми.

Це сьомий випуск книжки, який вийшов у рамках видавничого проєкту «Поміж текстом: журналісти для журналістів», започаткованого з метою удосконалити вміння студентів писати, формувати, редагувати та укладати свої матеріали.

Видання адресоване викладачам, журналістам, учням і студентам навчальних закладів, а також усім, кого цікавить медіа діяльність.

Відповідальна за випуск:

Ганна МАРЧУК – кандидатка філологічних наук, професорка кафедри журналістики факультету філології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Авторка ідеї проєкту, упорядниця:

Галина ПРИСТАЙ – кандидатка наук із соціальних комунікацій, доцентка, доцентка кафедри журналістики факультету філології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Книжка видана за сприяння та підтримки ректора Прикарпатського (Карпатського) національного університету імені Василя Стефаника професора **Ігоря ЦЕПЕНДИ**

ЮНІ В ПРОФЕСІЇ:
студенти про журналістику

Роксолана БАБІЙ

голова редакторка «Бринза медіа»

Уявіть медіа, схоже на свіжу бринзу, що тільки починає набувати форму, але вже сповнена смаку та характеру.

А його голова редакторка – та, хто майстерно міксує ідеї, амбіції та творчість, створюючи новий голос для молоді. Сьогодні ми дізнаємося, як народжується «Бринза медіа» і хто стоїть за її рецептом.

– Скільки років досвіду в журналістиці знадобилося тобі, щоб стати головною редакторкою? Давно хотіла цього чи пропозиція була неочікуваною? Як на це наважилась?

– Я мала дуже різний досвід у журналістиці. Працювала кореспонденткою теленовин у телерадіокомпанії «Вежа», писала матеріали для редакцій, з-поміж яких «Детектор медіа», «Куншт», «Український тиждень», «Суспільне Івано-Франківськ», «NZL.media».

Вже, напевно, через місяць після початку навчання на першому курсі бакалаврату у Прикарпатському університеті я потрапила на програму-практикум на «Суспільне Івано-Франківськ». Тоді це був мій перший досвід взаємодії із медіа. Загалом, коли вступала до вишу, розуміла, що університет – університетом, але я маю використовувати всі можливості для навчання, щоб розвиватися в професії. Тому протягом шести років навчання – бакалаврату у ПНУ і магістратури в УКУ – я пройшла дуже багато стажувань, навчань, лекторіїв, тренінгів, форумів, а також практик, які ми мали як в університеті, так і поза ним. Пропозиція очолити

«Бринзу медіа» була неочікуваною, оскільки я ще хотіла розвиватися як журналістка. Проте вирішила, що це хороша ідея та варта уваги ініціатива, що потрібно ризикувати, наважуватись на такі іноді шалені кроки.

– Розкажи, як ти прийшла у проєкт і загалом про своє бачення «Бринзи медіа».

– Я закінчувала магістратуру в школі журналістики УКУ, коли у квітні мені написала моя знайома Марія Кузенко, з якою ми разом стажувались у проєкті «Молодь і влада». Вона запропонувала мені долучитися і стати редакторкою – була ідея створити молодіжну ініціативу, молодіжне медіа в нашому регіоні. Ми домовились, що спершу вивчимо потреби нашої аудиторії, те, що нині її турбує, і загалом споживання інформації в медіа цієї вікової категорії. Після цього ми продумували ідеї. Відповідно моїм завданням було прописати концепцію медіа та редакційну політику. Мені сподобалась ця ідея, адже я впродовж шести років була активно залучена до молодіжної організації «Фундація Регіональних Ініціатив», працювала для молоді і з молоддю. Тому це була логічна сходинка вгору після завершення магістратури і після закінчення активної фази діяльності в молодіжній організації. Я розуміла, що можу дуже ефективно поєднати свій досвід і в журналістиці, і в менеджменті. Так і з'явилося усвідомлення, що ми можемо створити проєкт саме для молоді плюс стати такою платформою для локальних ініціатив. Якщо думати з точки зору аудиторії, то молоді потрібно підписатися на велику кількість каналів, аби отримати інформацію щодо анонсів про події та можливості. Тож ми вирішили, що цим каналом може стати «Бринза». Крім того, я розуміла, що це хороша історія – почати пояснювати все те, що відбувається у нас в області, та давати кейси, як можна діяти в певних ситуаціях. Тобто

залучається концепція пояснювальної журналістики, а також журналістики рішень – про них трішки пізніше. Також хочемо давати молоді саме такі кейси, які можуть бути їй корисні. До прикладу, коли ті ж ровесники змогли, випробували певний проєкт, ініціативу, пережили певний досвід, ми про це розповідаємо, як все відбувалося, розкриваємо нові можливості. Ще я розумію, що дуже багато молоді часом задумується про переїзд із нашої області – в якийсь період життя я теж мала такий намір. Тому нам також потрібно робити все, щоб закохати молодь з нашої області в Прикарпаття, і зробити це брендом, який ти цінуєш і не хочеш покидати.

– Чому саме «Бринза»?

– Коли ми обирали назву, то працювали зі словником слів на три-п'ять літер. Я запропонувала назву «Бринза», щоб мати конект із локальним середовищем. Бринза – це м'який білий сир, але солоний. Так і в нашій діяльності: ми хочемо бути медіа, яке буде корисне для своєї аудиторії, але водночас публікуватиме суспільно важливу інформацію, яка може для когось бути гострою.

– Як це – створювати нове медіа під час війни і виходити на переповнений ринок?

– Я можу сказати, що у випадку роботи з молоддю це точно не переповнений ринок в Івано-Франківську. Адже мало хто виокремлює саме цю аудиторію, коли готує матеріали. Ми ж працюємо з аудиторією від 14 до 35 років, тобто це і школярі, і студенти, і та молодь, яка працює та розвивається професійно. Тому це, навпаки, доволі цікавий кейс: ти намагаєшся підготувати для своїх ровесників щось таке, що сама вже пройшла у житті. Хоч я вже не студентка, не школярка, але є речі, які – точно знаю – варто донести до такої аудиторії. Щодо війни: повністю не

абстрагуємось від контексту війни в нашому медіа, безумовно, згадуємо. Ми більше про якийсь лайфстайл, але водночас і про те, що відбувається в нашому місті і країні, тому якісь топновини, найважливішу інформацію щодо повномасштабного вторгнення ми пишемо й оприлюднюємо. Загалом виклик у тому, що всі донатять зараз на те, щоб закупляти необхідне для військових, у це найбільше вкладаються. Тому потрібно максимально працювати з контентом та з проектом, аби залучити своїх донаторів, знайти постійних меценатів та людей, які б підтримували проєкт. Поки що ми тільки розвиваємось і ще не маємо підтримки, але дуже хочемо над цим працювати.

– Які особливості контенту ти можеш виокремити на «Бринзі медіа»?

– Ми готуємо пояснювальну журналістику, тобто експлейнери – матеріали з пояснювальної журналістики, які відповідають на різні запити нашої аудиторії, стосуються нашої області, «вічнозелених» тем або загальних потреб. Також ми даємо матеріали у форматі журналістики рішень, де розповідаємо про реальні історії. Наприклад, у нас був матеріал про Христину Христук, яка заснувала власний центр реабілітації в Івано-Франківську. Вона отримала грант на бізнес від держави, а ми розповіли про цей кейс. Якщо людина хоче відкрити власну справу, вона залучає різні ресурси. У цьому випадку це був грант. Ми про цей досвід розповідаємо – і люди на цьому прикладі дізнаються, що така можливість є, як це працює і як це застосувати для себе. Окрім цього, ми готуємо лонгріди, також є якісь такі невеличкі формати – поширюємо анонси подій, які відбуватимуться. Це робимо, щоб збирати докупи всю інформацію, яка розкидана по десятках каналів нашої області, а ми, як я вже казала, прагнемо бути центром, який об'єднує.

– У чому саме зараз полягає твоя робота? Що прагнеш створити/чого досягти?

– Моє завдання полягає у тому, щоб розвивати цей медіапроект, створювати якісний контент і задовольняти потреби нашої аудиторії. Крім цього, прагну не лише працювати над контентом, але й створювати різні продукти від нашого медіа, які будуть цікаві та корисні для молоді. По суті, нині я, як редактор, комунікую з журналістами, які в нас на фрілансі пишуть матеріали. Ми спільно плануємо майбутні напрацювання, відтак пропрацьовуємо, і я редакую їхні тексти. З огляду на те, що наш проєкт тільки розвивається, я також маю обов'язки готувати матеріали до публікації – створювати дизайн. Також це стосується комунікацій – роботи багато, зараз лише початок, і доволі складно розширювати свою команду.

– Яким бачиш майбутнє своєї «Бринзи», в яку ти вклала стільки сил?

– Я можу сказати, що в майбутньому я бачу «Бринзу» як медіа, яке є одним з пріоритетних інформаційних каналів для молоді Івано-Франківської області. А з часом і не тільки для Івано-Франківської, сподіваюсь. Це медіа, яке має своє ком'юніті, для якого створює різні проєкти, зустрічі з різними цікавими персонами, а також десь і майстер-класи. Крім цього, я дуже мрію про те, що в нас буде велика вже постійна команда журналістів, моїм основним завданням буде кайфувати від текстів і якомога більше самій писати. Нині, на етапах розвитку, немає достатньо часу, щоб і власні тексти видавати. А взагалі було б дуже круто, якби у нашого видання з'явилося своє редакційне місце, тобто був класний власний простір, фізична редакція. На це я надихнулась після відвідин видавництва «Axel Springer» у Німеччині – дуже потужний простір; хочеться, щоб ми досягнули такого рівня, за якого медіа має доволі великий заробіток і

відповідно може самостійно виплачувати добрі гонорари журналістам, комунікаційникам, дизайнерам, рекламникам і загалом фінансувати всі необхідні напрями. Хочеться працювати не просто як Instagram-сторінка, а як великий медіапроект, який має ще чимало крутих складових. Щоб ми могли спокійно дозволити собі розвивати різні напрями та навіть просто кайфувати від роботи.

– Чому бути журналістом під час війни і створювати щось нове страшно, але варто?

– Я не можу сказати, що це однозначно страшно. Не всі журналісти насправді працюють «на війні» – у гарячих точках, адже треба пройти величезну підготовку, аби бути воєнним кореспондентом. Ми ж, перебуваючи в тилу, маємо інші завдання. В нашому випадку потрібно боротися з дезінформацією та з тими викликами, які є в нашому регіоні, підтримувати людей, які хочуть розвивати регіон і нашу країну. Розвивати, може, і страшно, адже ти точно не знаєш, що буде завтра в твоїй країні. Наше завдання полягає в тому, щоб допомагати молоді знайти своє місце в Україні й показати, які є можливості для розвитку на батьківщині. А відповідно зменшувати кількість випадків переїзду за кордон.

Інтерв'юєрка Богдана ЛИСЕНКО

Марія ГАВРИЛЮК

журналістка онлайн-видання «Курс»

– Маріє, розкажіть, як ви прийшли в «Курс» і якою була ваша перша робота тут?

– У «Курс» ми прийшли з «Галицького кореспондента». Спочатку я, потім – Наталка Кушніренко. Вона ще там трохи працювала, а потім приєдналася до нас після того, як Володя Кушніренко звільнився. Коли Сергію Борису запропонували робити «Курс», він мені запропонував або очолити «Галицький кореспондент», або разом із ним створювати «Курс». Ми вирішили почати робити «Курс» і разом підбирали команду. Василь Крайник, до речі, був моїм протеже.

(Наталка Кушніренко в журналістиці понад 20 років. Працює в «Курсі» з 2016 року. В новинах розповідає про важливе і корисне. Пише на чутливі теми. Пише тексти про людей, чий досвід вчить і надихає, чия думка важлива. Василь Крайник у медіа зі студентських років. У 2013–2014 роках працював у «Франко Таймс» – першому порталі інфографічних новин Франківська. З 2014 року – в «Курсі». Пише новини й аналітику, здебільшого – про політику і владу, місцеве самоврядування, виборчі кампанії, а також про економіку і бізнес. З березня 2023-го – у лавах ЗСУ).

– Сергій Борис сумнівався щодо Василя?

– Так, Сергій не хотів брати Василя, казав: «Студент, третій курс, він там не буде працювати». Я наполягла, і Сергій у ньому не розчарувався. Василь став прикладом журналіста.

– Як відбувався запуск «Курсу»?

– Приблизно з лютого ми почали працювати над «Курсом». Перед тим як запустити сайт у травні, ми підготували кілька великих матеріалів, заповнювали новинну стрічку, сформувавши команду: Василь Крайник, Володя Кушніренко (в ЗСУ) та ін. Потім одна із медійників пішла в декрет і не повернулася. Володя Кушніренко згодом працював в інших виданнях, і тоді до нас приєдналася Наталка Кушніренко. У нас склався сталий колектив.

– Пам'ятаєте свою першу велику статтю в «Курсі»?

– У «Курсі» вже не пам'ятаю точно. Щось про вулицю Шевченка в Рогатині писала. Ми готували по одному-два великих матеріали перед запуском. Суть була в тому, що ми мали наповнений сайт із заповненою новинною стрічкою та створеними соцмережами.

– Як ви вирішили стати журналісткою? З якого року ви в цій професії?

– Я закінчила факультет журналістики і пішла працювати в «Репортер». Просто приїхала на вокзал, купила всі газети, які були, і пішла в редакції. Спочатку прийшла в «Західний кур'єр», але редактор порадив звернутися в «Репортер». Тоді в «Репортері» інтернет був під'єднаний лише до одного комп'ютера. Вже за два місяці написала розслідування. Тоді у Франківську ніхто не писав розслідувань. Реєстрів не було, тому доводилося йти в реєстраційну палату, платити гроші, чекати кілька днів на довідку.

– Які перші серйозні матеріали вам запам'яталися?

– Перші два серйозні матеріали були про письменницю, де одразу створили комісію, і про забудову – серйозне розслідування. За кілька місяців стала заступником головного редактора в «Репортері».

– Чи стикалися ви з проблемами або перешкодами у вашій журналістській діяльності?

– Було багато всього – і суди, і погрози. У «Галицькому кореспонденті» мене відправили писати про земельний скандал у Косівському районі. Там на мене напав сільський голова, довелося тікати городами, приїхала вся мокра. Потім він подав на нас до суду, але ми виграли. Багато їздили, писали про земельні скандали по всій області.

– Чи були конфлікти з політиками?

– Так, мій перший матеріал «Угорницька афера» в «Репортері» був про незаконну забудову в Угорниках, яку вів Юрій Соловей. Він себе позиціонував як великий борець за правду, але після того матеріалу ненавидів мене багато років і, думаю, досі ненавидить. Були скандали, погрози, але з нормальними політиками ми дружимо, маємо свої джерела в різних структурах.

– Як змінилася ваша робота після початку війни?

– Після початку війни ми більше почали писати про волонтерів, військових, волонтерські ініціативи. Багато писали про релокований бізнес. Розслідування перший рік майже не писали, бо не знали, що можна, а що не можна публікувати.

– Які теми нині найбільш актуальні на вашому сайті?

– Унікальні новини, які не можна прочитати всюди. Зараз більше читають про ухлянтів, суди над ними, мобілізаційні питання, корупцію, людські та міські історії. Базові теми залишаються актуальними: те, що впливає на життя людини: влада, самоврядування, гроші. Медицина також завжди актуальна, особливо з появою багатьох поранених людей. Про хабарників завжди читають. Під час війни люди гостріше реагують

на соціальні негативи, емоційніше сприймають питання справедливості.

– Чи були у вас останнім часом конфлікти або скандали, пов'язані з вашою журналістською діяльністю?

– Так, були випадки, коли нам погрожували сходами або намагалися вплинути на нас через знайомих. Наприклад, ми писали про сумнівні закупівлі на комунальному підприємстві, після чого нам пропонували зняти матеріал. Були також випадки, коли намагалися зламати наш сайт після публікації розслідувань. Але ми завжди дотримуємося стандартів, працюємо з фактами і доказами, тому нам нічого не загрожує юридично.

– Як ви справляєтеся з такими викликами?

– Пишемо акуратно, перевіряємо факти, маємо докази. Якщо є факти і докази, то судові позови безпідставні. Ми захищаємося юридично, захищаємо наш сайт технічно від хакерських атак. Головне – працювати професійно і відповідально.

– Що б ви порадили читачам, які хочуть отримувати якісну та об'єктивну інформацію?

– Читайте перевірені джерела, звертайте увагу на унікальні матеріали, які базуються на фактах і глибокому аналізі. Будьте критичними до інформації, яку отримуєте, і довіряйте професійним журналістам, які дотримуються етичних стандартів.

*Інтерв'юєри: Яна ГУДЯК,
Денис САТАНОВСЬКИЙ*

Богдан ГОРУК

радіоведучий ТРК «РАІ»

– Як ви почали свій шлях у радіожурналістиці? Що вас надихнуло на цей вибір?

– Історія почалася ще в дитинстві, коли в машині батька постійно грало радіо, поки він віз мене до школи. Там транслювали ранкове шоу, і мені завжди було цікаво, як це – говорити для багатотисячної аудиторії, бути тим таємничим голосом, який впізнають одразу після перших слів. Згодом дитяче захоплення переросло в навчання, а з часом – у повноцінну професію.

– Які основні якості повинні бути у хорошого радіожурналіста? Що для вас важливіше: голос чи контент?

– Важливими є як голос, так і контент, як Інь і Янь, вони співіснують у цій сфері діяльності. Адже ти можеш бути чудовим ведучим із гарним голосом, але без вміння якісно подавати контент стаєш нецікавим для слухача. Потрібно знаходити баланс між голосом і створенням якісного контенту для аудиторії.

– Які найбільші виклики були у вашій кар'єрі і як вам вдавалося їх долати?

– Першим і найбільшим викликом стало подолання страху говорити перед мікрофоном – позбутися відчуття провини за те, що сказав щось не так, і перестати уявляти, що тебе за це «закидають гнилими томатами». Але насправді все працює зовсім інакше. Треба перебороти страх публіки, відчувати себе у своїй сфері, у своїй стихії.

Інша проблема – професійне вигорання. Це виклик, який рано чи пізно стає реальністю для кожного ведучого, та й не тільки ведучого. Робота перетворюється на рутину, і поступово зникає запал до ведення етерів. У такому випадку підхід до розв’язання цієї проблеми має бути індивідуальним. У моєму випадку це активний відпочинок: на тиждень відволіктися від усіх справ і присвятити час собі.

– Як ви оцінюєте роль радіо у формуванні громадської думки? Яким чином радіожурналістика може змінювати або впливати на суспільство?

– Радіо – це невід’ємна частина медіа, воно також несе відповідальність за інформацію, яку ми, як ведучі, подаємо слухачам. Тому наша робота впливає на формування громадської думки. Ми повинні усвідомлювати важливість кожного слова, адже воно може не лише інформувати, а й надихати або навіть змінювати життя людей.

– Чи переживали ви емоційне вигорання та бажання все кинути?

– Як я вже згадував, був випадок, коли я зіткнувся з подібною ситуацією, і відразу постало питання: що ж робити? Я помітив, що етери вже не приносять того драйву, як раніше, і почав почуватися як офісний клерк, який щодня приходиться на «улюблену роботу», тисне пальцями по клавішах, очікуючи обіду чи завершення робочого дня. Тоді виникло запитання: «Що робити? Як повернути сили й енергію працювати з колишнім ентузіазмом?». Рішення не змусило себе довго чекати: активний відпочинок допоміг мені повернутися в той стан, коли я почувався наповненим натхненням і бажанням вести етер. Саме тоді з’явилися нові ідеї для програм, які додали роботі свіжості та сенсу.

– Війна в Україні змінила багато аспектів журналістики, зокрема радіо. Як це вплинуло на ваш стиль роботи та підхід до створення контенту?

– Перше і найприємніше – російський контент, музика, мова окупанта почали зникати з нашого медійного простору. Введення нових мовних квот та зміна закону про медіа дали корективи на витіснення російського контенту з наших платформ, що у свою чергу дало поштовх для самовдосконалення, особливо для столичних медіа, що не може не тішити й досі.

Створення контенту також змінилося. У нас з'явилося більше можливостей, більше ресурсів, з яких можна черпати енергію. Наша мова стала трендом, стилем, виконавці почали писати пісні українською, перекладати старі твори так само, але не у всіх це вийшло.

– Як вважаєте, чи змінилися запити слухачів за час війни?

– Так, безумовно, запити слухачів змінилися під час війни. В умовах складної ситуації люди стали більш чутливими до актуальних новин, інформації про події на фронті та підтримки морального стану. Люди шукають не тільки новини, а й контент, який допомагає їм відновити емоційну рівновагу, відчувати підтримку, надію та віру в перемогу. Більш важливим став контент, пов'язаний із патріотизмом, волонтерською діяльністю та історіями мужності. Крім того, слухачі хочуть мати доступ до реальної, перевіреної інформації, тому важливість точності та достовірності новин стала пріоритетною для багатьох медіа. Водночас зросла потреба в контенті, який надихає, підтримує морально та відволікає від повсякденних труднощів, зберігаючи єдність нації.

Щодо музики, то змінився і попит на неї. Якщо раніше була тенденція слухати лише трендові композиції, а до повномасштабного вторгнення російська музика і контент були в тренді,

то після 2022 року ситуація змінилася. Люди почали активно відкривати для себе нових українських виконавців. Наприклад, Go-A були мало відомі більше десяти років, поки не виступили на Євробаченні, і лише тоді їх помітили. Тепер же український контент повністю задовольняє потреби слухачів.

– На вашу думку, чи змінилася роль журналістів в умовах війни?

– Хочу нагадати, що військові дії розпочалися ще до 2022 року, і вже тоді були такі титани, як військові журналісти, які могли потрапити в саме пекло і донести інформацію звідти до широких верств населення. Тепер військова тематика щоденно присутня в етері: військова аналітика, новини з фронту. Фактично понад 70 відсотків екранного часу займає військова тема, а журналісти стали тим Прометеєм, який колись дав людям вогонь. Так само журналісти нині подають інформацію людям. Хоча нині люди більше цікавляться новинами, ніж раніше. Здається, немає вже таких, хто не підписаний на різні онлайн-медіа чи навіть telegram-канали, щоб слідкувати за свіжими новинами.

– Яким чином війна вплинула на технічні аспекти радіомовлення? Чи є виклики, з якими ви стикаєтеся у технічному плані?

– У технічному плані найбільша проблема – це брак кадрів. Багато професіоналів своєї справи поставили своє цивільне життя на паузу і пішли до лав ЗСУ, за що їм велика шана та подяка. На жаль, багато з них вже не з нами. Відтоді постало запитання: де взяти досвідчених ведучих, операторів, режисерів, журналістів? Багато людей також почали пробувати себе в ролі журналістів, навіть не маючи на це відповідної освіти, і з часом стали фахівцями, які можуть навчити нове покоління журналістів.

Інша проблема – повітряні тривоги. Ворог знищує критичну інфраструктуру, без якої майже неможливо працювати, але і тут ми адаптувались. У нашому житті з'явилися генератори, есо-flow і ще незліченна кількість альтернативних джерел енергії, хоча іноді і цього не вистачає.

– Як намагаєтеся збалансувати професіоналізм та емоційне ставлення до подій, особливо коли йдеться про особисті або чутливі теми?

– Не всі витримують емоційне навантаження в нашій професії. Ми не гумові і теж маємо почуття, але потрібно вміти себе контролювати. Якщо ви будете приймати близько до серця все, що бачите в медіа та соціальних мережах, то у вас, найімовірніше, почне «їхати дах». Потрібно вчитися контролювати свої емоції, тут підхід до кожного індивідуальний.

– Яким бачите майбутнє радіо в Україні після війни? Які зміни, на вашу думку, залишаться назавжди, а що повернеться до старих форм?

– Радіо нині має широке поле для розвитку в будь-якому напрямку. Варіанти в майбутньому різні: воно може розділитись на подкасти та окремі невеликі станції або ж далі існувати як єдине ціле. Ще до недавнього часу всі думали, що радіо вимре і залишиться лише на радіоприймачах старих автівок, в яких немає Bluetooth, щоб запустити свої улюблені треки та новини, але воно набуло трохи інших форм. Радіо почало розширюватись не тільки в просторі хвиль у різних містах країни. З'явилися сервіси, які дозволяють слухати нас з різних куточків світу. Інші почали розвивати свої соцмережі згідно з новими трендами: хочеш, щоб тебе знали, – почни блог, покажи, як виглядає твоя робота, хто твої гості і про що ви з ними розмовляєте.

Щодо старих форм, то сумніваюсь, що вони повернуться. Ми зайшли занадто далеко, щоб дивитися в минуле. Ми його пережили і будемо згадувати в хороших чи поганих сенсах.

– Які поради дали б молодим радіожурналістам, які тільки починають свою кар'єру, особливо в умовах нинішньої ситуації в країні?

– Не бійтеся, пробуйте різні напрямки журналістики, спробуйте себе як ведучого радіо, ведучого новин на ТБ, режисера, оператора, створіть власний подкаст і розповідайте те, що вам подобається. Будьте унікальними, створіть власний стиль подачі інформації, експериментуйте і виходьте за рамки стандартів.

Інтерв'юєрка Вероніка МИКУЛИН

Яна ЛАЗОРИК

журналістка ТРК «РАІ»

– **Що найбільше мотивує вас у роботі журналіста?**

– Журналістика для мене – це не просто робота, а покликання і невід’ємна частина життя. Особливо в час війни я розумію важливість своєї професії. Мене надихає можливість приносити реальну користь людям: висвітлювати важливі події, доносити необхідну інформацію та допомагати розв’язувати суспільні проблеми.

Часто люди, які потребують допомоги від влади, звертаються саме до журналістів, довіряючи їм більше. Ця довіра мотивує працювати ще краще. Також надихає підтримка колег-однодумців та можливість оперативно доносити до суспільства якісну, доступну інформацію. Журналістика – це більше ніж професія, це справжнє служіння людям.

– **Чому ви обрали саме таку професію? Розкажіть вашу історію?**

– Як і багато дітей, у дитинстві я мріяла про різні професії. Проте у старших класах, коли постало серйозне питання вибору майбутньої професії, я вирішила проаналізувати свої справжні захоплення та сильні сторони. Любов до української мови, природний хист до письма та щире задоволення від спілкування з людьми – все це привело мене до розуміння, що журналістика може стати ідеальним поєднанням моїх талантів та інтересів.

Особливо важливою для мене була підтримка батьків. Коли вони схвалили мій вибір, це додало впевненості у правильності

рішення. З того моменту, як я ступила на шлях журналістики, жодного разу не виникло сумнівів щодо цього вибору.

Кожен день у професії приносить нові знання та можливості для розвитку. Постійне навчання, удосконалення навичок та розширення професійного світогляду тільки підтверджують, що це було найкраще рішення в моєму житті. Я не просто люблю свою роботу – я нею живу. Ще з попередньої відповіді ви могли помітити, наскільки надихає мене професія журналіста.

Щоранковий підйом на роботу супроводжується піднесеним настроєм та блиском в очах – це найкращий індикатор того, що я на своєму місці. Постійне прагнення вдосконалювати свої матеріали, підвищувати продуктивність та вивчати нові аспекти професії свідчить про справжнє покликання до журналістики.

Хочу наголосити, що у виборі професії не варто поспішати. Це рішення потребує ретельного обмірковування, адже робота займає величезну частину нашого життя. Важливо підійти до цього вибору максимально свідомо, зваживши всі «за» і «проти», прислухавшись до своїх справжніх бажань та здібностей.

– Як теми для своїх матеріалів ви обираєте?

– Як журналіст обласного телебачення, я маю унікальну можливість висвітлювати широкий спектр подій – від місцевих новин до регіональних масштабних подій. Особливість нашої роботи полягає в різноманітності тематик, які ми можемо обирати для висвітлення. Це дає нам творчу свободу та можливість охопити різні сфери життя нашого регіону.

Наші новинні випуски охоплюють найрізноманітніші теми: від культурних подій та спортивних змагань до важливих медичних новин та, безумовно, актуальних повідомлень про ситуацію на фронті. Відсутність жорстких тематичних обмежень дозволяє нам бути гнучкими у виборі матеріалів та відповідати на різноманітні інформаційні запити нашої аудиторії.

У процесі вибору тем для висвітлення я керуюся двома основними принципами. Перший – це актуальність новини для нашого регіону. Другий – її потенційна цікавість для нашої аудиторії. При цьому я застосовую особливий підхід до оцінки матеріалу: спочатку дивлюся на новину не як журналіст, а як звичайний глядач. Ставлю собі прості, але важливі запитання: «Чи була б ця новина цікава особисто мені? Чи виділила б я час, щоб її подивитися чи прочитати?»

Лише коли відповіді на ці запитання ствердні, я починаю працювати над матеріалом. Такий підхід допомагає створювати контент, який не лише інформативний, а й справді цікавий та корисний для наших глядачів. Це дозволяє нам підтримувати високу якість новинного продукту та зберігати довіру аудиторії.

– Чи стикаєтесь з етичними дилемами? Якщо так, то з якими?

– Етичні дилеми в нашій роботі виникають регулярно, особливо коли йдеться про масові заходи, де неможливо отримати згоду кожного учасника на зйомку.

З початком повномасштабного вторгнення етичні виклики набули нового виміру. Особливо делікатним стало спілкування із соціально вразливими верствами населення та родинами загиблих воїнів. У нашому місті Івано-Франківську щомісяця проводиться церемонія дзвону пам'яті за полеглими героями України, під час якої їхні родичі збираються для отримання відзнак. Як журналісти, ми маємо професійний обов'язок висвітлити цю подію повноцінно та якісно, що часто передбачає взяття коментарів у родичів.

Існує поширений стереотип про холоднокрівність та жорстокість журналістів. Але це глибоко помилкова думка. Насправді ми, як професіонали, вчимося контролювати власні емоції не для того, щоб бути байдужими, а щоб створити якісний

матеріал, який дозволить глядачам сформуванати власне ставлення до події. Ми завжди поважаємо особисті кордони: якщо мати загиблого воїна не готова давати коментар, ми ніколи не наполягатимемо. Але якщо вона хоче розповісти про свого сина, ми даємо їй таку можливість.

Особливо складними є моменти, коли люди діляться травматичним досвідом і їх переповнюють емоції. Тут важливо володіти навичками кризової комунікації – вміти заспокоїти співрозмовника навіть без слів, створити атмосферу довіри та підтримки. Це непросто, але необхідно для якісної роботи.

У теперішній час етичність та емпатія мають бути не лише професійними якостями журналістів, а й загальносуспільними цінностями. Війна торкнулася кожного українця, і про її наслідки не можна мовчати. Але говорити про це треба з особливою чуйністю, розумінням та повагою до тих, хто переживає особисту трагедію. Це наш професійний та людський обов'язок – бути голосом тих, хто страждає, але робити це максимально етично та делікатно.

– На вашу думку, яка роль журналістики у суспільстві?

– Журналістика справедливо вважається четвертою гілкою влади через значний вплив на суспільство. Люди довіряють нам у пошуках не лише інформації, а й підтримки та розваги. Журналістика охоплює різні сфери життя, задовольняючи різноманітні потреби аудиторії – від серйозної аналітики до розважального контенту.

У сучасному світі неможливо уявити життя без новин, телебачення та радіо. Люди звикли отримувати інформацію, адже знання про навколишні події дає відчуття безпеки та контролю. Особливо це актуально в часи невизначеності.

Зцією роллю приходить і велика відповідальність. Журналіст мусить дотримуватися професійних стандартів та етичних норм,

доносити правдиву інформацію. Довіру аудиторії легко втратити, але майже неможливо повернути.

Актуальність журналістики лише зростає з розвитком суспільства. В епоху інформації її роль як надійного джерела перевіреної інформації стає все важливішою.

– **Які виклики постали перед ЗМІ під час війни, на вашу думку?**

– Війна поставила значні виклики перед усіма. В тому числі і в медіа викликів дуже багато. Статистика, скільки медіа зупинили свою роботу під час війни, дуже сумна. Але ті медіа, які залишилися, нині справді зіткнулися з багатьма викликами і тримають на собі інформаційний фронт, який у час дезінформації дуже важливий. Найбільша проблема у наш час – це, звичайно брак персоналу. Багато хто змушений був поїхати за кордон, але навіть з меншою кількістю журналістів ми все одно виконуємо свою роботу оперативно та якісно. Ще один виклик – це емоційний стан. Журналіст попри все має залишатися з холодним розумом. Це дуже важко робити, коли відбувається великий вплив негативної інформації зі всіх сторін. Це, звичайно, найбільший виклик. Я навіть не згадую про важкість роботи у блекаут. Саме емоційний виклик у пріоритеті, тому що якщо ти не навчишся контролювати себе в такий важкий час, ти просто не зможеш працювати. Вся інформація, яку читають, бачать або чують люди, проходить спочатку через журналіста, потім вона потрапляє до вас, і дуже важко якісно виконувати роботу, якщо ти емоційно нестійкий.

– **Як, на вашу думку, правильно висвітлювати події на фронті? Чи мали такий досвід?**

– За час війни українська журналістика пройшла значну трансформацію. Журналістам довелося швидко адаптуватися до

нових реалій та опанувати специфічні навички висвітлення воєнної тематики. На щастя, сьогодні існує широкий спектр спеціалізованих тренінгів, де медійники можуть навчитися правильно висвітлювати події з прифронтових зон, проводити інтерв'ю з пораненими військовими та родинами загиблих захисників.

Особливу цінність мають курси за участю професійних психологів, які навчають правильних підходів до спілкування з травмованими людьми. Вони допомагають журналістам знаходити правильні слова та формулювання, зберігаючи баланс між професійним обов'язком та етичними нормами.

Попри важливість висвітлення подій, безпека журналіста завжди має бути на першому місці. Жоден матеріал не вартий ризику для життя, адже мертвий журналіст не зможе донести правду до суспільства. Це основне правило роботи в умовах війни.

Надзвичайно важливим аспектом стала інформаційна безпека. Журналісти мають ретельно фільтрувати інформацію, розуміючи, що можна показувати та розповідати, а що може зашкодити безпеці громадян чи військовим операціям. В умовах війни необережно оприлюднена інформація може мати надзвичайно серйозні наслідки.

Зважаючи на значний авторитет журналістів у суспільстві, надзвичайно важливо використовувати цей вплив відповідально. Пріоритетом має бути не пошук сенсацій, а правильна подача інформації, яка не зашкодить суспільству та державі. Журналіст повинен усвідомлювати свою відповідальність за кожне сказане чи написане слово.

Навіть працюючи з відносно безпечного місця, далеко від фронту, необхідно зберігати високий рівень професійної відповідальності. Неправильно підібране слово чи невдало сформульована думка можуть завдати психологічної травми глядачам або читачам, особливо тим, хто вже пережив втрати через

війну. Тому кожен матеріал потребує ретельного обдумування та зваженого підходу до подачі інформації.

– Як підтримуєте себе і колег у цей непростий час?

– У цей складний воєнний період емоційна підтримка близьких людей набуває особливого значення. Кожен українець по-різному справляється з психологічними викликами та стресом, але для журналістів емоційна стійкість стає не просто важливою, а критичною професійною якістю.

Щоб якісно виконувати свою роботу, необхідно постійно дбати про власний психологічний стан. Впоратися з емоційним навантаженням самотужки часто буває складно, і тут неоціненною стає підтримка колективу. Я безмежно вдячна своїм колегам, які стали для мене справжньою опорою не лише в професійних питаннях, а й у повсякденному житті.

Особливо ціную довіру, яка панує в нашому колективі. Можливість розраховувати на підтримку колег, ділитися з ними не лише робочими проблемами, а й особистими переживаннями – це те, що допомагає зберігати внутрішню рівновагу. Їхній професійний досвід та готовність ділитися ним стають неоцінним ресурсом для професійного зростання.

Коли працюєш з людьми, з якими поділяєш спільну мету та цінності, відчуваєш особливу мотивацію та насагу. У такому дружньому, теплому колективі легше долати труднощі та виклики воєнного часу. Я справді щаслива бути частиною такої згуртованої команди, де кожен готовий підтримати колегу у складну хвилину.

– Як впливають на вас та вашу роботу (продуктивність) страшні новини з війни?

– Війна, безумовно, впливає на всі аспекти життя та роботи, але я прагну зберігати емоційну стійкість та не допускати зниження якості своєї роботи. Для цього оточую себе підтримкою

колег та близьких, працюю не лише над військовою тематикою, висвітлюю й позитивні новини.

Важливо пам'ятати, що наше життя не обмежується війною – воно наповнене родиною, друзями, щоденними справами та маленькими радощами. Необхідно тримати баланс: бути корисним суспільству, висвітлювати важливі новини, підтримувати ЗСУ, але також знаходити джерела енергії для повноцінної роботи.

Відновлення емоційної рівноваги потребує відпочинку, прогулянок на свіжому повітрі та часу з близькими. Лише так можна зберегти необхідну для якісної роботи журналіста емоційну стійкість.

– **Що можете поради́ти молодим журналістам?**

– Головне для молодого журналіста – це постійний розвиток. Хотіла б поради́ти ніколи не зупинятися на досягнутому, адже наша професія надзвичайно багатогранна. Ми не обмежуємося статистичними даними чи інтерв'ю в одній галузі – ми працюємо з різними сферами життя, і чим більше ви знаєте, тим легше вам буде у роботі.

Журналіст повинен вміти підтримати розмову на будь-яку тему, грамотно фільтрувати інформацію та подавати її так, щоб вона була зрозумілою для аудиторії, але водночас зберігала високий професійний рівень. Важливо досконало володіти мовою, знати стандарти журналістики та свої права, розуміти психологію спілкування.

З власного досвіду скажу: щодня я дізнаюся щось нове, і це не обов'язок, а щире бажання розвиватися. Коли є таке прагнення, результати не змусять себе чекати. Тому моя головна порада – знаходьте в собі це щире бажання до пізнання нового, не змушуйте себе, а отримуйте задоволення від професійного зростання.

Інтерв'юєрка Анна ВОЛОЩУК

Вероніка МИКУЛИН
студентка кафедри журналістики
факультету філології
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника,
журналістка ТРК «РАІ»

– Усвідомивши, куди «потрапила», чи не втратила ти бажання вчитися на третьому курсі?

– Бажання вчитися не зникає, адже робота в медіа відкриває багато аспектів, яких інколи не помічаєш як студент. Я вважаю, що якісна освіта і саморозвиток є ключами до успіху у цій сфері. Насправді теорія і практика доповнюють одна одну, навіть якщо інколи реалії можуть відрізнятись.

– Чи вплинув початок повномасштабної війни на твоє рішення «зануритися з головою» в журналістику?

– Безумовно, початок війни став переломним моментом, який змусив переосмислити вагу журналістики. Саме від журналістів ми отримували всю важливу інформацію. Тоді я чітко зрозуміла, що хочу бути частиною цього процесу.

– Чим саме тебе захоплює ця робота? Що найбільше подобається? Чи цікавишся військовою журналістикою?

– Мене захоплює динаміка цієї роботи та можливість постійно вчитися й відкривати нове. Найбільше подобається, що журналістика дає шанс бути в епіцентрі подій, спілкуватися з цікавими людьми й доносити важливу інформацію до

аудиторії. Щодо військової журналістики – це, безперечно, дуже відповідальна і складна сфера. Нині я більше фокусуюся на інших темах, але розумію важливість якісного висвітлення війни, тому не виключаю, що в майбутньому спробую себе в цьому напрямку.

– Журналісти – це люди, які загалом першими в суспільстві дізнаються про події та, як ніхто інший, перебувають у «новинно-інформативній бульбашці». Це не може не впливати психологічно, а з урахуванням нинішніх подій у світі тиск на журналістів просто шалений та багатократний. Чи варто бути у цій професії, враховуючи всі можливі негативні наслідки для психічного здоров'я?

– Журналістика – це професія з великим психологічним навантаженням, особливо в умовах війни. Але саме усвідомлення значущості нашої роботи допомагає долати ці виклики. Журналісти першими доносять інформацію, допомагають людям орієнтуватися у складних ситуаціях, і це надає сил. Водночас важливо дбати про себе: шукати баланс, опанувувати навички стресостійкості, звертатися за допомогою, якщо потрібно. Це справді професія «не для всіх». Якщо ти вирішуєш стати журналістом, важливо розуміти всі нюанси. А інколи навіть бути «сталевую» людиною, щоб не приймати усе надто близько до серця. Психологічне здоров'я – це частина професійної відповідальності, і якщо ставитися до нього серйозно, то навіть у таких складних умовах можна залишатися в професії та приносити користь.

– Яку роль регіональні медіа, зокрема ЗМІ Івано-Франківщини, відіграють у праці на нашу спільну перемогу?

– Регіональні медіа Івано-Франківщини є своєрідним мостом між місцевими громадами та загальнонаціональним контекстом.

Саме медіа доносять актуальну інформацію про події, організовують волонтерські ініціативи, висвітлюють героїзм місцевих жителів і військових, а також формують у суспільстві єдність. Крім того, регіональні медіа допомагають показати унікальну культурну, історичну й соціальну цінність кожного регіону, яка стає частиною нашої спільної ідентичності. Тому їх роль важко переоцінити.

– Якою була твоя найбільша журналістська помилка, з якої ти винесла урок?

– Насправді серйозних помилок поки що не було, крім неправильної вимови деяких слів в етері. Одного разу замість «лайфхаки» сказала «лайфаки». Але всі ми люди, тож інколи помиляємось, тому помилок не уникає. Головне – вміти вчасно виправити ситуацію та ставитися до цього з гумором.

– Чи був момент, коли хотілося покинути професію? Якщо так, то що тебе зупинило?

– Ні, не було. Я дуже люблю свою роботу. Інколи вона складна та вимагає чимало зусиль, але саме ці виклики і роблять її цікавою. У моменти труднощів я завжди нагадую собі, чому саме обрала журналістику. Це надихає продовжувати, навіть коли буває непросто.

– Як змінилося твоє ставлення до професії з моменту, відколи ти почала працювати?

– На початку свого професійного шляху я дуже романтизувала нашу професію. Але з часом усвідомила, що журналістика – це велика відповідальність. Це вміння швидко реагувати, адаптуватися до обставин та не боятися труднощів. Зрозуміла також, що ця професія вимагає постійного розвитку як у плані навичок, так і у світогляді.

– Чи бувають моменти, коли ти шкодуєш, що стала журналісткою?

– Ні, таких моментів не було. Журналістика для мене – це вже стиль життя, який приносить задоволення. Звичайно, бувають труднощі, але з ними стикаються у будь-якій професії. Я бачу у журналістиці сенс, і це мотивує рухатися вперед.

– Чи є журналіст, на якого ти рівняєшся?

– Я не можу вирізнити конкретного журналіста, на якого я рівняюсь. Але є ті, чий підхід і стиль роботи мене надихають. Проте це скоріше конкретні якості конкретного журналіста. Загалом у мене в голові склався суцільний образ професіонала, до рівня якого я прагну, тому немає таких людей.

– Які навички, на твою думку, будуть найважливішими для журналіста в майбутньому?

– Передусім це мультимедійність. Журналіст повинен вміти працювати з різними форматами контенту: відео, текст, монтаж тощо. Інколи доводиться виконувати кілька ролей одночасно, тому потрібно бути готовим до всього. Також варто пам'ятати, що важливими залишатимуться емоційний інтелект – здатність розуміти потреби аудиторії, ефективно спілкуватися з людьми, а також критичне мислення й етичність у роботі. Усе це разом із любов'ю до професії забезпечить успішність у будь-який час.

– Що думаєш про використання штучного інтелекту в нашій роботі? Чи користуєшся?

– Я вважаю, що використання штучного інтелекту в журналістиці відкриває багато можливостей, зокрема допомагає у швидкому пошуку інформації чи генерації креативних ідей. Я іноді користуюсь ним, бо це значно економить час та дозволяє зосередитись на більш важливій частині роботи. Але все ж важливо

розуміти межі. Адже штучний інтелект може бути помічником, але точно не виконувати основну роль у створенні матеріалів.

– Чи є тема, яку ти ніколи не взяла б у роботу? Якщо так, то чому?

– Я не взяла б теми, які сприяють насильству чи будь-якого роду дискримінації. Адже ми, журналісти, перш за все несемо відповідальність перед аудиторією і повинні дбати про те, щоб не завдати шкоди. Я вважаю, що журналістика створена для того, щоб підвищувати обізнаність та розв’язувати важливі соціальні проблеми, а не поширювати шкідливі ідеї.

– Як ти вважаєш, чи можна залишатися повністю об’єктивною у нашій роботі?

– Я вважаю, що повна об’єктивність – це певний ідеал, до якого безумовно слід прагнути. Проте кожен з нас має певний світогляд, досвід та упередження, які так чи інакше впливають на спосіб подання інформації. Зокрема я, як радіоведуча, завжди намагаюся подавати факти максимально нейтрально. Але починаючи з вибору теми/рубрики і закінчуючи тою ж інтонацією, в якій я доношу інформацію, відбувається вплив на сприйняття її аудиторією. Головне – бути чесним та прагнути чинити так, щоб слухач отримував різнобічну інформацію про всі сторони ситуації і міг самостійно оцінити, що відбувається. Це більше про прозорість і професійність, ніж про відсутність власної думки. Ну й, звичайно, важливо, щоб тобі довіряли та не піддавали цю довіру сумнівам.

– Журналістів часто називають четвертою владою. Як ти вважаєш, журналісти справді можуть змінювати суспільство?

– Журналісти дійсно можуть змінювати суспільство. Вони не лише відображають реальність, а й впливають на неї, привертаючи увагу до важливих проблем, формуючи громадську думку та

спонукаючи до дій. Як на мене, це не просто четверта влада – це сила, що здатна трансформувати суспільство через правдиву й професійну роботу.

– Які найприємніші моменти в своїй роботі можеш пригадати?

– Мабуть, я не зможу виділити один із таких моментів. Але все ж найприємніше – це розуміння, що твоя робота приносить користь. Також дуже цінними є спілкування з цікавими людьми, можливість відвідувати різноманітні місця та відчуття причетності до важливих подій. Особисто для мене особливе задоволення приносить позитивний зворотний зв'язок від слухачів і відчуття, що моя робота має значення.

– Як ставишся до цензури в нашій роботі? Чи потрібна вона?

– Цензура – це дуже делікатне і складне питання. З одного боку, свобода слова є основою демократії, і журналіст повинен мати можливість вільно висвітлювати події. З іншого боку, у певних ситуаціях певний контроль може бути потрібним, наприклад, у наш час для захисту національної безпеки. Тому все ж я більше схильююсь до етичних стандартів, яких журналісти повинні дотримуватись. Це дозволяє залишатися незалежними, але відповідальними за свої слова. Наша робота – інформувати суспільство чесно, а не обмежувати правду.

– Чи доводилося тобі стикатися з цензурою в своїй роботі? Можливо, бувала в ситуаціях, коли доводилося щось замовчувати? Як ти оцінюєш нинішній рівень свободи журналістики в Україні?

– Особисто мене цензура не торкалася у великих масштабах. Звісно, нині є теми, які слід висвітлювати з обережністю. Але це все пов'язано із ситуацією в нашій країні. Загалом вона доволі неоднозначна, проте діє закон, який забороняє цензуру. З одного

боку, є прогрес і зростання незалежних медіа, які активно висвітлюють навіть найгостріші теми. З іншого боку, тиск з боку влади чи певних зацікавлених груп на деякі платформи все ще присутній. Тут важливо балансувати між правом на свободу слова та обов'язком нести правдиву і точну інформацію.

– Чи траплялися випадки обмеження тебе в роботі твоїм керівництвом? Якщо так, розкажи про це детальніше.

– Ні, таких випадків не було. Я працюю в середовищі, де цінують творчість і поважають журналістські принципи. Якщо й виникають якісь обговорення чи коригування, то вони здебільшого стосуються технічних деталей або способів покращення матеріалу, а не його обмеження.

Інтерв'юєр В'ячеслав ДЕМЕНТЬЄВ

Христина П'ЯТНЮК

– Христино, розкажіть про своє дитинство. Якою ви були? Ким мріяли стати?

– Приблизно з початкових класів мені подобалося вчителювання. Я довгий час думала, що стану вчителькою, але коли перейшла до 5-го класу, все дещо змінилося. Ми почали вивчати українську літературу, писати твори, й у мене непогано виходило. Пригадую, коли була в 7-му класі, вчителька сказала мені: «Ти, напевно, будеш публічною особою або журналісткою чи письменницею, тому що в тебе дуже гарно виходить писати твори». Коли розглядала спеціальності, на які вступати, то вибір був між журналістикою та поліцією. Подавала заявку й на вчителя-філолога. Зрештою, вступила на журналістику й пройшла на державне місце.

– Чим для вас є журналістика? Чому обрали саме цей фах та з чого починали свій шлях?

– Для мене журналістика – це можливість щось зробити й змінити суспільство, тому що кожен має робити те, що прописано. Наприклад, у журналістів є соціальна відповідальність, ми маємо впливати на владу й думки суспільства.

Перший мій робочий досвід був у газеті «Верховинські вісті». Там домовилася, що буду писати матеріал за певну суму. Трішки працювала на радіо, а на четвертому курсі працевлаштувалася в «Голос-Інфо».

– Які труднощі виникали на початку вашого шляху? Як вдавалося їх долати?

– Мені бракувало досвіду. Коли відразу після закінчення університету йдеш на роботу, у тебе немає достатньої практичної бази, щоб працювати на високому професійному рівні. Більшість видань не хочуть брати на роботу журналістів-початківців через брак фахових навичок та знань. Працівники редакції казали мені: «Ти не знаєш структури новин, як їх писати». Ще однією проблемою було те, що мої журналістські інтереси не збігалися з інтересами й поглядами редакції. Певною мірою це нормально, але коли тобі намагаються нав'язати писати щось, що не відповідає якісній журналістиці, твоїм поглядам, то ти просто втрачаєш інтерес до роботи. Також боялася публічності. У мене язик добре «підвішений», я розуміюсь на багатьох темах, але говорити про це якось публічно не хотіла. Також був страх камери. Коли її вмикали, я починала заїкатися. Але згодом завдяки курсам все змінилося. А ще редакції хочуть «універсальних солдатів», які б виконували все, але за мінімальну зарплату. Один колега сказав мені, що перші п'ять років у журналістиці кожен вважається початківцем і працює на власний імідж. А відтак імідж буде працювати на тебе.

Як я пододала труднощі? Відвідувала різні тренінги, заходи та курси, де журналісти ділилися своїм досвідом. Саме там я й почерпнула багато знань та практичних навичок.

– Які матеріали любите писати? Чи є для вас теми табу?

– Коли я працювала в «Голос-Інфо», для мене не було ніяких табу, тому що ми висвітлювали лише обласні новини. Але у виданні, де я зараз працюю, є кілька тем, про які не пишу. Наприклад, про військових, які втекли з військової частини чи вчинили злочин. Або, як зараз: прикарпатця засудили на рік через неявку до ТЦК. У мене брат і сестра на війні, я розумію, що вони теж люди й мають схильність до помилок. Тому коли є якась така тема, я відмовляюсь писати матеріал. Інших табу немає.

– Христино, журналісти – це люди, які завжди оперативно «хапаються» за актуальну тему й розкривають її. Як відбувається пошук таких тем?

– У ЗМІ складається джерельна база, звідки можна черпати інформацію. Наприклад, з офіційних сторінок державних і громадських діячів, організацій і т. д. Ще займаюся своєрідним мазохізмом: підписуюсь у фейсбуці на сторінки комунальних підприємств, де читаю коментарі. Так, це займає дуже багато часу, але можна знайти тему, яка хвилює людей. Крім того, порушуючи такі важливі питання і намагаючись вирішити їх, реально можна стати впізнаваним. Треба постійно шукати теми, які насправді цікаві людям.

Також ідеї для матеріалу можна шукати у знайомих, але інформацію треба добре перевіряти. Коло пошуку тем надзвичайно велике. У мене є своя джерельна база, звідки черпаю інформацію, вона сформувалася під час роботи.

– Чи завжди є натхнення писати?

– Так, якщо це важливі теми, якщо ти розумієш, що можеш зробити щось важливе для суспільства. Але якщо є редакційні утиски – бажання працювати й писати зникає. Як це вирішувати? Змінювати обстановку. Я попрацювала в «Голос-Інфо», пошукала нову роботу – не знайшла, пішла працювати баристою, а згодом повернулася в журналістику, бо люблю цю діяльність, у мене від неї горять очі. Тож треба змінювати обстановку.

– Чи складно опанувати професію журналіста? Чи важлива, на вашу думку, фахова освіта?

– Професійна університетська освіта повинна бути, але потрібно постійно вдосконалюватися, відвідувати різні курси, семінари та вебінари. Університет дає лише легкий старт у професію.

Інтерв'юєр Христина ТОДОРУК

Діана СТРУК

студентка, журналістка

– Повномасштабне вторгнення стало викликом для кожного громадянина України, тим паче для журналістів. Які завдання постали перед медіа в цей період?

– Попри те, що повномасштабне вторгнення триває четвертий рік, а війна в країні – з 2014 року, журналісти щоразу стикаються з новими викликами. Часто вони пов'язані з наростанням агресії ворога та протидією російській пропаганді. Хоча Івано-Франківщина не перебуває поблизу лінії зіткнення, викликів для медіа не поменшало, адже наша область стала надійним тилом: сюди переїхало багато внутрішньо переміщених осіб, у кожного є рідні чи знайомі, які воюють, з'явилося багато волонтерських ініціатив, релокованого бізнесу. Вплив цих явищ важко не помітити, адже журналіст, якщо можна так сказати, мав «перебудувати» себе, аби сприйняти нову реальність і навчитися в ній працювати.

На початок повномасштабної війни я ще не працювала журналісткою, але як людина, якій не байдуже до долі своєї країни, намагалася через соцмережі донести важливу інформацію до близьких, друзів, рідних. Скажімо, відчувала певну відповідальність за те, про що і як я говорю. Тим більше зараз, як журналістка, розумію важливість кожного слова, яке передаю людям. Розумію, що слово може і поранити, і полікувати, а тому в час війни нехтувати ним щонайменше нерозумно.

– Які ключові етичні виклики постають перед журналістами під час висвітлення воєнних подій?

– Пригадую зустріч у нашому університеті з представниками Комісії з журналістської етики, які сказали дуже влучно: «Головне в час війни – не так оперативність, як вчасність». Тобто ми повинні розуміти, що деяка інформація потребує певного часу, щоб бути безпечною. Особливо це стосується обстрілів, які останніми місяцями на Франківщині почастишали: куди прилетіло, що прилетіло, збили чи ні і все подібне.

Ще одне правило, якого журналістам варто було б дотримуватися, схоже на лікарське «не нашкодь». Зокрема, це стосується спілкування з людьми, які постраждали внаслідок війни, військовослужбовцями або іншими вразливими категоріями населення. Моя думка щодо цього є такою: не варто намагатися експлуатувати чутливі теми, людське горе, наслідки війни заради наживи, хайпу, ввести читача, глядача чи слухача в емоційні гойдалки просто щоб зробити перегляди – без будь-якої іншої мети. Слід розуміти всі ризики, подальший розвиток подій, оцінити безпеку свою як журналіста і реципієнта як людини.

– Як медіа балансують між правом суспільства на інформацію та ризиком поширення чуток або паніки?

– Інформація, яку ви збираєтеся публікувати, завжди має бути перевіреною, навіть якщо на це знадобиться трохи більше часу, адже наслідки від її передчасної публікації можуть бути шкідливими. Під час війни взагалі легко поширити неточну інформацію, позаяк російська пропагандистська машина працює потужно, і її вплив не варто недооцінювати. Тому журналісти повинні перевіряти факти та джерела, щоб уникнути поширення дезінформації, яка може посилити конфлікт, паніку або чулки. І це не тільки під час війни, а завжди. Наприклад, медіа

опублікувало інформацію, яка не відповідає дійсності. Вона швидко поширюється соцмережами, «сарафанним радіо». Й хоч ви опублікуєте спростування після того, як зрозумієте, що інформація брехлива, донести її вже буде важче, аніж фейк. «Поїзд» уже поїхав.

Що не менш важливо, журналісти можуть залучати фахівців, які дадуть оцінку ситуації, щоб уникнути неперевіраних чуток та інтерпретацій. Думки експертів допомагають аудиторії і краще зрозуміти контекст, і уникнути хибних уявлень.

– Як працювати журналісту з ВПО, військовослужбовцями, людьми, які пережили окупацію чи втратили рідних на війні? Про що варто питати, а яких тем чіпати не слід?

– Тема насправді важка, але й важлива. Слід бути обережними, щоб не завдати людині ще більшої шкоди, або, як зараз прийнято казати, ретравматизації. Люди, які пережили втрати або перебувають в умовах війни, часто мають складні емоційні переживання, а тому потрібно дати їм можливість висловити свої почуття без тиску, поспіху, вислухати їх, проявити емпатію тощо. Часто може здаватися, що люди, які нещодавно втратили близьку людину, не готові говорити і закриваються від світу, але потрібно вміти їх вислухати.

Нещодавно почула історію жінки, яка пережила окупацію. Вона розповідала про те, як її дратує запитання «А чому ви не виїхали?», на що вона відповіла: «А ви питали, чи була в мене можливість виїхати?». Тому можу сказати з упевненістю, що таких різких запитань краще уникати.

Спілкуючись із військовими, важливо пам'ятати про їхній статус, тобто уникати у своїх матеріалах інформації без належної згоди або без врахування потенційних наслідків для командування, самих військовослужбовців чи безпечно публікувати все, про що вони можуть розповісти.

Підсумовуючи, як ми вже згадували раніше, журналісти повинні уникати використання людських трагедій для створення виключно сенсаційних історій і не зловживати горем.

– Як ви оцінюєте роль медіа у формуванні суспільної думки та підтримці морального духу під час війни?

– Справді, медіа під час війни стали не просто інструментом передачі інформації та донесення новин до суспільства, а важливим елементом боротьби проти агресора. Ворог використовує безліч стратегій для деморалізації українців, запускає багато інформаційно-психологічних операцій. Можу сказати, що журналіст стає своєрідним фільтром у цьому питанні.

Часто історії про волонтерів, військових, медиків, пересічних громадян, які допомагають одне одному під час війни, можуть мотивувати й підтримувати моральний стан. Такі історії дійсно додають надії, дають відчуття, що навіть у найскладніших умовах люди здатні робити великі справи і підтримувати тих, хто поряд.

Загалом роль медіа під час війни полягає в тому, щоб не лише інформувати громадськість, а й підтримувати моральний дух, запобігати паніці, формувати національну єдність та згуртованість. Медіа як інституція постають інструментом у боротьбі за правду, мають нести відповідальність за точність і етичність висвітлення воєнних подій, щоб не поширювати чуток чи паніки.

Втім, якщо відверто, я б уникала визначення «медійний фронт», «інформаційний фронт» чи ще якийсь інший, адже всі наші сили мають бути спрямовані тільки на один фронт.

– Яка роль місцевих медіа, зокрема Івано-Франківської області, в документуванні подій війни для майбутніх поколінь?

– Як ми вже згадували на початку, хоч Прикарпаття далеко від фронту, але потерпає і від ракетних обстрілів, і від ударів безпілотниками. Тут проживає велика кількість українців, які

втратили свої домівки і знайшли в нашій області прихисток, чиї рідні загинули від рук росіян і їх вже ніколи не повернеш. Важливо зберігати кожну подію, адже людському мозку властиво щось забувати – така наша природа. Покоління міняються, люди стають інакшими, тому навіть такі страшні події можуть втратитись через роки. Але ми не маємо права забути, адже наступатимемо знову й знову на ті самі граблі.

Журналісти і медіа загалом повинні зберегти цю пам'ять настільки, наскільки це можливо. Кожен з нас стає очевидцем того, як твориться історія. Наше завдання – не допустити, щоб з нашими дітьми чи онуками відбувалося все те саме, що і з нами.

Старайтеся спілкуватися з різними людьми, цікавитись історіями тих, хто відчув на собі жахи війни, воїнами, ветеранами чи просто очевидцями. Здавалося б, медіа місцевого значення мають менше можливостей вплинути на якісь глобальні події, але якщо ваша робота як журналіста допомогла хоча б одній людині – вона вже зроблена не намарно.

Інтерв'юєрка Ілона НЕПЕЛЯК

Артем ТКАЧЕНКО

*студент-журналіст,
військовий ЗСУ*

– Передусім хотів би дізнатися про твій військовий досвід. Скільки ти вже воюєш?

– Мій шлях в армії розпочався влітку 2015 року. На той момент я жив у Львові і працював собі спокійно програмістом, але врешті-решт мені набридло дивитися на постійно прибуваючих біженців, і я вирішив доєднатися до ЗСУ. Повернувся до Запоріжжя і звернувся до військкомату. Так мені вдалося отримати повістку і потрапити до навчального центру. Після його закінчення і розподілення я потрапив до 28-ї окремої механізованої бригади у батарею артилерійської розвідки. Завдання ми здебільшого виконували в Луганській області. До моїх службових обов'язків входили спостереження за противником, розвідка та корегування вогню нашої артилерії. Відслужив я в цій бригаді 1 рік і 8 місяців та звільнився.

Через рік підписав другий контракт – з 55-ю окремою артилерійською бригадою. Служив у дивізіоні артилерійської розвідки. Завдання ми виконували у Донецькій області. Звільнився я восени 2020 року і більше не збирався повертатися до армії.

24 лютого 2022 року мені не вдалося потрапити до військкомату через велику кількість охочих, але вже 25 лютого я офіційно рахувався у війську і виїхав на виконання бойових завдань. На той час посади в артилерії були зайняті, а чекати я не хотів, тому пішов у піхоту. Служив у 60-й окремій піхотній бригаді на посаді командира піхотного відділення. Завдання ми виконували в Херсонській області.

Після поранення влітку 2022 року перебував у шпиталі до осені того ж року. Тоді ж мені запропонували доєднатися до новоствореного танкового батальйону 4-ї окремої танкової бригади. Так з вересня 2022 року і дотепер я служу в ній. Завдання ми виконували в Херсонській, Миколаївській, Донецькій областях. З жовтня 2023 року служу в фінансово-економічній службі тієї ж бригади.

– Коли вирішив стати військовим?

– Ніколи. Я ніколи не збирався бути військовим. Корективи внесла московія. Анексією Криму та, на той час, частин Луганської та Донецької областей.

– Що мотивувало йти воювати за Україну?

– Бажання щось змінити та усвідомлення, що за свою незалежність потрібно боротися.

– Яким був перший день на фронті?

– Якщо пригадувати лютий 2022 року, то це був сум. Неймовірний. Наприкінці лютого я вже був на кордоні Дніпропетровської та Херсонської областей. Ми допомагали цивільним виїжджати, рили окопи та стримували ворога. Сум я відчував тому, що ворог на наших очах знищував людей, села, міста.

– Які моменти у службі були найскладніші?

– Втрати. Завжди важко усвідомлювати, що людину, яку ти знаєш, вбили.

– Як справляєшся з психологічним стресом під час війни?

– Не мені вирішувати, вдається мені з ним упоратись чи ні. Заспокоїтись завжди допомагають книжки, спілкування з близькими та музика.

– Які твої надії на майбутнє?

– Ха, цікаве питання. На майбутнє в армії чи вже в цивільному житті? В армії після закінчення війни я залишатись не планую. А так, все, про що я мрію, – це проводити більше часу з дружиною. Хотів би поїхати кудись разом з нею. Наприклад, у гори.

– Якими були найскладніші моменти у твоїй кар'єрі?

– Я не вважаю свою службу «кар'єрою». Ніколи не планував пов'язувати своє життя з армією. Я роблю те, що вмію, і не шукаю собі якихось привілеїв.

– Що думаєш про роль військових журналістів у сучасному світі?

– Вони дуже потрібні в реаліях сучасної війни, яка триває не тільки на полі бою, а й в інформаційному просторі. Тому своєчасне, об'єктивне і професійне висвітлення подій на фронті дуже важливе. Як для цивільних, так і для військових.

– Розкажи про один із найнебезпечніших моментів у своїй кар'єрі.

– Донецька область, літо 2023 року. Обстріли «Градами» від московитів. Нам доводилось евакуюовувати людей із найближчих сіл. У той момент найстрашніше було не за себе, а за те, що ми не встигнемо всіх вивезти. Встигли. Тоді ніхто не постраждав, але були руйнування.

– Як гадаєш, війна змінила тебе?

– Війна змінила всіх. І тих, хто перебуває в тилу, і тих, хто на фронті. Поняття «тил» у нас зараз і немає. Обстріли бувають по всій території України, і постраждати можна будь-де.

– Що хотів би сказати людям, які не знають про війну в Україні?

– Готуватися. Московити підуть далі, якщо Україна впаде. Імперські замашки нашого східного сусіда не дозволять йому зупинитися на досягнутому.

– Як люди можуть допомогти військовим та їхнім сім'ям?

– Найважливіше – не ставити близьким питання на кшталт «коли закінчиться війна?» і утриматись від фрази «я їх туди не посилав». Це вже буде неймовірна допомога. Якщо серйозно, то свідомі люди і так дуже допомагають. Донати і збори, звісно, життєво необхідні. Українська армія тримається всупереч усім очікуванням наших ворогів.

Ще, як на мене, дуже важливо військовозобов'язаним усвідомити, що ті, хто пішли першими, не залізни. Ми пішли не тому, що нас ТЦК спіймав чи Конституцію ми не читали, а тому, що хотіли дати час на підготовку іншим. Ми теж хочемо побачити рідних та відпочити. Розраховувати на перемогу, вірити в ЗСУ і сидіти вдома – це, м'яко кажучи, свинство. Мало хто народжений для війни, але треба знайти в собі сили для того, щоб зробити перший крок. Навчитися захищати своїх близьких і свій дім. Від цього залежить наше виживання.

Інтерв'юєр Ілля КОСТУБ'ЯК

Тетяна ТКАЧЕНКО

журналістка Агенції новин «Фіртка»

– Що спонукало вас обрати професію журналіста?

– Упродовж останніх п'яти років я дотримувалася теорії, що мене спонукала Яніна Соколова, проте це, напевне, моя чітка вигадка, бо я часто дивилася її різні інтерв'ю. Утім, нині зовсім не уявляю, який контент вона робить. Я мріяла стати юристкою, але моя творча натура завжди тяжіла до текстів. Тим паче я завжди розуміла, що журналістика – це місце, де ти завжди в курсі всіх подій, новин, плюс маєш можливість перебувати в цьому вирі, як би це часом складно та сумно не було. Тому приблизно я мала іншу мрію, але обрала той варіант, в якому моя душа почувалася б спокійніше.

– Чи було таке, щоб історія, яку ви висвітлювали, суттєво вплинула на вас як на людину?

– Кожна історія впливає на нас та формує нас, особливо якщо ми працюємо в журналістиці в такі складні часи. Напевне, це кожне моє інтерв'ю з військовими, з лікарями. Адже це люди, які зараз творять історію, а не просто пишуть про неї, як це роблю я. Важливо в цьому ще те, що насправді писати історії військових складно, морально складно, адже ти ніби проживаєш їхні бачення, моменти та зовсім інше життя. Їм боляче згадувати певні ситуації та хвилини свого перебування на службі. Але я надзвичайно вдячна їм за те, що вони розповідають і дають мені можливість доносити до суспільства, що війна поруч і триває досі, адже багато людей збайдужіли та звикли до того, що відбувається в країні.

– Як ви підходите до висвітлення історій, які можуть мати глибокий емоційний вплив на аудиторію?

– Я просто пишу їх, здебільшого з холодною головою. Підходжу правдиво та відкрито. Я не люблю завертати в папірці те, що має бути на поверхні та у вільному доступі. Емоції – це надзвичайно важливо, і їх треба проживати тут і зараз, а не накопичувати.

– Як війна змінює підхід до пошуку джерел інформації та перевірки їхньої достовірності?

– Війна змінила абсолютно все. Тому є багато фейків, брехні, пропаганди, яка дуже впливає на тебе як на журналіста і як на людину загалом. Це важко. Бо ти передусім людина, а не робот. Тому я завжди кажу, що ніколи не пізно вдосконалювати свої навички медіаграмотності. Зазвичай я шукаю інформацію з офіційних першоджерел: поліція, Офіс Президента, пресслужби міністерств, ДСНС тощо.

– Чи є історії про людей, які вас особливо вразили під час роботи у контексті російсько-української війни?

– Як би це сумно та смішно водночас не звучало, мене завжди вражала історія мого чоловіка. По-перше, у нього досі є сили та терпіння попри те, що відбувається в житті. Але скільки б разів я не пробувала писати з ним інтерв'ю, у мене нічого не виходило. Зрештою, одружилися ми не так давно. І до того мені ніяк не вдалося написати саме його історію. А загалом кожна історія військових – це складно та важко, адже ми проживаємо нині історичні часи. По-друге, його історія надто вже довга, на перший погляд нескінченна.

– Чи є тема, яку ви мрієте висвітлити, але поки що не мали змоги?

– Хочу вже нарешті написати про перемогу. Це єдине, про що я зараз мрію. І не знаю навіть, коли така нагода буде та й чи доживу до неї. Звичайно, надіюсь, що так, але ми живемо в буремні часи,

коли не знаєш, чого чекати завтра. Хотілось би писати щось позитивне, а не тільки сумні звістки з фронту чи історії, які насправді розбивають тобі серце.

– Як висвітлення воєнних подій впливає на ваше життя та психоемоційний стан?

– Можуть виникати моменти, що я зовсім не сплю, не їм, не живу життя, якщо можна так сказати. Але чи є нині альтернатива інформуванню суспільства, закриттю зборів на допомогу військовим? Напевне, немає. І немає права скаржитися тут, у тилу, на щось, адже ті, хто захищають нас, теж втомлюються, утім, повинні відчувати, що тил є надійним, що він не впаде.

– Який матеріал із свого досвіду вважаєте найбільш знаковим і чому?

– Я не дуже люблю свої тексти, але, напевне, матеріал із психіатром про посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) став знаковим, адже ми рідко звертаємо увагу на те, що комусь потрібна допомога. І часом навіть не знаємо, чим допомогти. Нині дуже багато людей постраждали через війну як фізично, так і психологічно. Тому я вважаю, що писати про такі речі сьогодні дуже потрібно та важливо. Ми повинні розуміти, що кожному з нас потрібна допомога. Для цього не обов'язково страждати саме на ПТСР.

– Що мотивує вас висвітлювати події, пов'язані з війною, незважаючи на всі ризики?

– Я вважаю, що в тилу не ризикую своїм життям. Тому складно сказати, що мотивує. Утім, прокидатися щоранку змушує життя та просто любов до того, що ти робиш. Бо надзвичайно важливо любити свою роботу, інакше вона не принесе ніякої користі в житті. Варто завжди обирати те, що до душі, а не те, чого вимагає суспільство.

– Яка ваша думка про межу між свободою слова та етикою журналіста?

– Свобода слова... Часом я її не бачу. Сумно, що, живучи нібито в незалежній країні, насправді мало можеш сказати, якщо хочеш жити. Звичайно, під час війни варто говорити не про оперативну інформацію, а про вчасну. Важливо не зробити помилку навіть елементарно відразу після прильоту російських ракет. Бо це може коштувати не одного життя. І справді, між свободою слова та етикою журналіста дуже тонка межа. І ти ніколи не знаєш, коли переступиш її. Важливо вміти балансувати, звичайно. Але в наш час усе дуже різко змінюється, і журналістика вже давно не така, якою було десять років тому.

– Чи може журналістика бути повністю об'єктивною? Чи залишається певний суб'єктивний момент?

– Напевне, журналістика не може бути цілком об'єктивною, але хотілося б, щоб вона була такою. Українській журналістиці ще багато потрібно для розвитку та покращення. Особливо це потрібно зараз, причому дуже терміново. Бо навіть українська пропаганда програє російській та не завжди сприяє перемозі. Проте всі ми вперше живемо в такі часи, і нам усім потрібно вчитися на помилках.

– Які ваші професійні цілі або мрії, яких ви ще прагнете досягти?

– Прагну не збожеволіти у потоці щоденної інформації, а ще хочу відкрити власну редакцію. Але, як часто показує життя, плани та цілі можуть змінюватися, корегуватися або ж просто не здійснюватися з певних причин. Тому поживемо – побачимо, що вдасться і коли.

Інтерв'юєрка Іванна БЕЙЛИК

ЧАС, ДОСВІД, АВТОРИТЕТ:
думки
журналістів-фахівців

Ігор БОЙЧУК
*громадський діяч, доктор філософії,
кандидат політичних наук,
заслужений журналіст України*

«Своїм словом допомагати людям»

– Повернімося в минуле. Що спонукало вас, благополучного і відомого журналіста, взятися за власну справу? Адже ступати на непросту стежину не лише важко, а й страшно...

– Я тоді працював у різних структурах: на державному радіо, брав участь у становленні місцевого телебачення. Часто бував за кордоном. Чув різноманітні програми багатьох радіостанцій: цілодобова трансляція музики різних стилів, інформація про те, що діється у світі, поради юристів, психологів, інших фахівців... Мені страшенно захотілося створити щось подібне. У столиці, кількох найбільших містах України на той час вже працювали FM-станції. На Прикарпатті нічого подібного не було. Колеги, друзі, навіть рідні (не всі, правда) не вірили, що вийде. Але попит на таку продукцію був надзвичайно великий. На той час понавозили багато іномарок, а скористатися сучасною аудіотехнікою в них водії не могли. У згаданому діапазоні просто не було що слухати. Добрим словом згадую начальника тодішньої інспекції електрозв'язку Володимира Івановича Турелика, який порадив не відступати від задуму, завжди сприяв у вирішенні питань. Потім були ділові партнери, які підставили плече...

Починали з кількох позичених у студії звукозапису «Леґіон» магнітофонів і активної підтримки його директора Руслана Вінтоняка. Концепцію мовлення завжди будували з урахуванням уподобань слухачів, вивчення їхніх потреб, смаків, інтерактиву. Скажімо, хочете виговоритися, поділитися свіжими враженнями, новинами – телефонуйте на «Просто розмова і музика». Бажаєте послухати улюблену мелодію, привітати близьку людину – візьміть участь у програмі «Добрий вечір, радіо 101.3 FM!».

Особливо популярними були радіоігри, вікторини. Призи, заохочувальні квитки впродовж 12 років отримували найбільш активні та ерудовані прихильники радіостанції. Згадати хоча б найпопулярнішу програму «Автополювання»: практично кожного дня ведучі виїжджали на одну з вулиць міста чи приміських сіл, розповідали про її історію і проблеми мешканців, а тих, хто швидше віднайде автомобіль радіо, звідки велась трансляція, чекало суттєве і змістовне заохочення...

Можна багато згадувати, що вдалося зробити: нові підходи, численні гості, тисячі листів слухачів, співпраця з місцевими друкованими виданнями, телевізійними студіями, відкриття представництва «Голосу Америки», стажування у ЗМІ США... А скільки молодих талановитих людей працювали у нас і пройшли фаховий вишкіл: композитор Віталій Телезин, співачка Софія, ведучі Любомир Белей та Іван Нікітін, радіоведуча Олена Коновалова. Ті, кому ставало затісно у стінах «Бойчук-студії», йшли далі, вище...

– У назві студії було бажання самовиразитися?

– Не я один так зробив. На Заході практично всі називають свої фірми за прізвищами «Форд», «Опель»... Та й у нас нині це вже не новина. Люди мають знати, хто стоїть за тією чи іншою назвою. Крім того, в нас на студії були задіяні всі члени сім'ї з таким самим прізвищем. А син Денис на ній практично виріс і

пройшов солідне становлення від оператора-ведучого до програмного директора.

– Який із факторів є ключовим у вашому проєкті: самовираження чи матеріальне благополуччя?

– І одне, й друге. Лише на перше місце я поставив би самовираження. Але й фінансовий бік є важливим, бо, на жаль, журналістська праця у нас оплачується невисоко. Добре, що існує така справа, як підприємництво, яка дає можливість і творчо працювати, і заробляти... Це давало певну незалежність, можливість оперативно втілювати свої задуми в життя, а події та факти висвітлювати об'єктивно та незаангажовано, не «зазирати в рот» роботодавцю, як нерідко, на жаль, доводиться робити моїм колегам.

Справжній журналіст має правдиво розповідати. Мені у підприємницькій і бізнесовій роботі передовсім стали у нагоді якості журналіста – вміння спілкуватися з людьми, переконувати, чітко визначати мету і наполегливо йти до неї, не рахуючись з особистим часом і бажаннями. Окрім того, довелося поглиблено вивчати юридичні, психологічні та економічні аспекти роботи приватної фірми, працювати над підбором кадрів, навіть занурюватися у бухгалтерські папери. Хоча для цієї роботи в студії були відповідні фахівці. Навіть довелося здобути ще одну вищу освіту – юридичну.

Для медійників завжди болючою є проблема приміщення. Орендодавці часто виходили з такої позиції: «хочу – продовжу оренду, хочу – за це щось попрошу...». В якийсь момент довелося кардинально розв'язати проблему: ми взяли кредит на 10 років, викупили недобудоване приміщення, зробили ремонт і стали повністю від усіх незалежними (крім, звичайно, банківських зобов'язань). Але з Божою допомогою за кілька років впоралися і з цією проблемою... Навіть розбудували приміщення!

– На попередніх виборах до обласної ради від міста Івано-Франківська ви набрали найбільшу кількість голосів. У чому секрет такого успіху?

– Люди часто вже не довіряють нікому, крім Церкви і медіа. До журналістів звертаються як до останньої інстанції. І дуже часто проблеми, які не можна було розв’язати роками, завдяки мікрофону і відеокамері вирішувалися. Ми допомагали людям «достукатися» до влади. Хтось влучно сказав, що журналісти – «сторожові пси демократії». Не випадково багато журналістів йдуть у владу. Їм там завжди знайдеться робота.

– З 2010 року до вашої журналістської діяльності додалася ще й наукова. Розкажіть детальніше про цей напрямок роботи.

– Так. Там акумульовано, узагальнено і проаналізовано весь багатий досвід роботи у різноманітних засобах масової інформації. Зі студентами є чим поділитися. Свою викладацьку і наукову кар’єру я розпочав у Львівському університеті внутрішніх справ. Далі кілька років працював в Університеті Короля Данила, а вже третій рік викладаю радіовиробництво у Прикарпатському національному університеті ім. Василя Стефаника. Тут же завідаю навчально-виробничою лабораторією «Телерадіостудія». Це величезне поле діяльності. Своїх студентів у ПНУ майже 16 тисяч. А ще ми створили студентське радіо міста, яке об’єднало, крім згаданого вишу, івано-франківські національні університети – технічний нафти і газу та медичний. Аудиторія – щонайменше 35 тисяч зацікавлених слухачів. А ще у цих студентів є рідні, друзі, знайомі... Цифру можна помножити на два або й на три.

Дуже цікаво працювати з молоддю, знати її потреби, смаки, те, як вона сприймає дійсність, як реагує на різноманітні проблеми і виклики в житті суспільства. І про все це молоді люди розповідають в ефірі студентського радіо. І з цим треба

рахуватися! Їх можуть слухати однолітки не тільки в нашому регіоні, а й далеко за його межами, оскільки інтернет-радіо не знає меж...

Хоча кафедра журналістики ПНУ, де я працюю, молода, але вже маємо дві сотні студентів-журналістів, які, здається, готові «гори звернути».

Зараз хочемо створити студентське телебачення (до речі, це буде вже шосте моє приміщення студії). Завдяки активній підтримці ректора ПНУ Ігоря Цепенди, численних спонсорів вдалося обладнати приміщення, на черзі – оснащення технікою. От тільки якби не пандемія та карантин, плани реалізувалися б більш оперативно...

– Що спонукало вас проміняти спокійне, розмірене життя на бурхливий і насичений період кандидатування до обласної ради?

– Я завжди займав активну життєву і громадянську позицію. Знаю, що багато можна і треба змінити в житті нашого регіону. Знаю, як це можна зробити. Маю вже певний професійний і життєвий досвід роботи в обласній раді попередніх скликань. Водночас працюю з молоддю, яка придивлялася до своїх кандидатів і, попри всілякі обмеження й застереження, таки прийшла на виборчі дільниці зробити свій вибір!

Інтерв'юєр Назар ДВОРСЬКИЙ

СЕРГІЙ БОРИС

головний редактор онлайн-видання «Курс»

– Сергію, розкажіть нам про історію «Курсу». Коли він виник і що передувало його створенню?

– Минулого року наше онлайн-видання «Курс» відзначило 10 років з часу створення. Перший матеріал на сайті вийшов у травні 2014 року. Ясна річ, що це був результат певної попередньої роботи: підбору команди, розробки ідеї, макета сайту, роботи веброзробників. У 20-х числах травня з'явилися перші публікації, і ми почали працювати, набираючи обертів на повну силу.

– Як виникла ідея створення власного онлайн-видання?

– Вона виникла десь у 2012 році, а в 2013-му вже кристалізувалася. Тоді я працював головним редактором і директором «Галицького кореспондента» – газети, яка досі існує. Я очолював її на той момент уже дев'ять років від самого початку – ми її створювали, я її придумував. У мене виникли ідеї все поміняти, переставити з ніг на голову. Це був час, коли інтернет уже починав домінувати.

– Що саме підштовхнуло вас до думки про необхідність змін?

– У мене було відчуття, що газети, навіть у регіонах, стають застарілими, не йдуть у ногу з часом. Ще не було такого, щоб інтернет чи соцмережі були головним джерелом інформації, але до цього йшло. Була зрозуміла динаміка: тиражі падали, аудиторія в інтернеті та соцмережах зростала. Стало очевидно, що має бути пріоритет на онлайн, а не на друк.

– Чи намагалися ви впровадити ці зміни в «Галицькому кореспонденті»?

– Так, я хотів зробити сучасний сайт, перебудувати роботу редакції так, щоб вона була орієнтована на онлайн. Хотілося поставити його в основу, але власники передумали. Вони сказали, що їм подобається тримати газету в руках, і це для них важливо. Тож я вирішив піти.

– Як ви знайшли можливість реалізувати свої ідеї після цього?

– Я ділився своїми ідеями з колом знайомих. Один хороший друг сказав, що знає людину, яка готова інвестувати в цю ідею. Ми познайомилися з інвестором, який став підтримувати розробку сайту. Це коштувало кілька тисяч доларів на той час, близько п'яти тисяч за розробку.

– Які принципи ви заклали в основу роботи нового видання?

– Було принципово зробити перший в області сайт, який не приховує власника. Тоді багато ресурсів публікували новини, не розкриваючи, хто працює в редакції, хто виплачує зарплату. Було багато замовної реклами, чорнухи, немаркованого контенту. Ми вирішили все робити офіційно: оформлювати працівників, маркувати рекламу відповідно до закону, не публікувати компромату і не знімати критичні матеріали за гроші.

– Чи підтримував інвестор ці ваші принципи?

– Так, наш інвестор Юрій Дерев'янка, який був народним депутатом України двох скликань, повністю погодився з цими умовами. Він жодного разу не порушив наших домовленостей і не втручався в редакційну політику. Ми маркували політичну та комерційну рекламу чесно, не розміщували чорнухи. Це було класно і правильно.

– Як розвивався «Курс» у перші роки?

– З 2014 по 2018 рік ми швидко набрали аудиторію і займали лідерські позиції в області. Ринок онлайн-медіа в Івано-Франківську досить конкурентний, але ми трималися добре. Цікавий момент: ні під час ковіду, ні під час війни в області не закрилося жодне медіа. Навіть з'являлися нові.

– Що змінилося після того, як ви розійшлися з інвестором?

– У 2019 році наш інвестор вирішив покинути публічну політику і зосередитися на родині. Ми домовилися, що будемо самі себе фінансувати. Раніше ми не надто переймалися, оскільки він дотував нашу діяльність. Але ми були готові до самостійності: вже витрачали рекламні кошти на техніку, зробили редизайн сайту у 2018 році.

– Як на вашу роботу вплинула пандемія COVID-19?

– Пандемія вплинула серйозно. Рекламний ринок впав, особливо в перші тижні. Був страх: порожні вулиці, зачинені кав'ярні. На роботу ходили лише ми з Василем Крайником, дівчата працювали дистанційно. Економічна активність знизилася, було сутужно. Але ми вигравали невеликі гранти на виробництво контенту, що допомогло пережити складний період.

(Василь Крайник у медіа зі студентських років. У 2013–2014 роках працював у «Франко Таймс» – першому порталі інфографічних новин Франківська. З 2014 року – в «Курсі». Пише новини й аналітику, здебільшого – про політику і владу, місцеве самоврядування, виборчі кампанії, а також про економіку і бізнес. З березня 2023-го – у лавах ЗСУ).

– Як ви сприйняли початок повномасштабного вторгнення у 2022 році?

– 24 лютого ми з Василем першими прибігли в офіс. Ракета якраз прилетіла на Франківськ. Завдяки Василю ми зробили акцент на Telegram і швидко зросли в цій мережі. Люди обмінювалися інформацією в режимі реального часу, ми стали

своєрідною довідковою службою. Але як медіаменеджер я бачив катастрофу: рекламодавці відмовилися платити, все завмерло. Довелося шукати нові шляхи підтримки.

– **Що допомогло вам втриматися на плаву в цей важкий час?**

– Нам пощастило виграти невеликий грант для підтримки. Це допомогло пережити найважчі місяці. Коли наші війська відкинули ворога від Києва, Чернігова, Харкова, економіка почала оживати. Бізнеси відновили роботу, ринок реклами потроху оживав. Це був час суспільного оптимізму, і ми знову почали працювати більш стабільно.

– **Яким ви бачите майбутнє журналістики з появою штучного інтелекту?**

– Програми, які допомагають журналістам або навіть пишуть новини замість них, існують уже давно. Наприклад, «Los Angeles Times» використовує алгоритми для написання новин про торги на біржах. Це, звичайно, не те саме, що поява сучасних великих мовних моделей, але тенденція зрозуміла.

Я застав часи, коли телефон був розкішшю, бачив еволюцію від стаціонарних телефонів до смартфонів і соцмереж. Кожен етап технологічного розвитку змінював поведінку споживачів інформації і впливав на роботу журналістів. Раніше цінність журналіста вимірювалася товщиною його блокнота з контактами. З появою відкритих баз даних, інтернету, соцмереж ця ситуація змінилася.

Зараз з'явився штучний інтелект як потужний інструмент. Він може допомогти в обробці інформації, пошуку даних, навіть у написанні текстів. Але я вважаю, що роль журналіста не ослабне. Людська аналітика, критичне мислення, етика – це те, що поки що недоступне машинам. Журналісти мають адаптуватися і використовувати нові технології як інструменти для підвищення якості своєї роботи.

Інтерв'юєри Яна ГУДЯК, Денис САТАНОВСЬКИЙ

Андрій Буцяк

оператор-монтажер ТРК «Вежа»

– Коли ти зрозумів, що хочеш пов’язати своє життя з журналістикою?

– Ще в школі я захоплювався українською та англійською мовами. З усіх професій, для яких важливе добре знання мови, мені імпонували журналістика та психологія. Згодом я усвідомив, що вмю швидко розбиратися в нових темах, якщо справді цього хочу. Також мені більше подобається ставити запитання й слухати відповіді, ніж говорити самому. Тоді я й вирішив, що журналістика мені підходить найкраще.

– Розкажи про свій перший досвід у цій сфері.

– Мій перший досвід операторської роботи я здобув ще у школі. З 9 по 11 клас ми разом з однокласниками робили ролики про вчителів, записували інтерв’ю та монтували відео. Перше відео я змонтував ще у 9-му класі. На деякий час я відклав цю справу і вступив до університету на спеціальність «журналістика». Коли був на третьому курсі, в мене з’явилася можливість працювати оператором на одному з місцевих телеканалів. Не вагаючись жодної хвилини, я погодився. Саме тоді зрозумів: це справді моя справа.

– Що було найважче в перші дні роботи?

– Якщо згадувати перші дні, то було трохи лячно. Мій перший наставник був доволі суворий. Він просто давав мені в руки камеру й казав: «Знімай!». Я в цей час навіть не знав, як її правильно

тримати й на які кнопки натискати. Спочатку це трохи лякало, але згодом я зрозумів: усе не так складно, як здається. Треба просто розслабитися й почати діяти. Так я швидко навчився «бачити» кадр, розуміти основи зйомок і працювати з технікою.

– Скільки тривав період твоєї адаптації від моменту, коли ти не знав, як правильно тримати камеру, до моменту, коли міг упевнено йти на зйомку?

– Приблизно два тижні. Але цей період був справжнім випробуванням. Я ходив у постійному страху: кожне завдання здавалося складним. Навіть така проста річ, як розкласти штатив, займала в мене 2-3 хвилини – це дуже довго для цієї роботи. Я не міг правильно налаштувати баланс білого, не розумів, наскільки високо потрібно встановлювати штатив і як його краще позиціонувати. Проте після цих двох тижнів я почав доволі стрімко прогресувати. У мене з'явилося більше впевненості, і я почав приділяти багато часу навчанню та практиці. Саме тоді я вкотре переконався, що операторська професія мені дійсно подобається.

– У медійників ненормований робочий день. Які «плюси» та «мінуси» такого формату роботи?

– Головний «плюс» – це те, що немає відчуття рутини. Кожен день – це нові зйомки, люди та локації. Це один із найбільших «плюсів» цієї роботи, адже ти не ловиш себе на думці, що живеш в одному й тому самому дні рік, а то й більше. Таким чином будні здаються цікавішими, а життя – насиченішим.

– Андрію, ти працюєш оператором уже майже три роки. Чи встиг за цей час зрозуміти, які типи зйомок тобі подобаються найбільше, а які – не дуже?

– Найбільше подобаються зйомки, на яких можна «розгулятися», походити та познімати якісь цікаві кадри. Це

доволі складне питання, адже улюблених зйомок у мене багато. Наприклад, події з дітьми, особливо ті, де потрібно знімати їхню взаємодію. Також я обожаю знімати спортивні події: футбол, баскетбол, настільний теніс. У таких зйомках я можу реалізувати свої творчі задуми в кадрах. Найменше мені подобаються зйомки, де треба довго сидіти й записувати коментарі, – найчастіше це наради чи сесії. Тобто це ті зйомки, де ти, по суті, сидиш і нічого не робиш: приходиш, ставиш камеру, натискаєш кнопку й лише стежиш, щоб ніхто камеру не зачепив.

– Чи траплялися технічні труднощі на роботі?

– Звісно, технічні проблеми – це частина роботи (*усміхається*). Камера може розрядитися, мікрофон – перестати працювати, і такі моменти можуть стати випробуванням. Але я зрозумів, що найважливіше – це ставлення до роботи. Якщо ти відповідально готуєшся до зйомки, перевіряєш усю техніку й маєш запасні варіанти, труднощів буде менше. До того ж не так страшні самі неполадки, як реакція журналістів на ці ситуації. Головне – щоб уся знімальна група розуміла: практично з будь-якої ситуації можна знайти вихід.

– Що тобі було складніше опанувати – зйомку чи монтаж?

– Зйомка була складнішою, але саме вона мені більше до душі. Монтаж – це більш спокійна робота: сидиш, п'єш чай із печивом і працюєш. А от зйомка – це щось захопливе. Піти на зйомку – це як піти на рибалку: треба вловити момент. Є одна мить, коли ти маєш зняти кадр, і коли ти «ловиш» той заповітний кадр, відчуття неймовірне. Мені здається, що приблизно те саме відчувають люди, які грають у казино. Особливий кайф – це коли чекаєш важливого моменту: як хтось переріже стрічку, кине м'яч чи зіграє акорд на фортепіано. І коли це вдається, ти розумієш, що був у потрібному місці в потрібний час.

– Чи плануєш працювати в цій сфері у майбутньому?

– Я буду орієнтуватися по ситуації. Якщо бачитиму перспективи розвитку – залишатимусь у цій професії. Але все ж хотілося б спробувати себе й у ролі журналіста, щоб розширити свій досвід.

– Що порадиш майбутнім журналістам?

– Найперше – добре подумайте, чи справді цього хочете. Через силу в цю сферу зайти буде дуже важко. Якщо ви справді закохані в журналістику, то не бійтеся пробувати, помилятися й досягати своєї мети. Але якщо це не ваша справа, краще знайдіть щось, що принositиме вам задоволення, бо тільки так можна досягти успіху.

Інтерв'юєрка Лілія БУЦЯК

Віталій ГОЛУБЄВ
*український журналіст, медіатренер,
громадський діяч.*
*Секретар НСЖУ, керівник «Школи
універсального журналіста»*

«Не варто боятися щось змінювати»

– Ви вже досить давно працюєте у журналістиці, приблизно двадцять п'ять років. Що вам найбільше подобається у вашій професії?

– Можливість знайомитися з цікавими людьми, відвідувати цікаві місця і таким чином більше дізнаватися про життя, робити його більш яскравим, наповненим.

– А чи розчарувалися колись у цій професії?

– Звичайно, перш за все тому, що професія журналіста далеко не найбільш високооплачувана. Саме тому більшість журналістів мають більш ніж одну роботу або впродовж життя не раз змінюють місце роботи, тобто шукають більш вигідні для себе варіанти працевлаштування. Коли я це зрозумів, то так само почав думати, у чому я ще можу розвиватися, крім журналістської роботи. Так з'явився мій проєкт «Школа універсального журналіста», який сьогодні вже став моєю основною сферою діяльності.

Багатоох журналістів розчаровує також недостатня дієвість журналістських матеріалів. Тобто далеко не завжди на них реагують так, як ми б розраховували. У журналістику часто йдуть люди із загостреним почуттям справедливості, які сподіваються

хоча б трішечки змінити на краще навколишній світ за допомогою свого слова. І коли вони бачать, що пишуть, а ситуація не змінюється, то теж розчаровуються. Частина з них переходить у громадську діяльність, у політичну діяльність. Тобто люди починають шукати інші шляхи розв'язання тих проблем, про які вони пишуть і які їм не вдається розв'язати. Але так чи інакше, ця проблема також існує. Тому, звичайно, підстави для розчарування є, як, мабуть, і в будь-якій іншій професії. Але, очевидно, наша зрілість професійна та особиста зокрема визначається і тим, що ми можемо якось на ці виклики відповідати, можемо давати собі раду із цим розчаруванням, тому що розчарування – це нормально. Але треба попри це шукати шляхи, як себе реалізовувати, як все-таки бути ефективним у тому, чим ти займаєшся, і рухатися вперед.

– От, до речі, ви розповідали, що поєднували кілька робіт одночасно. Порадьте, будь ласка, як це зробити, щоб уникнути, можливо, емоційного вигорання і щоби просто не розчаруватися цілком і повністю.

– Не варто боятися щось змінювати, у тому числі відмовлятися від тієї роботи, яка не підходить, скажімо, за моральними принципами. Тобто ви відчуваєте, що вам некомфортно з тими людьми в тій команді, з тими, скажімо, цінностями, які вони сповідують. Що це, умовно кажучи, не ваші люди, не ваш формат. Не варто боятися кидати, не треба тягнути на собі роботу, яка для вас некомфортна і не приносить ні матеріального, ні морального задоволення просто тому, що боїтеся щось змінити. Ми живемо в такий час, коли більшість людей мають можливість за свого звичайного людського життя прожити ніби декілька життів. Мається на увазі в професійному плані. Тобто щось змінити чи радикально змінити взагалі сферу діяльності, чи в межах тієї самої професії спробувати себе в чомусь. Тому варто від самого початку бути готовим до того, що роботи, найімовірніше, буде багато.

Місця роботи, швидше за все, будуть змінюватися, будуть змінюватися команди, колективи, у яких ви працюватимете. Щось буде йти паралельними шляхами, скажімо, будете вести декілька проєктів одночасно. Щось на повній зайнятості, щось дистанційно, щось офлайн, щось онлайн. Але так чи інакше журналістика – це дуже часто різні варіанти, багатоваріантність роботи, яка дозволяє все-таки знайти щось своє.

І тут я сповідаю таку формулу, що на початках студентам-журналістам треба працювати на кількість, тобто пробувати більше різних варіантів, шукати себе в більшій кількості проєктів, щоби потім знайти щось своє. По-перше, краще зрозуміти, що вам підходить, що не підходить, і далі рухатися вже тим шляхом, який вам до вподоби. А по-друге, для того, щоби напрацювати досвід, ім'я, авторитет, упізнаваність. Для цього треба багато всього робити. Є такий принцип: більше, щоб менше. Тобто спочатку ти робиш більше для того, щоби потім, здобувши певний досвід та ім'я, отримати можливість робити менше і вже вибирати з-поміж пропозицій. Але спочатку братися за якомога більшу кількість проєктів, просто щоби, як кажуть, набити руку. Мені здається, що студентам треба бути до цього готовими.

– Як нам, першокурсникам-журналістам, розкрити себе? Як уперше подати себе в ролі журналіста?

– Один із можливих варіантів – участь у різноманітних конкурсах. Нині є багато конкурсів різноманітної тематики, в яких студенти можуть проявити себе й виграти призи, отримати дипломи. Але найголовніше – це заявити про себе в інформаційному просторі, тому що ми живемо в такий час, коли соціальні медіа, по суті, визначають, відбулась якась подія чи не відбулась. Мало просто провести подію, мало взяти участь у події, важливо про неї розповісти. Вторинна аудиторія події завдяки соціальним мережам на порядки більша, ніж первинна аудиторія.

Якщо вже говорити про якісь «розкручені» канали, якщо це десь вийшло на телебаченні, скажімо, чи на сторінці якогось лідера думок, відомого блогера, то тоді може йтися про сотні, тисячі, мільйони людей. І це все аудиторія, якою в жодному разі не можна нехтувати. Тому варто брати участь у різноманітних конкурсах. По-перше, для того, щоб здобувати досвід. По-друге, щоб вигравати якісь призи, дипломи. А по-третє, щоб розповідати про це в соціальних мережах і таким чином формувати свою впізнаваність серед цільової аудиторії, у тому числі майбутніх роботодавців. Не соромитися додавати в друзі відомих журналістів, тих, які приходять читати лекції, вести майстер-класи. Якщо, наприклад, були в якійсь редакції, додавати у друзі її працівників, щоби потім, коли постане питання працевлаштування, ви вже були присутні в їхньому умовному полі зору. І щоб у вас була така кількість спільних друзів у сфері медіа, на які буде орієнтуватися роботодавець, коли відкриє ваш профіль, наприклад, щоби подивитися, яка ви людина. Він скаже: «Так, ця людина не чужа у журналістиці». А якщо у вас у стрічці є дописи про вашу активність, пов'язану саме з журналістикою, власне, з професійною сферою, про те, що брали участь у конкурсі, у тренінгу, то таким чином ви формуєте первинну впізнаваність, яка може виділити вас на фоні інших, що розповідають тільки про якісь розваги, якісь побутові, особисті моменти, а роботодавець не бачить їх як майбутніх перспективних потенційних фахівців.

Саме тому один із таких конкурсів, у якому я б радив узяти участь студентам-журналістам, це Всеукраїнський конкурс «Я – журналіст!». Я є його засновником. Він проходить в Україні вже впродовж чотирнадцяти років. Я починав його суто для старшокласників, але цього річ уперше, побачивши інтерес представників різних вікових категорій, вирішив масштабувати його і на студентів-журналістів. Цього року вони поки що братимуть участь поза конкурсом в окремій позаконкурсній

номінації, а далі я планую зробити повноцінну номінацію. Подивлюся, як цьогоріч відгукнуться студенти-журналісти. Гадаю, що відгукнуться. Це можливість приготувати роботу. Це може бути твір, може бути фото, може бути відео. А тема в нас цьогоріч звучить так: «Розповідаю світу про перемоги українців». Перемоги можуть бути маленькі, локальні й не обов'язково на фронті. Це можуть бути здобутки у волонтерській діяльності, у сфері, скажімо, освіти, медицини. Тобто всі ті люди, які сьогодні щось роблять кожен на своєму місці для зміцнення Української держави, для того, щоб наблизити нашу майбутню спільну українську перемогу, заслуговують на те, щоби про них розповідали, їхні приклади показували, щоби люди бачили історії пересічних українців, які, попри всі виклики воєнного часу, продовжують чесно, сумлінно, віддано робити свою справу там, де сьогодні перебувають. І роботи про такі позитивні приклади наших українських перемог варто подавати на конкурс «Я – журналіст!».

У нашому центральному офісі Національної спілки журналістів України на Хрещатику ми щороку проводимо урочисту церемонію нагородження. І це якраз можливість для студентів-журналістів таким чином про себе заявити. Я знаю багатьох школярів, які були переможцями нашого конкурсу в минулі роки, а нині вже є студентами чи навіть практикуючими журналістами, є, скажімо, фахівцями в тих чи інших сферах діяльності, у тому числі відомими блогерами. А також, як зараз серед молоді особливо популярно, займаються волонтерством, різними суспільно корисними проєктами, започатковують власну справу, вже навчають інших, одним словом, шукають і знаходять своє місце в житті. І багатьох із них об'єднує те, що однією з відправних точок для них була перемога у конкурсі «Я – журналіст!». Усіх студентів, хто трішечки більше повірив у себе, відчув, що в нього є сили й бажання рости, працювати й щось змінювати на краще, я закликаю брати участь у

Всеукраїнському конкурсі «Я – журналіст!». Це дуже просто. По-перше, всю інформацію про конкурс можна знайти в соцмережах, у фейсбуці, інстаграмі. По-друге, є спеціальний сайт, який так і зветься «Я – журналіст!». Тому ті, кого це повідомлення зацікавило, можуть просто ввести в гуглі слова «Я – журналіст!», дізнатися про умови конкурсу і спробувати свої сили.

– Дуже дякую вам за відповіді на мої запитання. Передаю слово колезі.

– І вам дякую. Радий був поспілкуватися.

– **Пане Віталію, як повномасштабне вторгнення вплинуло на вашу діяльність як журналіста та медіатренера?**

– Після двадцять четвертого лютого «Школа універсального журналіста», яка нині є моїм основним проектом, не проводила прийом учнів приблизно трохи більше місяця. Десь наприкінці березня 2022 року ми відновили прийом учнів. І навіть у перший місяць повномасштабного вторгнення зверталися учні та їхні батьки з тим, що вони готові вчитися. Але потрібен був час для того, щоби зібратися з думками, якось опанувати самого себе, зрозуміти, як працювати в таких умовах, що змінити в навчальному процесі, щоби він став зручнішим, простішим. Щоби він став більш відповідним нинішнім реаліям. Ми це зробили, і за перший рік повномасштабного вторгнення нам вдалося набрати близько тисячі учнів з усієї України та з багатьох країн світу, по яких українців нині розкидала війна. Я навмисне не акцентую, з яких країн це діти, тому що розумію, що вони потрапили туди через біду. І це не є нашим досягненням, що ми залучили учнів із багатьох країн світу. Я волів би, щоби не було міжнародного характеру, зумовленого війною, щоби все відбувалось природним шляхом.

Але маємо те, що маємо. Головне – це те, що ми зробили посилений акцент на вивчення української мови, на те, щоби діти, які опинилися поза українським мовним середовищем, скажімо, за кордоном, не забували українську мову. Щоб ті діти, які проживали в південних, східних регіонах нашої держави, де українська мова, на жаль, була недостатньо поширена в усіх сферах життя і не було українського мовного середовища, швидше опановували українську мову. Тому що українську мову потрібно знати всім журналістам. Українська мова – це те, що об'єднує всіх нас, українців. Ми навіть зробили таке трішечки перепозиціювання і стали називати наш проєкт «Курси з української мови та основ журналістики». Не просто «Школа юних журналістів», як раніше нас багато хто називав, а саме «Курси з української мови та основ журналістики». Наше гасло звучить так, що журналістом стане не кожен, а українську мову потрібно знати і вивчати всім. І я постійно повторюю це в усіх комунікаціях, тому що це справді та платформа, яка нас усіх єднає, де не може бути ніяких інших варіантів. Саме тому в моїй діяльності посилюється акцент на роботі з учнями щодо вивчення української мови. Ми максимально спростили всі процедури навчання, щоби діти могли в електронному варіанті отримувати всі матеріали звичними їм способами комунікації, через месенджер, телеграм. Щоби вони абсолютно не залежали від того, де перебувають, і могли далі працювати, опановувати основи журналістики та вдосконалюватися, розвивати свою українську мову. Це те, що стосується власне «Школи універсального журналіста».

Другий мій проєкт – це Всеукраїнський конкурс «Я – журналіст!». Я думав, чи варто його проводити. Зазвичай ми стартували на початку навчального року. Торік перше вересня пройшло, а я не був готовий, не був до кінця впевнений, чи варто проводити конкурс: у якому форматі, чи відгукнуться діти? Але

почали звертатися учні, їхні вчителі, постійні наші учасники, що їм потрібно вилити на папері, на екрані ті емоції, які в них є, ті переживання, які викликала війна. Розповідати ті драматичні історії, свідками або очевидцями, учасниками яких вони стали. І в один із довгих вечорів наприкінці листопада минулого року, коли відбувалися обстріли нашої енергетичної інфраструктури, коли слово «блекаут» ввійшло в наш повсякденний лексикон, коли ми почали сидіти без світла, я зрозумів, що пора проводити конкурс.

Вперше за всі роки проведення конкурсу зібрали найбільшу кількість учасників – вісімсот вісім дітей з України та тринадцяти країн світу. Коли запланували нагородження в Національній спілці журналістів України офлайн, спочатку хвилювався: чи приїдуть люди? Чи легко буде їх зібрати? Перших переможців, яких запрошував, навіть обережно питав: «А з вами можна обговорювати можливість фізично приїхати до Києва на нагородження? Чи навіть не варто починати?». Учасник з Миколаєва сказав: «Та ми про це мріємо». У результаті ми зібрали в залі стільки дітей, що дехто з дорослих супроводжуючих змушений був дві години стояти в коридорі, бо не було де присісти. Приїхали люди починаючи від Ужгорода й закінчуючи Дружківкою Донецької області. На майданчик у Києві з'їхалися Харків, Миколаїв, Дніпропетровщина – абсолютно різні регіони України. Усі зійшлися на цьому майданчику в офісі Національної спілки журналістів. І я зрозумів, що це людям потрібно, вони спрагли до живого спілкування. Вони хочуть відчувати поряд плече іншої людини, підтримку. Діти хочуть розуміти, що їхні старання, їхні зусилля потрібні. Я отримав ще більший заряд мотивації проводити конкурс «Я – журналіст!».

А те, що стосується діяльності Національної спілки журналістів України, де я є секретарем із навчальної діяльності, то, звичайно, від перших днів повномасштабного вторгнення

ключовий наш акцент, ключовий наш пріоритет – це допомога тим журналістам, які опинились у біді, у скруті. Багато хто втратив житло, втратив роботу, втратив місце проживання, мусив переїхати. Так, перестали виходити газети, впав рекламний ринок. Ми з керівництвом Співки щодня в комунікації з міжнародними партнерами, з потенційними й нинішніми донорами, які можуть дати кошти, технічну допомогу для того, щоби журналісти мали змогу працювати, щоби редакції мали змогу випускати свій продукт. І це починаючи від генераторів, павербанків та іншого приладдя, захисного спорядження для тих, хто їде в «гарячі» точки й так далі, і закінчуючи стипендіями, екстремними грантами, невеличкою фінансовою допомогою тим журналістам, які залишилися в Україні, залишилися в журналістиці, але в них зменшилися доходи, змінилися умови праці, стало важче працювати.

Завдяки тому, що Національна спілка журналістів України, особисто голова Співки Сергій Томіленко залучили та продовжують залучати чимало міжнародної допомоги, вдалося відновити вихід близько трьох десятків газет на прифронтових і деокупованих територіях. Це просто стає маркером української присутності. Повертається в місто український прапор, українська газета, а люди отримують можливість дізнаватися, коли в них можуть бути перебої з інтернетом, зі зв'язком. Адже газета в багатьох цих регіонах виступає чи не єдиним джерелом достовірної інформації про маршрути евакуації, роботу пунктів незламності, соціальні допомоги, соціальні гарантії – про те, що держава робить для людей. Люди чекають цієї газети як такий собі промінчик світла, як ковток свіжого повітря. Можливо, ті газети, скажімо, з обмеженим фінансуванням мають небагато сторінок, можуть подекуди бути чорно-білі, не такі яскраві, як хотілося б. Але свіже українське слово йде до людей, до читачів. І людям важливо відчувати й через газету присутність Української

держави, української мови в їхньому регіоні. Тому, як на мене, важко переоцінити важливість таких заходів.

І ця робота постійно продовжується. Національна спілка журналістів України й далі буде робити все від неї залежне для того, щоби якнайбільше наших колег, які нині опинилися в скрутних умовах, отримували допомогу: навчальну, юридичну, допомогу з релокацією, захисним спорядженням, медикаментами, генераторами, технікою, фінансову допомогу. Будь-яку допомогу для того, щоби журналісти могли залишатися в журналістиці, могли здійснювати інформування населення і таким чином долучалися і перебували в єдиному інформаційному просторі. Національна спілка журналістів України робить усе для того, щоби журналісти отримували необхідну їм допомогу й мали змогу брати участь у спільній українській інформаційній політиці, у зміцненні української інформаційної присутності, українського інформаційного простору, тому що це дуже важливо. І гасло нашої організації – «Журналісти важливі».

– І останнє запитання: чи могли б ви коротко розповісти про плани та цілі в журналістиці та вашій медіаосвіті на найближчий час?

– Я планую розвивати «Школу універсального журналіста» як свій проєкт, планую розвивати конкурс «Я – журналіст!» і залучати нові цільові аудиторії учасників, щоб формат конкурсу перейшов від всеукраїнського до всенародного. Треба розширювати вікові межі учасників, щоб якомога більше людей мали змогу ділитися своїми історіями, історіями інших людей, щоби важкі, але водночас героїчні й доленосні часи, які переживає наша нація, були закарбовані в слові, на фото, на відео. Адже всі ми розуміємо, що сьогодні пишеться історія України на вікі, це все має бути зафіксовано. Історії людей, людські драми, людські долі, які стоять за кожною нашою конкурсною роботою. І тому

це все треба документувати, фільмувати, поширювати, у тому числі поширювати за межами України. Саме тому цього річ уперше вирішив спробувати. Я ще не знаю, чесно, що з цього вийде, але роботи можна подавати англійською мовою, щоб спростити шлях до англомовної аудиторії, щоби потім не стояло питання: «А хто це перекладе? За які гроші?». Щоб у нас були готові роботи англійською мовою про те, що переживає зараз Україна, щоб ми могли через наших міжнародних партнерів поширювати це на англомовних медіамайданчиках, щоби більше людей у світі з перших уст від українських дітей, українських студентів дізнавалися про те, що робиться в Україні, про героїзм українців. Тому «Школа універсального журналіста» буде розвиватися, конкурс «Я – журналіст!» буде розвиватися.

А що стосується інших сторін моєї діяльності, то я активно працюю як медіатренер. Виступаю в університетах, проводжу різноманітні навчальні заходи не лише для журналістів, а й для держслужбовців, педагогів, медиків – для всіх тих, кому потрібні поради з комунікаціями, кому потрібно прокачати навички, грамотно розповісти про себе, свою діяльність, свою організацію в соціальних мережах, як доносити, скажімо, до аудиторії ключові повідомлення, як, скажімо, бізнесу розповісти про свої товари й послуги, щоб вони краще продавалися. Нам же треба зміцнювати економіку. Нам треба, щоб українські гроші йшли в українські руки, на українські справи, і таким чином зміцнювалася Українська держава. Тому я збираюся масштабувати свою роботу як медіатренера на нові цільові аудиторії та активніше спілкуватися, публічно спілкуватися офлайн із бізнесом, з освітою, з медициною, з державними службовцями, щоб допомагати людям доносити ті меседжі, які їм потрібні, грамотно упаковувати, грамотно подавати, поширювати. Тому що сьогодні вміння вести комунікації в онлайн-просторі – це навичка першої необхідності. Ми живемо в такий час, що якщо про подію

чи товар, послугу не розповіли в інтернеті, то багатьом здається, ніби їх і немає. Тому сьогодні онлайнві навички, комунікації в соцмережах, ефективного, відповідального медіа, грамотного поводження у фейсбуці, інстаграмі тощо – це навички першої необхідності. І я збираюся розповідати про них якомога більшій кількості людей у якомога більшій кількості проєктів. Й один із таких проєктів якраз привів мене до Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Інтерв'юєрка Соломія ДАНИЛЮК

Сергій ГУМЕНЮК

*оператор відеозйомки ТРК «3-Студія»,
ТРК «РАІ»*

– Для початку розкажіть, чому ви обрали журналістику як вид своєї діяльності.

– Я навчався у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника на факультеті історії, політології та міжнародних відносин (спеціальність «Політологія»). Одним із предметів, які ми вивчали, був «ЗМІ у політичному житті суспільства». Відтак ми проходили практику в місцевих медіа. І якось так вийшло, що під час цієї практики я втягнувся в роботу. Після закінчення практики мені це сподобалося та почало вдаватися.

– Скільки років ви в журналістиці?

– Четвертий рік.

– Основним напрямком, як я розумію, ви обрали операторство. Чому саме це, а не, наприклад, ведучий або ж кореспондент?

– Мені більше імponує робота з технікою. Коли я прийшов на практику, була потреба в операторах. Мені допомогли опанувати цю професію. Коли я освоїв процес зйомки, він мені ще більше сподобався. До практики я стикався з відеозйомкою, але після навчання відчув себе більш упевнено під час цього процесу. І вирішив, що займатимусь цим і надалі.

– Розкажіть про своє перше місце роботи.

– Перша стабільна робота, якщо не рахувати підробітків, – це ТРК «3-Студія». Працював там три роки, потім так вийшло, що з певних обставин звільнився. Через певний проміжок часу мене запросили на ТРК РАІ. Тут мені сподобалося, і нині працюю тут.

– Чи складно було влитися в новий колектив на ТРК РАІ?

– Цей процес ще триває, тому що я тут не так давно. Гадаю, немає варіантів «складно» та «нескладно», і це нормально. Завжди, коли в колектив приходять нова людина, вона спочатку почувається як чужорідне тіло. Потім до неї приходять розуміння колективного менталітету, і через якийсь проміжок часу їй вже комфортно, і вона на одній хвилі з усіма.

– Чи знайомий вам стан емоційного вигорання? Якщо так, то як виходили з нього?

– Так, знайомий. Найкращий вихід у цьому випадку – зміна обстановки. Наприклад, для мене як оператора найкращою розрядкою були зйомки чогось творчого, художнього. Власне, тут і криється відповідь на запитання, чому я звільнився з ТРК «3-Студія». На певний період було дуже класною розрядкою познімати не новини і не телевізійні передачі, а саме щось творче.

– Які особливості вашої роботи?

– Потрібно бути швидким, спритним, акуратним та уважним. Як бути швидким і одночасно уважним? Це потрібно відчути на практиці. На одній зі своїх перших зйомок я працював в операційному відділенні лікарні. Знімали фрагмент операції. Потрібно було знімати швидко, але ж камера і штатив – це доволі габаритне обладнання. А в операційній маса всіляких тросиків, дротиків, патрубків. Тож ледь не створив там аварійну ситуацію. Я не міг одночасно і знімати, і дивитися під ноги, і все

контролювати, тому що був недосвідченим. Але все приходить з досвідом. Операторові треба володіти вмінням дивитися одночасно і в монітор камери, і у видошукач, і під ноги, і праворуч, і ліворуч, і навіть назад. Звичайно, необхідно дотримуватися і загальноприйнятих норм етикету. Потрібно розуміти, що не можна ставати до людей спиною, коли знімаєте. Треба просто це розуміти, а це вже залежить від виховання.

– Окрім камери й штативу, про які всі знають, якими ще технічними засобами користуєтеся під час зйомки? В яких програмах робите монтаж відео?

– Розпочнемо з останнього – з програм. Є така популярна програма Adobe Premiere Pro. Відразу раджу видалити її з комп'ютера. Це дуже погана програма, система її купівлі недосконала, її не можна купити всю одразу. Неможливо скачати навіть урізану версію. Доводиться скачувати зламану, якщо не хочете платити, а це додає ще більше проблем. Рекомендую DaVinci Resolve. Це хороша програма, з нею ви не будете мати клопоту, а працюватимете на відповідному рівні. Камера й штатив – це основне. Звісно, треба знати, що таке радіосистеми. Мікрофони нині здебільшого бездротові, і треба розуміти, як вони працюють, щоб не потрапляти в неприємні ситуації. Треба також розуміти, як працює світло. Світло – це щось не настільки конкретне, як штатив чи монопод. Воно також інструмент, хоч і нематеріальний, але потрібно знати, як з ним працювати. Наприклад, не треба ставити людину навпроти вікна і записувати просто темний силует.

– Як обрати правильні ракурси для новинного сюжету?

– Це все потрібно знімати за правилом третин. Є вже усталені норми, як треба знімати і з якою крупністю. Синхрон, портретний кадр – це така крупність, яка має бути у кадрі новинного сюжету.

Не потрібно писати по центру кадру, треба якраз у цих третинах. В малюванні є правило золотого перетину. Тут воно теж працює, і всі наступні кадри треба знімати так, щоб вони несли смислове навантаження. Потрібно розуміти, що слід опускати камеру до рівня людини, яку знімаємо. Наприклад, коли знімаємо баскетболіста зростом два метри, треба підняти штатив на його висоту. Коли записуєш низьку на зріст людину, треба опускати штатив до рівня цієї людини.

– Які проблеми можуть виникати, наприклад, при зйомках на вулиці?

– У людних місцях, особливо під час мітингів чи якихось скандальних подій, завжди хтось заважає. Зрозуміло, що часу на розкладання штатива там нема, тому інколи доводиться знімати з рук. Це потрібно робити акуратно і так, щоб у людей, які дивитимуться сюжет, не викликало дискомфорту. Оператор передусім має підходити до зйомки як глядач, який дивитиметься на відзнятий матеріал. У нас було таке, що їздили в гори, і камера замерзала. Взимку, коли приходите з холодного середовища в тепле, починає потіти об'єктив. Тоді картинка виходить як у тумані. Про все це просто треба знати й усвідомлювати всі ці нюанси.

– Як співпрацюєте з колегами-журналістами, щоб вийшов якісний матеріал?

– Це найважливіше, адже сюжет – це спільна робота журналіста й оператора. Має бути постійний обмін якісною інформацією. Знімальна група, журналіст і оператор, повинні бути ніби в одному човні. Не повинні тягнути самотужки або ж, навпаки, скидати один на одного обов'язки. Вони мусять один одному допомагати. Саме така взаємодопомога дозволяє легше виконувати роботу. Комунікація між журналістом і оператором необхідна, вона випрацьовується з часом, у всіх це індивідуально.

– Як змінилася ваша робота після повномасштабного вторгнення?

– Дуже змінилася. Звісно, теми для зйомок стали вже не такі веселі. Нині переважають соціальні, проблемні теми. Звісно, коли через себе це все пропускаєш, воно мимоволі дається взнаки. Є певні об'єкти критичної інфраструктури, які не дозволено знімати, і це також створює певні проблеми. До війни можна було спокійно зняти в будь-якому місці будь-який ракурс, який потрібен був для сюжету. Тепер же треба розуміти, що можна знімати, а що – ні. В Україні триває війна, а ти можеш, зовсім того не бажаючи, стати коректувальником ворожого вогню. Із цим потрібно бути дуже обережним та пам'ятати про це.

– Чи проходили ви після повномасштабного вторгнення навчання щодо того, що не можна знімати? Чи це просто досвід?

– Ні, курси не проходили. Воно й так в суспільстві зрозуміло. Це не щось таке специфічне, щоб потрібно було проходити навчання. Це загальновідома інформація, що електростанції, мости з прив'язкою до навколишнього середовища знімати не можна.

– Які поради дасте операторам-початківцям?

– Перш за все треба хотіти навчитися знімати на камеру. Ніхто не навчить вас так, як ви самі своїм бажанням. Це можна зробити за допомогою інтернету. Інформація є, її багато у відкритому доступі. Однак теоретична складова – це, звичайно, добре, але має бути й практика. Тут доречна приказка, що чим важче в навчанні, тим легше в роботі. Не потрібно спиратися на автоматичні режими камери, а для початку вручну вчитися викладати витримку, баланс білого, діафрагму, фокус. Треба навчитися робити це для розуміння процесу, щоб у будь-якій, навіть стресовій, ситуації ви змогли грамотно підкоригувати налаштування камери.

Інтерв'юєрка Інна КУДЛЕЙЧУК

Ігор ГУСАК

головний режисер ТРК «РАІ»

– Ігорю, вітаю! Знаю, що ти вже досить тривалий час працюєш у журналістиці. Тому хочу запитати, як почався твій шлях у медійній сфері.

– Шлях мій почався ще одинадцять років тому. Я взагалі не сподівався, що це буде медійна сфера. Це, можна сказати, випадково вийшло. Ще під час навчання в школі й коледжі цікавився монтажем та кіно, розумів, що є така професія, як монтажер, і вона пов'язана з журналістикою. У ті часи ІТ та телевізійництво стали доступними, з'явилися програми для домашнього монтажу. Й оскільки вже мав деякий досвід, почав пробувати, але не сприймав це як серйозну можливість для себе.

Але був момент після Майдану, коли я переосмислив роль журналістики. Тоді вона перестала асоціюватися лише з прогнозом погоди чи новинами про політиків, які знову щось начудили. Після цих подій я зрозумів, що журналістика – це в прямому етері, це цікаво, це про людей. Коли журналісти з різних видань – і всеукраїнських, і міжнародних – виходили в прямому етері просто з Майдану, де силовики розганяли і пересічних людей, і журналістів-міжнародників, тобто всіх, хто потрапив під руку, я зрозумів, що журналіст – це свого роду воїн. Він стоїть у перших рядах і часто ризикує більше, ніж інші, але все одно виконує свою роботу, висвітлюючи події в прямому етері. Розумію, що є певні люди, для яких покликання – це більше ніж стояти з фотоапаратом чи камерою й усвідомлювати, що тобі може прилетіти зараз із

водомета чи навіть від кулі. Там людей розстрілювали, але журналісти були в перших рядах і висвітлювали на весь світ те, що відбувалось у ХХІ столітті.

Було досить дивно спостерігати, як після періоду політичного затишшя постав Майдан і всі усвідомили, що це не просто акція протесту, а щось значно більше. Саме тоді я відчув натхнення та зрозумів, що журналістика – це цікава професія. Проте не вірив, що зможу стати її частиною, бо уявляв це як щось дуже далеке та недосяжне. Думав, що треба невідомо на кого вчитися і невідомо за які гроші.

Але через певний час, десь через пів року, я шукав роботу. І вирішив піти в регіональний ЗМІ, просто «так, то так, а ні, то ні». Тобто не було впевненості, що мене стовідсотково візьмуть, чи, як колись шукали роботу...

– За знайомством?

– Так, так. Я просто зайшов, поцікавився, чи можна на співбесіду прийти, хто директор. Там усе було просто й доступно, без зайвих формальностей чи записів, як це часто буває у депутатів. Наступного дня мені пообіцяли дати контакт директора. Я подзвонив, представився, сказав: «Я шукаю роботу, чи можна прийти на співбесіду?» Це була абсолютно спонтанна ініціатива, без чіткої мети чи амбіцій стати кимось конкретним у цій сфері.

На співбесіді я показав кілька своїх робіт. Андрій Іванович не мав достатньо часу, та все ж їх переглянув. Ці роботи були досить базового рівня. Уже пізніше я зрозумів, що це був такий собі «мінімум».

Андрій Іванович відразу покликав свого колегу й сказав: «Андрію, покажи Ігорю, як у нас працює телебачення наживо. Йому цікаво». Мене дуже здивувало, що вже в перший день, коли я тільки прийшов на співбесіду, мені влаштували екскурсію. Тоді я мовби загорівся тим, що воно насправді все так близько. Ось тут

робиться та картинка, яку ти бачиш. Все доступне для людей, і тобі не треба виїжджати вчитись. Попервах достатньо тільки бажання.

– **Тобто ти зовсім випадково потрапив у цю сферу?**

– Так, по суті, це сталося зовсім випадково. Я прийшов на співбесіду, розповів, що мені цікаво, і вже за кілька днів почав ходити на зйомки, стажувався, вивчав, як усе працює і з чого все починається. Мене затягнула проста цікавість до техніки. Я був готовий до того, що доведеться опановувати нові речі. Вивчав, що таке «експозиція», «баланс білого» і загалом роботу камери, адже оператору без цього нікуди. Так почалися перші сюжетні зйомки, репортажі. Вони пройшли з мандражем: руки тремтіли, робив перші помилки та одразу ж їх виправляв. Так і розпочалася моя професійна діяльність.

– **Що в твоїй режисерській та монтажерській роботі подобається найбільше?**

– Моя професія дуже багатогранна. Я починав як оператор новинного формату, оператор служби новин. Це досить стабільна робота з чіткими стандартами та критеріями. Працюєш за визначеним алгоритмом. Але коли переходиш до монтажу, постпродакшну чи студійних записів, усе змінюється. Робота зі світлом, професійним звуком, кількома камерами і прямими етерами суттєво відрізняється від репортажної зйомки, де ти працюєш під час події з мінімальним набором обладнання.

У студії ж доводиться враховувати безліч технічних нюансів: освітлення, налаштування камер, роботу зі стрімами та звуком, правильне розташування мікрофонів, особливо якщо багато учасників. Ці базові речі ти опановуєш з досвідом і через власні помилки. Можна читати технічну літературу, але зрозуміти, як усе відбувається на практиці, можна лише спробувавши самостійно. Найкращі «підказки» дає життя, а не книжки.

– З урахуванням цих «підказок від життя» розкажи про конкретну ситуацію, яка тобі запам'яталася найбільше.

– Навіть не знаю, що розповісти... Різних ситуацій було дуже багато...

– Розповідай про те, що перше спадає на думку.

– Коли почалися професійні зйомки, скажімо, коли я перейшов з новинного оператора до студійних та виїзних зйомок, зокрема подкастів, які колись були просто інтерв'ю чи записами програм, усе стало значно складніше. На виїзних локаціях доводиться пристосовуватися до умов. У тебе є певний набір світла, звуку, камер, і потрібно зробити гарну, об'ємну картинку зі збалансованим звуком. Потрібно враховувати відлуння та інші фактори, які можуть заважати.

Найскладніше – це підготувати локацію за короткий час, за пів години чи годину. Без досвіду це дуже важко. Перший досвід набувається через проби і помилки. Великий «плюс», якщо поруч є хтось, хто може підказати, адже сам не завжди помітиш нюанси: як правильно поставити світло, що воно відбивається не так, як хотілося, чи камера починає шуміти. Багато помилок стають очевидними вже на монтажі. Якщо хочеш удосконалюватися, працюєш над цими помилками, але це приходиться тільки з досвідом.

Локації завжди різні, світло завжди змінюється, тому виїзні зйомки – це завжди виклик, особливо якщо задіяно кілька людей або йде прямий етер. Такі зйомки готують свої «сюрпризи», але саме вони допомагають швидше навчитися.

– Як війна вплинула на творчий процес? Чи змінилися підходи до монтажу, вибору кадрів або музичного супроводу програм?

– Гадаю, на нашому телеканалі війна тепер висвітлюється значно більше. Вона присутня скрізь: на каналі, в інтернеті, в телеграмі, який став надзвичайно популярним саме з початком війни. До того люди не так добре знали, що таке телеграм, але

війна породила масовий розвиток телеграм-каналів. Загалом війна суттєво змінила спосіб отримання інформації. Навіть інстаграм, який раніше був здебільшого платформою для реклами, нині наповнений новинами.

Соціальні мережі стали основним джерелом інформації про війну, але єдиним місцем, де ця інформація має певні рамки, залишилося телебачення. І саме тому, як мені здається, висвітлення війни повинно залишатися на телебаченні. Там можна забезпечити певний рівень фільтрації й адекватного подання інформації. У соціальних мережах інформація безконтрольно потрапляє до всіх, у тому числі до дітей і підлітків, які ще не мають достатньо психологічної стійкості, щоб фільтрувати відверті кадри чи шокуючі матеріали, що супроводжують війну.

Телебачення, на мою думку, має можливість подавати події під певним кутом зору. Я не стверджую, що правда фільтрується, але пропаганда – це завжди частина «правди» і «неправди». Телебачення здатне контролювати подання інформації, тоді як неконтрольований потік даних в інтернеті часто завдає більше шкоди, ніж приносить користі чи правди. Тому хотілося б, щоб телебачення і новинні стандарти відігравали значнішу роль в інформаційному просторі. На жаль, нині це не так.

– Ти кажеш, що війну має висвітлювати телебачення. А чи з'явилися на вашому телеканалі нові програми чи рубрики, присвячені цій темі? Як саме висвітлюєте події війни?

– У нас є аналітичні та новинні програми, але наш канал – регіональний, тому сильно не розженешся. Є певний відсоток етеру, присвячений всеукраїнським новинам, але основний акцент робиться на регіональних подіях. Ми висвітлюємо пов'язані з війною події, що відбуваються саме в нашій області, яка є тилковим регіоном.

Це повсякденне життя, проблеми, які виникають через війну, волонтерська діяльність, а також проблеми ветеранів, які

повертаються додому й не завжди одержують належну підтримку чи лікування. Висвітлювати ці питання нині складно, адже багато державних і недержавних установ, відповідальних за це, прикриваються війною, мовляв, «зараз не до того».

Я вважаю, що журналісти повинні мати відвагу висвітлювати такі проблеми. Говорити лише про те, що все добре, – це і нецікаво, і недоречно. Потрібно показувати реальність такою, як вона є.

– Чи був якийсь скандальний проєкт, пов’язаний з військовою тематикою, над яким тобі доводилося працювати під час війни?

– Такі скандали, як правило, не виносять на загал. За цим пильно слідкують і вороги, і всі, хто зацікавлений у «роздутті» ворожнечі. Є проблеми, які систематично, хронічно не розв’язують. Їх частково висвітлюють, але є певні...

– Рамки?

– Я б не сказав «рамки». Це скоріше професійні межі самого журналіста. Якщо він справжній професіонал і знає, як подати тему, то може порушити її і довести до логічного завершення. Проблема в тому, що є політичні та інші сили, які не завжди зацікавлені у вирішенні подібних питань. Їм легше промовчати, пообіцяти, сказати: «Все добре, зробимо!» – і відкласти це до кінця війни.

Багато військових не отримують належної психологічної, фізичної та моральної підтримки. Ніхто не розуміє, через що проходять ті, хто звільняється з армії з тих чи інших причин. Зазвичай такі люди замкнуті в собі, страждають, але це не висвітлюється належним чином. Потрібно хоча б звернути увагу на те, що відбувається з ними, з їхніми родинами. Адже проблеми родини залишаються всередині родини, і часто тільки близькі чи побратими займаються цим.

Я вважаю, що немає достатньо програм, які б давали можливість людям прийти й озвучити свої проблеми, щоб їх

могли розв'язати. Хоча іноді самі військові не хочуть цього, бо зневірилися. Журналіст не може добиватися змін, якщо немає запиту на це. Коли людина приходить і розповідає про свої проблеми, можна шукати шляхи їх розв'язання. Але мовчання та надія, що «все само собою вирішиться», не є виходом.

– Беручи до уваги все, що було сказано сьогодні, чи виникає у тебе ідея створення проєкту, який би ти хотів реалізувати?

– У мене є ідеї для проєктів, але останні пів року реалізовувати їх стало дуже складно. Це пов'язано з роботою. Для таких проєктів необхідно шукати фінансування, благодійні фонди або міжнародних спонсорів, а зараз із цим трохи складніше.

На мою думку, нині багато людей переживають розчарування, їм важко відкритись і поділитися своїми проблемами. У нас є кілька проєктів, зокрема «Історії незламних», де люди розповідають свої історії війни. Але навіть у цьому форматі вони часто бояться або не хочуть говорити про свої глибокі проблеми. Багато з них вибрали для себе, що їм легше говорити про те, як пережили це, ніж про самі труднощі. Хтось пережив це легше, хтось тяжче, але вони не намагаються розв'язати ті проблеми, які пережили, щоб у майбутньому уникнути таких ситуацій у родинах їхніх побратимів.

– Яка, на твою думку, перспектива розвитку журналістики молодим поколінням, враховуючи те, що значна частина людей, які могли б розвивати цю сферу в майбутньому, нині масово виїжджають за кордон?

– Я думаю, що це певною мірою помилка людей. Залежно від того, в якому віці вони виїжджають. Однак проблеми це не розв'язує ані в старшому, ані в молодшому віці. Людина може втекти з цієї території, зі свого дому, сказати «Мені лише 16 років, я хочу пожити» – і це, в принципі, вибір кожного, як і вибір професії. Ти сьогодні можеш вчитись на журналіста, а в тридцять

років сказати «Мені це не потрібно» і перейти, наприклад, у торгівлю чи логістику. Тут ніхто не змусить.

Але все ж таки, я думаю, коли людина розуміє, що і для чого вона це робить, коли здобула журналістський фах, зрозуміла, чи їй це подобається, чи це «якось так собі», вона з самого початку усвідомлює, може цим займатись чи не може. Якщо може, то вона береться за цю справу, якщо ні – шукає легше життя.

Але, на мою думку, легше життя не буде. Так, зараз можна втекти, скажімо, в Польщу, Німеччину чи ще кудись далі, але тенденція така, що війна зараз тут, а через років п'ять вона може бути в Європі. Всі про це говорять. Тому я не бачу сенсу втекти зараз, тим більше, що це може призвести до глобальних моментів конфлікту.

Я думаю, що журналісти повинні працювати, попри страх. Справа в тому, що справжній журналіст стикається зі страхом у своїй професії дуже часто. Це значною мірою стосується оператора, який стоїть за камерою і гадає, прилетить йому зараз чи не прилетить. Він розуміє, для чого він це робить. Так само й журналіст ставить політику незручні запитання. Тому я вважаю, що журналіст – це ніби воїн з мікрофоном.

– І наостанок, скажи, будь ласка, яке в тебе життєве кредо. Яка фраза кожного дня звучить у твоїй голові?

– Навіть не знаю. Якщо пов'язувати саме з моїм життям і журналістикою, то, напевно, це «Відважся і роби або не починай!».

– Дякую тобі, Ігорю, за розмову! Сподіваюся, що це інтерв'ю допоможе молодим людям, які тільки починають свій шлях у медійній сфері. Можливо, вони сумніваються у своїх силах, але після прочитання цього інтерв'ю у них з'явиться свіжий погляд на ту чи іншу проблему.

Інтерв'юєрка Тетяна ФУЧЕНКО

Остап ДРОЗДОВ
журналіст, письменник, телеведучий
«БУДЬМО ВІДВЕРТІ»

*«Якісна журналістика –
це професія лише для обраних,
і зберегти цей фах можливо
винятково в нішовості»*

– Що загалом можете сказати про сучасну українську журналістику?

– Я не можу назвати журналістикою все те, що нині називає себе ім'ям цієї професії. Відчувається її крах, адже журналістика сьогодні асоціюється насамперед з піарним підрозділом влади. Журналістика західного взірця не може працювати під час війни, адже вона не здатна повноцінно функціонувати в цих умовах. Відбувається зіткнення двох протилежних реальностей. Тож ми отримуємо журналістику, яка позиціонує себе лише як інформаційний сервіс. Демонтаж цієї професії розпочався у 90-х роках олігархічною системою і продовжується донині.

– Чи реально реконструювати журналістику? Чи це лише утопія?

– До повномасштабного вторгнення мене запрошували на різні факультети та кафедри журналістики, де, за моїми спостереженнями, молодь здебільшого обирала спалах камери, а не професійну відповідальність. Відбувається плутанина між журналістикою та прагненням до популярності, певної медійності.

Процес реконструкції не є можливим у цьому плані. Можливе лише повне обнуління та перезаснування всієї журналістської педагогіки та освіти. Сучасний освітній процес є «тjunігованим» у цьому плані, але журналістська педагогіка все одно базується на пострадянських матрицях у питаннях того, що насправді є медіа. Цей підхід анулює будь-який прогрес нового століття, а також не має розуміння сучасного устрою інформаційного суспільства і концепції розвитку інформаційного простору в загальній стратегії навчання. Якісна журналістика – це професія лише для обраних, і зберегти цей фах можливо винятково в нішовості.

Необхідно провести фундаментальний, а не поверховий перезапуск системи цінностей цієї професії, враховуючи екстремальні умови сучасності, зокрема воєнні конфлікти, які стають справжнім викликом та випробуванням для журналістики.

– Тобто врятувати професію можна лише поверненням її до заводських налаштувань?

– Так, ви правильно розумієте. Проте для порятунку цієї професії необхідно не лише повернутися до її первісних налаштувань, але й вжити заходів, які б не дозволяли шкідникам брати участь у цьому процесі. Вони є не лише поширювачами негативних установок, а й носіями отрути, що проявляється в їхніх шкідливих принципах. Журналістська тусовка залишається для мене закритою, оскільки у великій журналістиці до цього часу процвітає московське мірило успіху, яке визначається лише сумою в розмірі «три нулі на балансі». Значна частина цієї групи також впливає на молодих людей, які отримують викривлене уявлення про професійну реальність. Бажання стати відомим не завжди означає бажання стати справжнім журналістом. Працівник медіа – це не лише публічна постать на екрані, а й

творець, відтворювач інформації з особливим акцентом на відповідальність.

Особисто я віддавав би перевагу суб'єктивній громадянській журналістиці, де всі ролі чітко визначені, оскільки в цьому форматі ти, як суб'єкт, відповідаєш за створений тобою продукт.

– За яким контентом майбутнє?

– Майбутнє вбачається в персоналізованому контенті, оскільки кожна людина здатна сама обирати те, що її цікавить в інформаційному просторі. Ми рухаємося в напрямку світу множинності, де кожен, враховуючи своє виховання та ідеологічні переконання, формує власне інформаційне меню.

Модель майбутніх медіа повинна бути індивідуалізованою та персоналізованою, з акцентом на нішовість, а не на масовість, позаяк масовість є інструментом для плебеїзації. Такий підхід дозволить кожному знаходити контент, який відповідає його унікальним інтересам та потребам. Зрештою, час покаже, яким буде майбутнє медіа.

– Коли, на вашу думку, у журналістиці настане ера особистостей?

– Це питання відображає якість суспільства. Уникнути цього ми не зможемо, адже західні суспільства розвивалися принаймні впродовж 200 років усередині власних кордонів, де їм нічого не загрожувало. Ці суспільства створювалися в умовах власної національної культури, тож вони можуть існувати серед інших культур, бо їхня стабільність гарантована. Культура Великобританії, Франції, Чехії чи Польщі формувалася в умовах стабільності.

Колись ми жили в іншому часі, який відкидав усе цивілізаційне, а отже європейське. Після цих подій відбулося становлення «перевзувальної» журналістики, що, подібно до хамелеона,

підлаштовується під будь-що та здатна, як силікон, набути будь-якої форми. Бути особистістю – це розкіш, адже, на відміну від згаданих прикладів, потрібно інтелектуально самостійно розвиватися та вдосконалюватися.

Стадія особистісного розвитку – це перехід до рівня майстра. Тут важливо захоплюватися публіцистичним та візіонерським мисленням. Цього навчити неможливо: кожна людина має виявити до цього певні здібності та інтерес. Наразі ми все одно спостерігаємо вплив постколоніального глядача, який створює попит на постколоніальну журналістику.

У всіх суспільствах є пересічні обивателі, й Америка та Європа не винятки. У людей цих країн існує трикутник цінностей: дім, родина, робота або відпочинок. Для них такий погляд на власне життя є цілком прийнятним, оскільки в країні все добре, тож можна спокійно виховувати дітей та подорожувати. Зрілість суспільства проявляється в розумінні якісної меншості більшістю. Історію формують окремі особистості, а якісна меншість повинна бути тим, що визначає цю історію.

– Чи є блогерство спадкоємством журналістики?

– Сучасне уявлення про журналістику, на жаль, іноді зводиться до простої публікації в мережі відео за наявності камери, доступу до Wi-Fi та вміння висловлювати свої думки. Це може створювати враження, що кожна така особа вважає себе журналістом, а її обліковий запис прирівнюється до медіа. У таких умовах виникає боротьба за професійний статус.

Необхідно усвідомлювати, що журналістика – це більше, ніж просто наявність технічних можливостей для створення контенту. Це вимагає високого рівня професійних навичок, знань етики та відповідальності перед глядачами чи читачами. Тому важливо підтримувати високі стандарти та відрізняти справжніх журналістів від аматорів.

– На що потрібно зважати студентам – майбутнім журналістам?

– Мій процес становлення відбувався в 90-х роках, і, можливо, дещо з того, що я говорю, вже не є актуальним. Мені дійсно пощастило, оскільки я починав роботу в легендарній газеті «Поступ». Але сьогодні друковано-паперова традиція вже відійшла. Я пройшов дуже важливу базову інформаційну школу, необхідну кожній людині, яка бажає працювати в цій професії.

Стати талановитим публіцистом не можна одразу, оскільки тут враховується вплив кар'єрних та вікових чинників. Необхідно пройти шлях від малих до великих досягнень у цій професії. Освіта встановлює певні параметри професії, а решта залежить від того, як особистість використовує їх – талановито чи бездарно.

Розвивайте себе самостійно, будьте особистістю, плекайте свій талант. Професійний успіх вимагає часу та наполегливості.

– Відхід газетної журналістики означає регрес професії/ суспільства?

– У цьому випадку кожен обирає свій вектор: інтелектуальний розвиток, регрес або стояння на місці (третій варіант). Зауважу, що візуальний тип сприйняття суспільства викликає у мене печаль через підміну сенсів, коли важливіша не суть, а зовнішній вигляд. Глибокі думки і текстовий підхід виявляються меншістю, і така пропорція вважається важливою для збереження рівноваги у суспільстві.

– Поділіться спогадами про роботу на телебаченні.

– Мій журналістський шлях, мабуть, унікальний. Кожну програму я спрямовував на глибинні теми та суспільне оздоровлення. Отакі у мене спогади про мій внесок у професію.

– Які книжки має прочитати кожен свідомий журналіст?

– Важливо згадати про Ніцше, оскільки його філософія необхідна для формування здорового ставлення до стереотипів та загальноприйнятих поглядів. Бунтарський дух людини особливо виражається у творах цього філософа. На книгах Ніцше я формувався як особистість у свої молоді роки. Юність – це період інакодумства та вільнодумства, які варто підтримувати саме такою літературою.

– Що хочете побажати юним журналістам?

– Досить поширений стереотип, що журналістика – це сцена, де увага повинна бути прикута саме до кореспондента. А мені б хотілося, щоб молоді люди, які обирають шлях у журналістику, відмовилися від уявлення про цю професію як про яскравий софіт, не пов'язуючи її винятково з ефектністю та увагою до своєї особи. Тож коли ви обираєте цей шлях, рекомендується вимикати світло софіта, яке може вас засліпити. Прагніть розвивати свої інтелектуальні здібності в різних сферах, аби з отриманої бази знань могли вирости глибокі та значущі ідеї для вашої професійної діяльності.

Інтерв'юєр Святослав МАКОГІН

Софія ЄРМАКОВА

журналістка, блогерка та літературна критикеса

Сьогодні, коли ворог тримає у страху всю країну, надзвичайно важливо підтримувати українську культуру. Особливо цінною є підтримка молодих людей у соціальних мережах. З таким посилом було створено «BestSeller» – медіа про літературний простір для читачів, авторів та фахівців книговидавничої сфери.

Софія Єрмакова – журналістка, блогерка та літературна критикеса. Основною діяльністю Софії є блог у мережі Instagram. Дівчина активно веде власну сторінку, висвітлює культурні проблеми, допомагає створювати збори для військових та кожен свій пост присвячує сучасній літературі.

Журналістка часто пише рецензії на книги, які згодом публікуються у соціальних мережах «BestSeller». Також Софія – співзасновниця книжкового клубу та бере активну участь у заходах, які організовує «BestSeller».

– Софіє, розкажи нам трішки про себе.

– Я працюю в царині культурної журналістики. Моя любов до української літератури почалася ще зі студентських років. Я вивчала філологію й писала перші матеріали про сучасних письменників. З часом зрозуміла, що українська література – це не просто частина культури, а потужний інструмент для розуміння історії, суспільства і навіть самого себе.

– Як ти вважаєш, чому важливо читати українську літературу?

– Нині, у такий важкий для нас усіх час, читання української літератури – це не лише про знання чи задоволення. Це спосіб пізнати себе, свій народ, свою культуру. Через літературу ми можемо зрозуміти, хто ми є і чому наш шлях такий унікальний. Українські письменники – це голоси нашої історії, і вони заслуговують на те, щоб бути почутими.

– А які теми в українській літературі тобі найближчі?

– Мене особливо приваблюють теми свободи, жіночої долі та національної ідентичності. Також мене цікавить, як сучасні автори продовжують ці традиції й говорять про складні питання сьогодення.

– Як, на твою думку, українська література сьогодні впливає на суспільство?

– Її вплив значно зріс, особливо останніми роками, коли суспільство переживає складні трансформації. Література не лише документує наше сьогодення, а й формує суспільну думку. Через літературні образи ми краще розуміємо, що відбувається в країні, і вчимося рефлексувати над травмами та перемогами.

– Чи впливає війна на тематику твоїх матеріалів про літературу?

– Так, безперечно. Війна змінила акценти. Якщо раніше я більше писала про культурні події, книжкові виставки чи нові видання, то тепер значна частина моїх матеріалів стосується літератури, яка осмислює війну. Я часто беру інтерв'ю у письменників, які пережили окупацію або були на фронті, і це надзвичайно важливий досвід.

– Що, на твою думку, є найважчим для журналістів у висвітленні подій війни?

– Найважче – знайти баланс між правдою і відповідальністю. Наприклад, ти розумієш, що деякі деталі або фотографії можуть шокувати аудиторію чи навіть нашкодити, якщо їх побачить ворог. Ще одна складність – це людський фактор. Дуже важко писати про трагедії, зустрічатися з людьми, які пережили жахливі втрати, і при цьому залишатися професійним.

– Чи є в українській літературі місце для рефлексії над роботою журналістів під час війни?

– Так, і це вже проявляється. Наприклад, у творах, які з'являються сьогодні, ми бачимо відображення праці журналістів, волонтерів, військових. Я гадаю, ця тема ще більше розкриється у майбутньому, коли ми матимемо час осмислити те, що відбувалося. Журналісти під час війни – це свідки історії, а українська література точно не залишить цю роль без уваги. Взагалі я вважаю, що «журналіст – це людина, яка пів життя пише про речі, на яких не розуміється». Я обожнюю креативити, передавати свій ще невеликий досвід іншим, хочу просувати свою думку, жити та мріяти. Думаю, наше суспільство – це здебільшого свідомі та впевнені у власному виборі люди. Разом ми досягнемо висот та, звісно, переможемо.

Інтерв'юєрка Юлія КАЛАНТАЙ

Любомир КАЛИНЕЦЬ

журналіст

– Розкажіть трохи про своє дитинство та юність у Ходорові.
Що запам'яталося найбільше з тих часів?

– Якщо вбачати витoki всього у дитинстві чи юності, то не завжди можна знайти правильну відповідь, аби пояснити життя в більш зрілі роки. Хоча, безумовно, щось у тому є.

Словом, ніколи раніше не шукав якихось глибоких коренів у дитячих і юнацьких літах, тому твоє запитання, Яно, застало мене зненацька. Проте якщо все ж відповідати, то варто наголосити на кількох моментах, які врізалися в пам'ять.

По-перше, дитячі садочки: спершу цукров'янський на околиці міста під лісом, а згодом «Вишенька» в центрі. Мені було цікаво серед таких, як і сам, дітлахів, незважаючи навіть на деякі прикросі. Натомість приємно згадати різні святкування та підготовку до них. Ще й зараз, коли «перевалило» за 60-ку, можу деякі уривки з тих віршиків або пісеньок без запинки «ушкварити». Не віриш? Будь ласочка.

По малину в сад підем,
В сад підем, в сад підем.
І малини наберем,
Наберем, наберем.
Сонечко світить нам,
А в саду стежинка.
Ягідка ти моя,
Ягідка-малинка.

Очевидно, участь у ранках і святах привела мене разом з іншими до танцювального гуртка. У тодішньому палаці піонерів навчався бальних танців рік або й більше. На жаль, пертурбації в нашому з татом житті змусили припинити ці заняття. Все ж вони відновилися, коли я був у п'ятому класі. Тоді мене заігували спробувати сили в початковій групі народного танцювального ансамблю «Наддністрянка» міського будинку культури. Та спроба «коштувала» мені 15 років, відтанцьованих у цьому колективі. Інша сфера дитячих захоплень – футбол. Власне, не так сама гра, як спостереження за нею як уболівальника.

А знаєш, Яно, аж тепер усвідомив, що перші кроки до журналістської професії зробив змалечку. Маючи таку гру, як конструктор, не збирав будинки, а «надягав» на білі та червоні шурупи гайки, розставляючи їх на гладенькій поверхні стола, неначе на футбольному полі. Записував на папері прізвища гравців, пронумеровував їх, малював номери на гайках. Після цього розпочинався «матч». За м'яч служила гайка, за ворота – будівельні арки. Руками «перепасовував» м'яч-гайку від гравця до гравця, атакуючи ворота. І в той самий час коментував дії суперників.

На жаль, спортивним коментатором не став, але кореспондентом газети «Галицький футбол» і дописувачем на спортивну тематику до «Молодої Галичини» був. Писав про танець загалом, брав інтерв'ю у відомих хореографів, зокрема у Героя України, народного артиста України, лауреата Національної премії ім. Т. Шевченка, художнього керівника Національного заслуженого академічного ансамблю танцю України ім. П. Вірського академіка Мирослава Вантуха і нашого земляка-ходорівця – заслуженого працівника культури України, художнього керівника Львівського зразкового дитячого хореографічного ансамблю «Веселі черевички» Володимира Чмира. І то залюбки!

– Яке ваше улюблене місце в Ходорові? Чим воно особливе і дороге вам?

– Оскільки віддавна займаюся краєзнавством, то «прикипів» душею до всього міста. Коли якийсь об'єкт прискіпливіше досліджуєш і він мовби починає «вигравати» новими гранями, то по-особливому до нього і ставишся. Та якщо все ж вести мову про «най-най», то виділю два об'єкти: базу відпочинку «Водна» та приміщення ЗОШ № 3.

На водній станції минали чи не найкращі в дитинстві та юності дні відпочинку, пов'язані з купанням, засмаганням, грою в футбол, волейбол, підкидного «дурня», цікавими розмовами та смачними пригощаннями тощо. Не побоюся назвати відпочинок на водній станції колишньою і вже втраченою загальноміською традицією.

А в «третьій», за моїх часів восьмирічній, школі я навчався перших вісім років. І лише значно пізніше довідався, що це було приміщення повітового суду, яке спорудили в 1912 році.

Автентичність колишнього повітового суду збереглася і нині. Всередині про це нагадують коридори з оригінальними арками, плитка на підлозі з польським і чеським маркуванням тощо, а зовні – цікава невеличка вежа на верху споруди, а також вхід до школи з вулиці Грушевського, який зараз не використовується.

Якщо підсумувати, то в цьому приміщенні поєдналися часи «бабці Австрії» та сучасності. Думаю, що подібні асоціації та відчуття виникають не в мене одного.

– Які туристичні об'єкти Ходорова порадите відвідати тим, хто вперше потрапляє до міста?

– Почати знайомство радив би зі ставу. Це чи не найголовніша ознака міста і водночас пам'ятка про нього. Поряд зі ставом можна оглянути міську базу відпочинку. А далі завітати до трьох сакральних міських споруд: костелу Всіх Святих, церкви Святих безсрібників Косми і Дам'яна та найвищої в містечку – Святих рівноапостольних Володимира й Ольги.

Цікавими видадуться всі три наші школи, особливо якщо в розповідь про них «вплести» історичні «родзинки». Очевидно, і пам'ятники можуть заінтригувати приїжджих, особливо їх кількість.

– Коли і як прийшло до вас рішення присвятити себе журналістиці? Хто чи що надихнуло вас на вибір цього фаху?

– Нахил до професії «борзописця» відчув під час служби в армії. Звернути увагу на неї порадила мама мого шкільного приятеля з Ходорова, якій я написав кілька листів. Цікаво, що ані найближчим своїм родичам, ані знайомим листа, коротшого за 4–5 сторінок учнівського зошита, з війська не написав. Усі дивувалися, що можна стільки «шрайбувати», а мене ніби «прорвало».

Після того як у нашу частину навідався кореспондент військової газети і запропонував поділитися дописами про товаришів по службі чи про будь-яку подію армійського життя, ми почали активну співпрацю. Підносило мене на дусі те, що жоден матеріал не промайнув повз газетні шпальти, а також те, що їх дуже мало редагували та коректували.

– Де саме ви опановували журналістську майстерність? Які найважливіші уроки винесли з навчання?

– У 1984 році (на п'ятий рік після закінчення школи!) вступив на факультет журналістики Львівського державного університету ім. І. Франка. Треба мати на увазі, що тоді ще тривали роки «глибокого застою», а мої викладачі раніше долучилися до цькування подружжя поетів-шістдесятників Ірини й Ігоря Калинців. Попри це, мені вдалося вступити на «ідеологічний» факультет, що правда, без вступу кандидатом у члени комуністичної партії мені б не бачити його, як вух без дзеркала. Як зізнавався на випускному вечорі тодішній декан професор Володимир Йосипович Здоровега, моє навчання як для нього, так

і для ще кількох професорів і доцентів стало «спокутою їхніх гріхів» перед подружжям Калинців. Як би там не було, а чиясь допомога впродовж усього навчання відчувалася. Вважав, що це – рука Господня.

Які найважливіші уроки виніс після закінчення університету в 1989 році? Важко сказати. Мабуть, відчуття, що те, чого нас навчали теоретично, кардинально відрізняється від реальності. Але деякі університетські уроки дуже знадобилися, особливо лекції та практичні заняття двох всеукраїнської слави викладачів-мовників, неперевершених майстрів стилістики та редагування – Володимира Михайловича Кибальчича й Олександри Антонівни Сербенської.

– Як склалася ваша подальша кар’єра в журналістиці після здобуття освіти? Де ви працювали?

– Ще з початком підготовки дипломної роботи в університеті потрапив на Рівненське обласне радіо. Тому приблизно пів року паралельно навчався та працював (не кожному студенту таке випадає). Отож після отримання диплома фактично без перерви продовжив ту саму роботу в Рівному.

Через рік львівські приятелі (також колишні випускники журфаку Франкового вишу) покликали створювати першу в регіоні чотириколірну офсетну газету «Хосен». Пізніше вона «переросла» у «Львівський економічно-біржовий вісник» («ЛЕВ»). А ось у 1993 році мені довелося різко змінити тематику публікацій, ставши кореспондентом часопису «Мета» Львівської архієпархії УГКЦ. Таким чином, треба було вивчати сферу, яка навіть ніколи не снилася. На жаль, часопис закрили на реорганізацію, тому, щоб придбати житло для сім’ї, мені довелося виїхати на заробітки в Іспанію.

Проте ще якимись хаотичними уривками «чіплявся» за журналістику. Скажімо, майже рік працював мадрридським

кореспондентом газети «Міст», що видавалася у Львові для заробітчан Італії, Іспанії, Португалії, Німеччини, Чехії. Зробив також спробу налагодити випуск газети «Експрес-Іспанські новини» на базі відомого в Україні видання, але з кількасторінковою вкладкою про події на Піренейському півострові. Після двох номерів справа «загнулася», оскільки непідйомним виявилось фінансування.

Відгомоном колишньої журналістської праці стала підготовка мною до друку та вихід у світ у 2016 році книжки «Заробітки під мікроскопом». Словом, та книжечка стала спробою висвітлити життя-буття наших співвітчизників за кордоном під різними кутами зору та в різних аспектах.

– Що надихнуло вас написати книжку про рідний Ходорів «Місто над ставом»? Які найцікавіші факти увійшли до цієї книжки?

– Ще під час навчання в університеті захопився історією Ходорова. Стягував усе, що потрапляло на очі, докупи. Потім, десь у 1988 році, вперше потрапив у зачинені раніше фонди наукової бібліотеки ім. В. Стефаніка у Львові. Там теж уперше здибався з «живим» Шевченківським лауреатом, уродженцем Ходорова поетом Ігорем Калинцем (моїм далеким родичем). Потім познайомився з істориком Володимиром Пшиком – також нашим родаком. Володя припровадив мене в Центральний державний історичний архів України у Львові (ЦДАА), де познайомив з його директором – світлої пам'яті Орестом Мацюком. Вони обоє, як і поет Ігор Калинець, стали потім рецензентами книги «Місто над ставом», яка побачила світ 1997 року. Щоправда, до цього ще були довгі пошуки матеріалів у інших бібліотеках, архівах, довголітнє опитування старожилів у містечку і поза ним тощо.

Щодо фактів, які увійшли до книжки, то, певно, потрібно її читати. Якщо кількома словами, то є там обширна історична

довідка, починаючи з першої письмової згадки 5 листопада 1394 року (точна дата заснування міста невідома). Відповідно 2024-го Ходорів відзначатиме 630 літ першого спогаду в письмових джерелах. Ввійшли туди також легенди та перекази, спогади деяких старожилів, географічна довідка. Окремі розділи склали розповіді як про уродженців містечка, так і про тих, хто пов'язав з ним свою долю (жив, навчався, працював, одружився і т. п.). До останньої частини ввійшов віночок пісень (з нотами) і віршів про наше місто.

– Ви нині мешкаєте в Іспанії. Чи не забуваєте свою маленьку батьківщину? Як часто відвідуєте рідне місто?

– Щоразу, коли приїжджаю в Україну – а це щонайменше раз на рік, – відвідую Ходорів. А як же інакше, якщо мій постійний і незгасаючий інтерес пов'язаний з ним: його історією, сучасністю, релігією, мистецтвом, освітою, економікою тощо? До всього мені є справа, бо треба все це оформити якщо не в книжках, то в друкованих матеріалах, які невдовзі можуть стати основою для нових розвідок.

До того ж мої батьки, діди та прадіди поховані тут. То як же їх не відвідати і не вклонитися?

Про якісь надто «високі» речі, як, скажімо, неабиякий патріотизм і любов, я б не став розводити теревені. Бо почуття обов'язку не є чимось надзвичайним, а само собою зрозумілим. Але таким, що гідне (вибачте за каламбур) небагатослівного наслідування.

– На своїй сторінці у Facebook ви часто публікуєте контент про Ходорів та його жителів. Звідки черпаєте інформацію та натхнення для таких публікацій?

– Яно, знаєш, як небезпідставно мовиться? Чим далі в ліс, тим більше дров! Чим більше про щось знаєш, тим більше хочеш

довідатися. Одна тема припроваджує за собою іншу, якийсь факт веде наступний. Це як неперервний потік у природі. Важливо, щоб особистий інтерес не пригасав.

– Які у вас плани щодо подальшої популяризації Ходорова? Можливо, плануєте нову книгу?

– У цей скрутний для України час, пов'язаний з війною, доведеться дещо обмежити відволікаючі від цієї злободенної проблеми речі. В тому числі краєзнавчі. Це моя особиста думка, можливо, неправильна. Проте свою справу робитиму й надалі, бо потрібно завершувати оформляти в друковане видання родовід Калинців. Крім цього, треба по-новому писати історію Ходорова, адже цілковито нових матеріалів багато і поправок до раніше виданого достатньо.

Найімовірніше, поки що про повноцінну книжку не йтиметься, а ось про щось на кшталт того, як мені вдалося видати про нашу парохію святих Косми і Дам'яна, можна сміливо зазіхати. Називаю той талмуд «дипломною роботою» в шести примірниках, яка, власне, обкладинкою і форматом А-4 нагадує її, а всередині все як у справжній книзі.

А ось після завершення війни з московитами можна буде подумати про якесь солідне видання та його промоцію. Наразі нічого іншого не залишається, як вірити і всіма силами наближати перемогу.

Інтерв'юєр Яна ОЛЕСЬКІВ

Андрій КАСЬМІН
звукорежисер, диктор,
ведучий радіо «КалушFM»

– Як розпочалась ваша кар'єра? Що надихало вас на початку професійного шляху?

– Ще дуже давно, напевно, наприкінці 90-х років, я слухав удома радіо. Тоді слухав його зі Львова, бо в Калуші ще не було жодного радіо. У дитинстві я мріяв сісти з мікрофоном і просто говорити. Згодом я більше захопився музикою: став діджеєм, а потім музикантом. А коли знайомі започаткували роботу радіо в Калуші, вони запросили мене долучитися. Ми почали налагоджувати роботу доволі невпевненими, але наполегливими кроками, попервах не знаючи, як це має бути правильно.

– У чому полягають ваші функціональні обов'язки на радіо?

– Я звукорежисер. Тобто я проєктую рекламні ролики, наповнюю етер музикою, адже я ще й музичний редактор на радіо. Ну й, звісно ж, радіоведучий, диктор.

– Чи пам'ятаєте свій перший етер? Які тоді у вас були емоції?

– Пам'ятаю, звісно. Він навіть записаний, але мені соромно його переслуховувати, не кажучи вже про те, щоб комусь показувати чи публікувати. Щодо емоцій... Було страшно. Просто страшно. Здавалося, що той етер триває дуже довго, хоча насправді він навіть п'яти хвилин не займав.

– Як змінилися ваші погляди про роботу на радіо з часом?

– Я зрозумів, що це хороше хобі, від якого не можна відмовитися.

– Як ви розвивали свої навички? Можливо, було щось, що вас надихало?

– У мене був так званий «кумир» – Герман. Він працював ведучим на ICTV, такий бородатий дядько. Найбільше я рівнявся на нього, хоча він завжди казав: «Не списуй ні з кого». Саме це й надихало мене не бути схожим на когось. Згодом я зрозумів, що важливо не лише виробляти дикцію, хоча вона на радіо, здавалося б, потрібна. Насправді часто це міф. Скажімо, на LuxFM Слава Дьомін гаркавить, але це не заважає йому бути успішним. На радіо головне – харизма. Чув про це і на різних відеоуроках на YouTube. Спочатку я намагався щось із себе «видавлювати», але виходило лише гірше. Зрештою зрозумів: не варто себе змінювати чи на когось рівнятися. Як виходить, так і виходить. І кожного разу стає краще й краще.

– Які моменти у власній кар'єрі вважаєте найбільш визначними або поворотними?

– Найбільш поворотний момент – це, найімовірніше, тоді, коли почалося повномасштабне вторгнення. Тоді у всіх змінилося все. А визначний момент був тоді, коли нашу роботу відзначили представники з Національної ради з питань телерадіомовлення. Це було надзвичайно приємно.

– Як змінився формат роботи на радіо з початком повномасштабного вторгнення?

– Ми повністю прибрали з етеру розважальні програми та перейшли на інформаційний формат. Музика також стала виключно українською. Упродовж перших трьох–чотирьох місяців ми працювали в режимі «нон-стоп», повідомляли всі

новини про події в Україні. Тоді реклама у нас повністю зникла. Нині ми намагаємося поступово повернутися до стандартного етеру, який був у нас раніше, але вже без розважальних програм і привітань у прямому етері. Ми вважаємо, що краще привітати одне одного за столом чи по телефону, а не публічно, адже в цей самий час хтось може втрачати життя.

– Чи пригадуєте ви свою роботу у перші дні повномасштабного вторгнення?

– 24 лютого була паніка. Ми не знали, що робити. Облдержадміністрація не могла надати чітких вказівок, адже існували різні типи сповіщень для різних ситуацій: війна, повітряна тривога, артилерійські обстріли, шквали вітру чи інші катаклізми. Але всі ці сповіщення були застарілими, і ніхто не надавав нових інструкцій. Тому доводилося інформувати людей у прямому етері. Ми буквально бігали по студії: хто міг – вів етер, хто не міг – займався іншими справами. Уже наступного дня вирішили, що будемо чергуватися позмінно: протягом однієї доби працює одна людина, протягом другої – інша. Вели мовлення і вночі, адже тоді ще не було автоматизації. Лише згодом все вдалося зробити автоматичним.

– Чи доводилося вам працювати під час блекаутів, повітряних тривог чи обстрілів?

– Під час блекаутів, звісно, доводилося працювати. У нас є акумулятор, тому ми можемо спокійно продовжувати свою роботу. Під час обстрілів відбувалося таке, що ми йшли в укриття, а я вже з телефону міг дещо в етері сказати.

– Як ви визначаєтеся з підбором інформації для етеру?

– Ми більше зосереджуємося на тому, що є актуальним саме тепер. Але подаємо це з частинкою своєї суб'єктивної думки.

Якщо ти працюєш в етері сам, тобі потрібно орієнтуватися на формат. Ти ніби сперечаєшся чи дискутуєш сам із собою. Тоді, як мені здається, у слухача виникає відчуття, що я розмовляю саме з ним.

– Ви попередньо готуетесь до етерів?

– Усе відбувається так: якщо людина приходить на етер, вона сама має підготувати список запитань, на які хоче відповідати. Це потрібно для того, щоб уникнути пауз чи тиші під час етеру. Завдяки цьому розмова виходить більш жвавою, адже людина вже знає, як відповідати на підготовлені запитання. Усе інше – це імпровізація, але вона також повинна бути обережною. Потрібно орієнтуватися на гостя, спостерігати за його реакціями. Відповіді на перші 3–5 запитань дозволяють зрозуміти, чи людина хвилюється. Пам'ятаю, приходив до нас лідер гурту «Антитіла» Тарас Тополя. Він дійсно хвилювався, тоді як піаніст гурту, що сидів поруч, поводився так спокійно, ніби щодня бував у нас на студії.

– Можливо, була якась історія, яка надихнула вас працювати ефективніше, не дозволяла вам здатися?

– Це скоріше не історія, а те, про що я попередньо говорив: зробити роботу своїм хорошим хобі.

– Що стало головним завданням для вас як для ведучого під час повномасштабного вторгнення?

– Найперше – сповіщення про небезпеку. Адже спочатку навіть сирени в місті працювали не скрізь, люди їх не чули, і не існувало жодних додатків для повідомлень про повітряну тривогу. Тому нашим головним завданням було інформувати людей.

– Що для вас є найбільш цінним у роботі радіоведучим?

– Свобода.

– Коли ви відчули, що можете вільно почуватися перед мікрофоном?

– Досі цього не відчуваю. Часто після етеру аналізую, що саме я сказав, і думаю: «Тут я міг би по-іншому сформулювати речення, а тут – додати більше чи, навпаки, менше емоцій».

– Як ви знаходите внутрішню силу та мотивацію проводити етери та підтримувати слухачів?

– Це просто моя мрія, яка здійснилась. Тому вона мене і тримає, дає мені сили для подальшої роботи.

– Чи допомагає вам робота переживати важкі моменти?

– Якраз через важкі моменти я закриваюся у собі, а робота дає мені можливість відкритись.

– Чи бачите ви зміни у майбутньому українського радіо після завершення війни?

– Я не хочу, щоб радіо кардинально змінилося таким чином, щоб були ознаки того, ніби війни не було. Вважаю, це неприпустимо. Не дай Боже, щоб російське слово чи музика знову потрапили в етер. Ми століттями страждаємо від цих «недосусідів», і про це потрібно пам'ятати. Не може бути так, що, скажімо, завтра завершиться війна, а післязавтра ми знову заговоримо російською. Ніколи.

– Які ваші особисті мрії або ж плани на майбутнє у професійному житті?

– В особистому житті мене все задовольняє. Навіть не потрібно, щоб щось додавалось чи множилось. А у професійному хотілося б когось повчити роботи радіоведучим.

– Тобто ви хочете започаткувати власне навчання?

– Можливо, але я не впевнений, що зумію вчити. Є така народна мудрість: той, хто вміє, робить, а той, хто не вміє, – вчить. Але

мені здається, що я все ж таки не вмію навчати. Проте, думаю, можливо, знайдеться хтось, кому я міг би пояснити все і поділитися досвідом. Якось я їздив на форуми радійників. Там були і студенти. Я за ними спостерігав і помітив, що коли ми виступали на сцені, вони слухали не дуже уважно. Більше викрикували, намагаючись одночасно поставити багато запитань.

– А що б ви порадили молодим людям, які хочуть працювати на радіо?

– По-перше, не варто думати, що це легко. Бували випадки, коли приходила людина з гарною дикцією і заявляла, що робота на радіо – це простіше простого, і вона легко впорається. Але, скажімо так, робота, яка мала б зайняти п'ять хвилин, у неї тривала понад дві години. Усе через брак досвіду. Зрештою, ця людина сказала, що їй легше було б носити мішки з цементом на дев'ятий поверх. Деколи робота на радіо неабияк виснажує морально. Але якщо ти це любиш, то втома приємна. Якщо ж ти не любиш радіомовлення чи телебачення, то краще навіть не починати. У цій професії важливо мати справжню пристрасть. Треба закохатися в неї по самі вуха і ніколи не зраджувати. От і все.

Інтерв'юєрка Вікторія ГАНЧУК

Вікторія КІМ
*журналістка, ведуча новин,
студентка двох вищих навчальних закладів—
в Україні та Німеччині*

**ІСТОРІЯ ПРО ЖИТТЯ, ПОКЛИКАННЯ
ТА ЖУРНАЛІСТИКУ**

*«Журналістика – це сфера,
де ваш голос має силу,
тому слід використовувати його
для створення позитивних змін у світі»*

– Вікторіє, раді поговорити з вами про вашу цікаву та різноманітну кар'єру в журналістиці й активну громадську діяльність. Як почалася ваша дорога в журналістику?

– Моя зацікавленість журналістикою почалася ще на початку студентських років, коли я тільки-но вступила на англійську та міжкультурну німецьку мови в Київському політехнічному інституті (КПІ). В Україні я проходила безліч різноманітних курсів. Одним із них був «Курс техніки мовлення» від «1+1» з Людмилою Барбір. Також проходила практику та деякий час працювала в медіа, а саме на «24 каналі», радіо FM, вела свій YouTube-канал та знімалася на інших платформах. Моя освіта та участь у міжнародних обмінах DAAD та Erasmus дали мені знання та мотивацію розуміти й аналізувати події у світі.

– Як використовуєте ці знання у своїй журналістській діяльності?

– Знання з міжкультурної комунікації дозволяють мені бачити ситуації з різних точок зору та краще розуміти вплив культурних відмінностей на події, що відбуваються. Це робить мою роботу більш об'єктивною та інформативною для аудиторії. Журналістської освіти в мене немає, проте є хист швидко все запам'ятовувати та чудово працювати в кадрі. В Німеччині наразі проводжу публічні виступи, знімаюся в різних випусках і відвідую вже німецькі курси журналістів, різні видавництва, телеканали. Також інколи зустрічаю корейські делегації та проводжу для них екскурсії.

– Ви пережили важкі часи через війну. Як це вплинуло на вашу професійну діяльність?

– Війна стала для мене не тільки випробуванням, але й стимулом діяти. Це змусило звернути увагу на проблеми, з якими стикаються люди в умовах конфлікту, та мотивувало використовувати медіа для привернення уваги до цих питань. Проте я не залишилася в Україні, оскільки ще раніше подавала заявку в німецький університет на курси журналістів, які повинні були тривати цілий серпень. Але я виїхала раніше і залишилася навчатися в Байройтському університеті паралельно з КПП. Тож моя діяльність у Києві була призупинена, та я продовжую її в Німеччині.

– Як вам вдається поєднувати активну діяльність у журналістиці з викладанням математики та інформатики?

– Це виклик, але ця можливість дозволяє мені сприймати різні грані розвитку інтелектуальних навичок. Викладання допомагає розширити свій світогляд та надихає на нові ідеї у журналістиці. Але я не постійно викладаю учням, а тільки в період моїх великих канікул та декілька тижнів початку навчання.

– Ваші знання з міжкультурної комунікації та політичних зв'язків відображаються у вашій роботі. Як використовуєте ці знання у медіа?

– Ці знання допомагають мені бачити глобальні проблеми з більшою глибиною та висвітлювати їх для аудиторії з урахуванням культурних особливостей та політичних реалій, що сьогодні є важливою місією.

– Яка ваша мета у журналістиці та як ви плануєте її досягти?

– Моя мета – розкрити правду та порушувати теми, які мають суспільне значення. Планую продовжувати використовувати медіа для висвітлення проблем та спонукання до змін у суспільстві. Зокрема, не тільки політичних, а й просто інформаційних аспектів, що мені найбільше подобаються.

– Ви вже маєте значний досвід у співпраці з міжнародними медіа та університетами. Що вам найбільше подобається у такій співпраці?

– Співпраця дозволяє мені отримувати різноманітні погляди та досвід від фахівців різних країн. Це розширює мої знання та сприяє створенню більш комплексного контенту. Я вже згадувала про зустрічі з корейцями. Знаю їхню мову, довго вивчала її, розвиваюся всебічно і не зупиняюся. Мені подобається проводити екскурсії, спілкуватися з іноземцями та розуміти їх мову. Знаєте, яке це класне відчуття – вільно говорити різними мовами та представляти себе, і не тільки.

– Ви чудово володієте мовленням. Як використовуєте це у роботі?

– Володіння різними мовами допомагає мені спілкуватися з аудиторією, розуміти її потреби та надавати зміст, що відповідає

їх очікуванням. Люди люблять слухати тих, кого розуміють і хто звертається до них простими словами, не забуваючи, звісно, про журналістську етику та певні цінності.

– Що для вас найбільш значуще у журналістиці та що стимулює вас працювати у цій сфері?

– Найважливіше для мене – можливість висловлювати ідеї та впливати на громадську думку. Це неймовірно – бачити усміхнені обличчя, розуміння донесеної інформації та feedback від оточення.

– Що порадите молодим людям, які хочуть працювати в медіа, планують обрати журналістику як свою професію?

– Головне – вірити в себе, бути цілеспрямованими та не боятися висловлювати свою думку.

– Дякую, Вікторіє, за цікаву розмову та цінні думки. Бажаю вам успіхів у всіх ваших подальших зусиллях та професійному зростанні.

– Дякую за можливість поділитися своєю думкою.

Інтерв'юєрка Анастасія НЕСТЕРУК

Віра КУШЛИК
працювала відповідальним редактором
КП «Калуське міське телебачення»

– Що надихнуло вас обрати професію журналіста?

– Я з дитинства дуже любила читати і писати твори. Думала, що стану бібліотекарем або вчителькою. Та для вчительки в мене замало терпіння. Моя знайома вступила у Львові на факультет журналістики, тож виходить, що я пішла її стопами. Вона дуже захоплена розповідала про навчання в університеті імені Франка, і я теж туди захотіла.

– Які події або історії з тих, які висвітлювали, запам'ятали найбільше?

– Одну зі своїх зйомок я пам'ятаю вже багато років. У той час я працювала на ОТБ «Галичина». Ми знімали телепередачу у чоловічій в'язниці. Психологічно це були досить важкі зйомки, але, безперечно, дуже цікаві, зачіпали за живе. Брала інтерв'ю в молодого чоловіка, до якого якраз приїхала дружина на побачення. Він виявився талановитим програмістом, відбував покарання за якісь шахрайські схеми. Спілкуючись із ним, зрозуміла, що це високоінтелектуальна людина. За хорошу поведінку мав вийти достроково. І ще зовсім випадково я зустріла там знайомого, якого давно не бачила. Виявилося, що він відбував покарання за ... вбивство. Це трохи шокувало мене.

– Як вибираєте теми для своїх матеріалів і як робите їх цікавими для аудиторії?

– Останнім часом я працювала на державній студії, що фінансувалася коштом міської ради. Зазвичай доводилося висвітлювати діяльність влади, різних структур та управлінь, заходи, які вони організовували. Тому більшість зйомок були не настільки цікавими, як би хотілося. Щодо тем, які були близькі мені, то, зокрема, мені подобалося записувати цикл передач із психологами. Особливо актуальні теми ми розглянули під час повномасштабного вторгнення. Також надихає спілкування з відомими людьми громади, письменниками, іноземними гостями. Щодо цікавості, то найбільше переглядів та активності завжди мають теми-тригери. Ну й лайфхаки непересічних особистостей.

– Які технологічні зміни в журналістиці вас зацікавлюють та впливають на вашу роботу?

– Нині, думаю, журналістам значно спрощує роботу штучний інтелект. Коли починала я, то спочатку тексти писали від руки, що дуже ускладнювало редагування, тим паче з моїм почерком.

– Як ви працюєте з фактами та даними, де перевіряєте інформацію?

– Гадаю, краще посилатися на першоджерела, цитувати, давати пряму мову, не писати того, в чому не впевнений. Хоча бували випадки, коли посадові особи в синхроні казали одне, а потім видзвонювали, що це хибна інформація, і доводилося переробляти матеріал.

– Розкажіть про труднощі, які виникають під час підготовки матеріалу.

– Я не люблю «паркетні» зйомки, люблю живі репортажі. Тому багато часу та зусиль займала підготовка матеріалів, наприклад,

до засідання сесій міськради, виконкому, комісії тощо. Переслухати великі обсяги, м'яко кажучи, не надто цікавої для мене інформації не дуже надихає. Це були монотонні, нудні та виснажливі години.

– У чому полягала ваша робота, якими були обов'язки?

– Я працювала кореспондентом, помічником директора програм, ведучою новин та програми вітань, ведучою авторських передач. Навіть вела прямі ефіри, що дуже хвилююче. Тимчасово виконувала обов'язки головного редактора. Звісно, це все було в різні періоди мого життя.

– Чи вірите в об'єктивність у журналістиці? Чи вважаєте, що кожен журналіст має право на свою позицію?

– Об'єктивність, звісно, важлива, та всі ми – живі люди, а не ШІ. Тож наша позиція, якщо не відкрито, то десь на півтонах все одно відчувається.

– Які теми вважаєте найбільш актуальними та важливими для суспільства сьогодні?

– Висвітлювати роботу, яку виконують для перемоги: волонтери, діти, звичайні люди, військові, які мають бажання говорити. А також показувати антигероїв, корупціонерів, псевдоволонтерів, які повинні отримати належне покарання. Не замовчувати проблеми, прикриваючись гаслом «не на часі», не давати індульгенцій. Підтримувати бойовий дух. Важлива психологічна підтримка.

– Поділіться своїми порадами з молодими журналістами, які тільки вступають у світ медіа.

– Важливо бути самим собою, не йти на компроміси з совістю, виробляти свій авторський стиль. Тестувати різні теми і знайти ті,

які відгукуються, надихають. Я вважаю, що людина робить найкращу роботу там, де задіяно максимум її навичок. Важливо вміти писати простими словами про складне, а ще писати так, щоб зацікавити з першого речення, щоб воно зачіпало, відгукувалося. Щоб хотілося прочитати друге речення, а за ним третє і дочитати до кінця. Пам'ятаю, на своїх перших інтерв'ю іноді не знала, про що запитати. Виявилось, це простіше, ніж здається. Треба просто бути допитливим. І, звісно, людяним, тактовним, співпереживаючим. Тоді люди відкриваються. За багато років довелося потроху зануритися у найрізноманітніші сфери. Журналіст – це одна з найцікавіших професій, це вікно у світ захоплюючих мандрів.

Інтерв'юєр Оксана СЕБАСТЯН

Тарас МАЙСТРИШИН

громадський діяч, фотокореспондент

«Прапор – це наша перемога».

Тарас Майстришин: *«Перші синьо-жовті значки ми виготовляли зі шкільних лінійок»*

– Вітаю вас, пане Тарасе! Сьогодні поговоримо про вашу роль у журналістиці та громадському житті міста. А також про те, як ви стали першопрохідцем у піднятті прапора на ратуші.

– Вітаю!

– У відкритих джерелах я прочитав, що саме ви першим підняли синьо-жовтий прапор над міською ратушею в Івано-Франківську, ще навіть до ухвалення 16 липня 1990 року Верховною Радою УРСР Декларації про державний суверенітет України. То як же прапор опинився на ратуші? Та чому його встановили саме ви?

– Насправді синьо-жовті прапори час від часу з'являлися в різних населених пунктах області з моменту окупації Західної України совітами. У період горбачовської перебування такі випадки почастишали. Правда, це робилося так, щоб ніхто не знав, бо на той час за це ще можна було отримати тюремний термін. Наприклад, у 1989 році в Івано-Франківську на Майзлях на куполі церкви (однієї з найвищих будівель міста на той час) вночі встановили стяг. Хто це зробив, до сьогодні достеменно не відомо.

Ходять чутки, що це могли бути все ті ж хлопці «Бена». Принаймні існує легенда, що саме Бен-патріот (відомий у кримінальному світі України 90-х) наприкінці 70-х років першим в Івано-Франківську причепив синьо-жовтий прапор на трубі місцевої електростанції. В органах тоді основна підозра впала на місцевого художника, який проживав поруч. А що таку провокацію влаштував на той час 17-річний підліток, у КДБ навіть подумати не могли.

Історія про підняття прапора на міській ратуші досить довга. У нас на арматурному заводі був осередок культурно-наукового товариства «Рух». Було прийнято рішення встановити в центральній частині міста щоглу для прапора, бо збиралися відзначати річницю Злуки. Ми знайшли труби, підняли прапор на площі біля фонтану – тепер це Вічевий майдан. На ранок влада щоглу зігнула і прапор зняла. Тоді ми вирішили, що треба більш серйозно підійти до такої справи.

21 січня зібрали віче, а перед цим написали звернення до тодішньої комуністичної влади, в якому закликали поновити прапор на Вічевому майдані, а якщо цього не буде зроблено, то встановимо його на міській ратуші. Це вже було більш символічно. У нашому ж випадку, до слова, мабуть, справа навіть не у символі держави, а в тому, де він буде розміщений.

Реакції влади на наше звернення не було. Люди зібралися на віче там, де фонтан, і ми пішли до ратуші. Я знайшов прапор і древко до нього, але не моє завдання було його нести. Я займався організацією і фіксацією події на фото. Та поки я це робив, виявилось, що навколо немає нікого з наших і я сам несу прапор. То якось так скерувала доля.

Ми прийшли до ратуші, а її вже зачинили. Ярослав Шевчук запропонував принести драбину. Ми приставили її до парапету першого поверху, і я почав лізти по драбині – був на той час наймолодшим серед наших.

Вище було змонтоване риштування, і я по ньому, доки зміг, доти піднявся. І десь так на рівні третього поверху ратуші почав закріплювати прапор – зняв із себе мохеровий шарф, який мені подарувала мама, і прив'язав ним стяг. Той шарф досі зберігається у мене як згадка і символ тих часів.

Навколо ратуші люди співали стрілецьких пісень. Я крикнув з висоти: «Слава Україні!». Всі відповіли: «Героям слава!». Все, віче закінчилося, а наступного дня я поїхав у Литву друкувати нашу газету «Крок».

Три дні влада чекала, коли той прапор буде знято. Я повернувся через три дні, нам дали вишку, і я його зняв.

– Яким було національне пробудження на Прикарпатті наприкінці вісімдесятих років?

– Не знаю, звідки все почалося, але, мабуть, фундаментом можна вважати створення Товариства української мови імені Тараса Шевченка. Для розуміння ситуації скажу, що у ті часи (середина 80-х років – ред.) окремі вірші Шевченка, в яких згадувалася Московщина, боялися публічно читати... Наше товариство об'єднало навколо себе представників інтелігенції, на той час молодих. Нині це видатні поети, письменники, художники, громадські діячі незалежної України: Юрій Андрухович, Богдан Бринський, Маркіян та Ярослав Шевчуки, Зіновій Дума, Опанас Заливаха та ін. Доєдналися до Товариства і представники Української Гельсінкської спілки.

Наприкінці 80-х років, в епоху перебудови, вже можна було вести мову про відновлення української культури, традицій, організовувати дискусії на історичні теми. Перші збори відбувалися в художньому музеї в майстерні Богдана Бринського. Та влада робила все можливе, щоб ми не могли провести більше 2–3 зустрічей в одному місці. Під різними приводами нам намагалися «встромляти палиці в колеса».

У 1987 році ми спільно прийшли до рішення, що необхідно оформити наш рух офіційно. Так було створено невеличку громадську організацію «Культурно-наукове товариство РУХ». До речі, мало хто знає, що це була аббревіатура, котра розшифровувалась як «Рятуйте Україну, хлопці». При подачі заявки в тодішній обласний комітет комсомолу необхідно було вказати атрибути громадської організації: зображення печатки, прапор товариства. Йшли розмови, щоб на печатці розмістити тризуб. Проблемою стало те, що для теперішнього покоління прозвучить дико: наприкінці 80-х років мало хто знав, як точно виглядає наш герб та що він означає. Цензура працювала дуже чітко, щоб унеможливити будь-які згадки про наш символ. Таким чином на печатці опинився козак з рушницею, а кольорами прапора обрали малиново-синьо-жовтий. Розрахунок був на те, що верхня малинова смужка з часом і так затреться або ж її просто прикриватимемо. Адже розуміли, що синьо-жовтий нам ніхто не зареєструє. А так, оскільки на той час прапор УРСР був червоно-синій, то наші кольори ніби й були близькі до державного прапора республіки. Пам'ятаю, коли ми пошили цей прапор, то місцевих людей дуже тішило, що нарешті вони бачать поєднання жовто-синіх кольорів, нехай і з малиновим додатком згори.

До речі, перші синьо-жовті значки, які ми виготовляли для членів товариства та його прихильників, були зі шкільних лінійок. Я тоді оббігав магазини Івано-Франківська, де на той час продавали канцелярські товари, і скупив усі сині та жовті лінійки. Ми їх переплавили та за допомогою спеціальних форм залили такі собі саморобні значки, котрі носили на піджаках чи лацканах верхнього одягу.

– На вашу думку, які саме події дали поштовх проголошенню Незалежності України 24-го серпня 1991-го року?

– Безперечно, однією з таких подій став «Живий ланцюг» 21 січня 1990 року, що почався в Івано-Франківську від будівлі

Народного дому по вулиці Шевченка, 1. Серед його учасників спостерігався небачений ентузіазм. Відтоді такого ентузіазму, як на початку 90-го року, я не пригадую.

Те, що «Ланцюг соборності» почався саме з Івано-Франківська, не випадково, адже 22-го січня 1919-го року відбувся Акт злуки ЗУНР і УНР, тоді уряд ЗУНР перебував якраз у Народному домі.

Відповідальність за захід в області несла Крайова рада, її очолював Микола Яковина. Рада розподілила відповідальних за різні відтинки «ланцюга», який розтягнувся на понад 770 кілометрів, об'єднавши Івано-Франківськ, Львів, Рівне, Луцьк, Житомир, Київ, Донецьк. Фактично можна сказати, що це був наш перший Майдан. Чому Майдан? Тому що у кожному населеному пункті проходили віча, на яких відкрито говорили про злочини комуністичної системи, про Голодомори, Чорнобиль. Це надихало людей, створювало враження, що ми повинні бути незалежною державою, і це був серйозний крок до незалежності країни.

– Очевидно, що партійне керівництво і КДБ не могли не розуміти ваших кінцевих цілей, вашої національної ідеї. Чи не було вам страшно так відкрито боротися з радянською імперією?

– У місті всі знають один одного. Тоді КДБ активно працював. Ми були мізером, нас могли у будь-який момент поставити на місце. Але комусь там, у верхах, напевно, було відомо, що Союз розпадеться. За нами стежили, нас контролювали, але радикально не тиснули.

Батьки щоразу говорили нам: «Куди ви йдете? Що ви робите?». Хвилювалися за нас, адже ніхто не сподівався, що все так швидко відбудеться. Тут потрібно віддати шану і нашим дружинам. Вони завжди з розумінням ставилися до нашої діяльності, до частих

поїздок як по Україні, так і за її межі. Не раз доводилося їздити в Прибалтику, щоб надрукувати самвидав. На той час у нашого товариства зав'язалася дуже тісна співпраця із литовським «Саюдисом». Вони допомагали нам друкувати, наприклад, літературу про Дем'янів Лаз, а ми у 1991 році, коли радянські танки штурмували телецентр у Вільнюсі і литовці вже активно йшли до своєї незалежності, надали їм гуманітарну допомогу бензином, ліками, одягом.

– Де зараз цей прапор?

– Я тоді передав його Остапові Круцику. Він мав би бути у нього в архіві.

– Розкажіть про Дем'янів Лаз.

– Я з перших днів брав участь у розкопках. Хочу, щоб ця робота залишилася в музеї, щоб бачили, як проходила ось ця панахида і скільки там було людей. Це історія нашої держави.

– «Мистецьке братство» – хто входить до нього і чим воно опікується?

– «Мистецьке братство» діє близько шести років, і за цей час багато виставок було проведено художниками, які до нього належать. Крім того, до «Мистецького братства» входять люди різного фаху. Між наймолодшим і найстаршим учасниками різниця у 50 років.

Але майже всі члени нашого «Мистецького братства» від початку вторгнення москальноти безкоштовно взяли участь у нашому аукціоні «на каві». Люди повинні жити і бачити красу. Ми щодня багато говоримо про гуманітарний фронт, який тримають волонтери, інформаційний, який тримаємо ми, журналісти. Але є ще один, не менш важливий, – мистецький.

Його воїни – це художники, а їхня зброя – це пензель. Митці активно розпродують свої полотна на аукціонах – все, щоб допомогти нашим воїнам. Скільки вже змогли зібрати коштів, дізнавалися мої колеги.

Цю картину франківський художник Богдан Бринський почав ще до війни. Як він тоді казав, все було за задумом. Це мала бути яскрава абстракція із життєрадісними і світлими мотивами. Минуло вже кілька місяців, а робота досі не завершена.

У нас є картини, присвячені 357-річчю Івано-Франківська. В нашому «Мистецькому братстві» є художники з Коломиї, з інших міст. Це наша перша виставка у рідному місті. Ми ж усі любимо своє місто, а «Мистецьке братство» випустило каталог картин, що сприятиме його розвитку. Художники бачать місто особливому. Місто – це не тільки будівлі, це перш за все люди. Але на цій виставці зібрані дуже гарні картини давніх франківських споруд.

– Як ви вступили до Народного Руху України?

– Я пов'язав своє життя з Народним Рухом ще від початку його створення. Історія Народного руху України не є простою. Ця громадська організація перетворилась у політичну партію у 1992 році. «Рух сповідує два принципи – державність і демократія» – це гасло належить В'ячеславу Чорноволу. З часом у партії почались внутрішньополітичні проблеми. Не всі поділяли думку Чорновола, що це має бути єдина політична партія всіх демократичних сил України. Чимало політиків та експертів не оминули критикою і В'ячеслава Чорновола, що він теж був причетний до розколу Руху.

Але одна людина однієї платформи виробити не може. Ні Лук'яненко, ні Горинь, ні Чорновіл не виробили її, але вони посилались на власну думку, безапеляційну.

– Чи були ви особисто знайомі з В'ячеславом Черноволом?

– Звісно! Моє перше враження від цієї людини – це динаміка у рухах, розмові, ході. Я не знав таких швидких і динамічних людей. Він таким був усе життя.

Все почалося з Галицької асамблеї, що об'єднала Львівську, Івано-Франківську й Тернопільську обласні ради. У той час Галицька асамблея була потрібна. Дехто казав, що це може викликати відчуття сепаратизму чи чогось іншого. Тоді у трьох областях завдяки В. Чорноволу провели референдум – і галичани масово проголосували за незалежність України, що стало підготовкою до проведення Всеукраїнського референдуму 1 грудня 1991 року.

– Знаю, що ви працювали телеоператором на телеканалі «Галичина». Якими були особливості роботи оператора тоді і якими вони є тепер?

– Роль оператора у світі суттєво змінилася з часом. Колись моя робота оператора базувалася на використанні аналогових камер і магнітних стрічок для записування відео. Оператор займався кадруванням, встановленням об'єктивів та налаштуванням світла для отримання якісних зображень.

Моє завдання як телеоператора полягало в реєстрації різних подій – від зйомок подій у суспільстві до ведення телевізійних програм. Я спеціалізувався на різних напрямках, таких як репортажі, спорт, телевізійні шоу, весілля та багато іншого. В той час ми з колегами працювали з важким обладнанням, яке вимагало фізичної сили та вправності.

А нині, з розвитком технологій і цифрової епохи, роль оператора змінилася. Сучасні оператори працюють з високоякісними цифровими камерами, що дозволяють записувати відео у високій роздільності та зберігати його в цифровому форматі. Вони також користуються різноманітними програмами

та редагувальними інструментами для вирізання, монтажу та підготовки відеоматеріалів. Не робота, а мрія.

– Ви відвідуєте чимало культурно-мистецьких подій. На якому заході нещодавно побували?

– На відкритті виставки творів Тетяни Думан «Одкровення» в залі Івано-Франківської обласної організації Національної спілки художників України.

– На завершення розмови хотів би повернутися до теми прапора. На вашу думку, прапор у час війни – це хоругва, символ, атрибутика чи щось більше?

– Прапор – це символ боротьби, перемоги і любові до своєї країни. Державний прапор повинен майорити в кожній оселі на добре видному місці!

Інтерв'юєр Іван ПЛЕЦЬКИЙ

Михайло МАЗУР

*український журналіст,
фотограф та краєзнавець*

*Журналістика: від слова – до кадрів.
«Журналіст повинен завдяки фотоапарату
пізнати людську душу, прочитати те,
що неможливо передати словом»*

– Дякую, що знайшли час і погодилися поспілкуватися зі мною. Дуже рада з вами познайомитися.

– Навзаєм.

– Чому ви обрали журналістику?

– Професія журналіста, як і льотчика та космонавта, у багатьох була в пріоритеті з юних літ. Щось подібне пережив і я. Та хочу наголосити, що журналістика, як і будь-яка інша професія, має лежати до душі. Китайський мудрець Конфуцій казав: «Оберіть собі професію до душі – і вам протягом життя не доведеться працювати жодного дня». Я погоджусь із цією думкою. Якщо знайти улюблену справу, вона принositиме задоволення і, звичайно, матеріальне забезпечення.

Ще навчаючись у школі, коли мої замітки публікували в районній газеті, відчув внутрішній потяг ділитися своїм сприйняттям навколишнього життя на папері. Потім було навчання на факультеті журналістики Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка. Після отримання диплома

працював в івано-франківській обласній молодіжній газеті «Комсомольський прапор» завідувачем відділу спортивної та оборонно-масової роботи.

У житті мені до вподоби підхід до аналітичного сприйняття подій. Журналістика – саме та професія, яка допомагає мені жити й працювати в такому форматі та режимі. На мою думку, кожен журналіст повинен вміти аналізувати суспільні, політичні, економічні та будь-які інші новини, події. Намагаюся жити і працювати за такими правилами, принципами. Але пам'ятайте, що думка журналіста ніколи не може бути істиною в останній інстанції.

– Які цінності, на вашу думку, найважливіші у журналістиці?

– Передусім правдивість і чесність. Існує безліч правил, які трактують журналістську етику, але якщо в журналіста є совість, то перелік етичних норм стає непотрібним. Совість акумулює всі найкращі людські якості, не дозволяє порушувати моральні норми. Якщо людина совісна, то й професійні якості в неї також будуть на такому рівні. І не лише в журналістиці.

– Які навички необхідні для журналістської роботи?

– Вважаю, що журналіст має бути оперативним. Ця якість повинна бути в кожного медійника. А ще немаловажним фактором є вміння орієнтуватись у життєвому просторі, морі новин та подій. Це все приходить з часом, з досвідом. Маємо орієнтуватися на пересічного читача, його вимоги і потреби, громадські інтереси тощо. Тут нічого не вдієш, журналіст пропонує свою роботу на ринку через медіа. І його матеріали мають бути конкурентними. Інакше такі газети приречені на втрату читачької аудиторії, а значить, не будуть затребувані на медійному ринку.

– Очевидно, що війна змінила життя кожного українця. Можете на власному прикладі розповісти, як вона вплинула на ваше повсякденне життя?

– На жаль, я вже не призовного віку, інакше тримав би в руках автомат. Але мій син у лавах Збройних сил України. Мое життя, як і життя кожного українця, набуло нового змісту і, якщо хочете, нових цінностей. Я перестав дивитися на життя крізь рожеві окуляри. Змінилася самооцінка, навчився дивитися правді в очі. Намагаюся бути корисним суспільству в цей важкий час своїм пером, адже слово журналіста – то ефективна зброя.

Вважаю, що після нашої Перемоги станеться багато змін, передусім в оцінці людського фактора. Війна зачепила кожную українську родину, по-новому вплинула на формування життєвих позицій, людських цінностей. Ми втрачаємо багато, але змінюємося на краще, стаємо високоморальною нацією.

У такі моменти потрібно вміти знайти себе. Якщо ти не військовий, то повинен докластися там, де будеш корисним для допомоги Збройним силам України і людям, які постраждали через агресію росії. Не думаю, що є байдужі громадяни. Просто ми всі різні, з різними характерами, світосприйняттям, але в душі – справжні представники людського світу.

– Що змінила війна у вашій журналістській роботі? З якими труднощами стикалися та як їх долали?

– Тепер більша частина матеріалів присвячена подіям, пов'язаним із війною. У нас багато тимчасово переселених осіб, яким надали прихисток, роботу. Серед них і мої колеги по перу. Як можу, докладаюся до допомоги їм через осередок обласної журналістської організації, Івано-Франківський Центр журналістської солідарності НСЖУ.

Працюю власним кореспондентом газети «Вісті Всеукраїнської центральної спілки споживчих товариств» у західному регіоні України. Це проєкт кооперативний, не приватний і не державний, а кооперація, як відомо, є громадсько-господарською організацією. Споживча кооперація з перших днів незалежності України видає газету. Пишу про діяльність кооперативної торгівлі в процесах соціальної політики на селі, особливо під час воєнного стану, забезпечення населення товарами і послугами, її допомогу фронту тощо.

– Які поради дали б журналістам-початківцям?

– По-перше, потрібно багато працювати над собою. Журналіст повинен постійно вчитися. Це надважливо. Для журналіста не повинно існувати слово «не цікаво». Почерпнута інформація обов'язково згодиться у журналістській діяльності. Недаремно до журналістів часто звертаються як до останньої інстанції в пошуках істини. Про це треба пам'ятати, від цього у багатьох випадках залежатиме ваш авторитет як журналіста. А взагалі журналіст має багато читати. І не лише художню літературу, а й навіть наукову. Журналіст є носієм української мови, яку має знати досконало, бути грамотним, вільно володіти словом.

Праця над собою – це головне.

– Відомо, що ви також професійно займаєтеся фотографією. А який він, ваш світ професійної фотографії?

– Фотографія для мене тісно пов'язана з журналістською роботою. Журналістський матеріал неабияк виграє, якщо проілюструвати його фотографіями. Це значно доповнює матеріал, допомагає читачеві краще сприймати факти, події. Тож професія журналіста змусила мене серйозніше зайнятися фотографією. Раніше у газетах були посади фотокореспондентів, які часто супроводжували журналістів у відрядженнях та

готували фотоілюстрації до їхніх матеріалів. Тепер для багатьох газет це розкіш у фінансовому плані. Світ змінюється на краще, з'являються технічні можливості, гаджети, з функціями яких може справлятися кожний журналіст. Тож і проілюструвати свої творчі доробки може багато хто, якщо володіє навичками і вмінням. Отак і я зацікавився фотографією більш професійно.

Займаючись фотографією, з часом зрозумів, що маю власний погляд на цю роботу. Звісно, кожен медійник повинен знати ази фотографування, відчувати кадр, ракурс, експозицію, якщо хоче, аби його знімки мали відповідну цінність та відповідали виписаним стандартам. У фотожурналістиці безліч нюансів, і зрозуміти їх потрібно самому при постійній праці над собою, відповідальному ставленні до справи.

– Як обираєте теми та об'єкти для фотографування?

– По-перше, мої фотографії нерозривно пов'язані з моїми журналістськими матеріалами, значною мірою доповнюють їх, розкривають сутність розповідей, психологію героїв. Ось вам і об'єкти. По-друге, я до нестями закоханий у природу рідних Карпат. У вільну від основної роботи днину віддаю перевагу подорожам краєм, мандрую горами і лісами, відвідую історичні місця, спілкуюся з горянами й обов'язково відображаю цей процес у фотографіях. Для мене жити тут і не знати Карпат якось дивно. Якщо хочете, я вважаю себе частинкою цього прекрасного краю. Більшість моїх фотографій та сюжетів – про життя гуцулів, чудову природу рідних гір. Навіть напрацював на власну фотовиставку, яку назвав «У горах моє серце». У моєму фотоархіві тисячі знімків. Можливо, колись, якщо дозволять час та ресурси, видам їх окремою книжкою.

Природу потрібно любити, й тоді вона буде любити нас та допомагати жити. Якщо наша душа буде черства до навколишнього середовища, то відчуватимемо таке й у відповідь.

– З чого, по вашому, треба починати вчитися фотосправи?

– Перше – це визначитися, яким сюжетам і фотографіям віддаватимете перевагу. Можна почати фотографування з телефону, якщо його функції дозволяють зробити якісні фото. Щоб навчитися робити це професійно, не потрібно дорогого пристрою. Вчіться простими, дешевими апаратами. Варто відчутити кадр, навчитися правильно його бачити у видошукачі фотоапарата, формувати перспективу світлина. Все це обов'язково прийде до вас, потрібні терпіння і праця. Фотографуючи людину, пам'ятайте, що автор має внутрішньо бути на місці героя, сприймати ситуацію і подію його очима. Коли проймаєшся такою позицією, то обов'язково знайдеш і правильний ракурс, і світло. Класні фото у журналіста виходять тоді, коли герої не помічають фотографа, не стежать за його фотооб'єктивом. Вловити мить бесіди, дії героїв – ось справжнє журналістське фотомистецтво.

– Широ дякую за цікаві відповіді та можливість поспілкуватися. Бажаю вам успіхів у роботі, мирного неба над головою і творчого натхнення.

– Дякую! Дай Боже і Вам!

Інтерв'юєрка Анастасія ЧОРНА

Андрій РУСИНЯК

генеральний директор ТРК «РАІ»

– Чи є у журналістів вибір, де працювати під час дії воєнного стану?

– Не завжди є вибір, тому що у нас дуже багато засобів масової інформації якщо не закрились, то призупинили свою діяльність. І в цьому велика проблема, адже війна вносить корективи, й це впливає на медійну сферу та на журналістську роботу. Так, у нас з'являються нові телеграм-канали, з'являються нові соціальні мережі, але все ж таки традиційних засобів масової інформації в Україні поменшало.

– За вашими даними, чи багато журналістів працюють нині у зоні бойових дій?

– Так, багато. Дуже багато військових журналістів, які присвятили себе цій роботі. З тилкових районів не так багато. Здебільшого це люди, які жили в Києві чи Харкові, Херсоні. У мене є багато знайомих, які залишилися. Якщо подивитися паблік, то в Мелітополі було викрито багато людей, які працювали на українські телеграми. Вони були взяті в полон, і росіяни поводяться з ними доволі агресивно. Це складний процес.

– Чи є у журналістів, які проходять такий важкий шлях, які працювали в зоні бойових дій або пережили полон, психологічні травми? Чи впливає це на їхню стійкість і на їхню роботу?

– Думаю, що це стосується не тільки тих людей, які причетні до війни, які на фронті або ж були в полоні. Очевидно, що це дуже складні травми. Йдеться про всіх журналістів, навіть тих, які

працюють у тилу, будемо говорити навіть про телеканал «РАІ». Взагалі творча робота часто призводить до вигорання, а якщо журналіст постійно в темі війни, якщо він спілкується з людьми, які постраждали, які перенесли цей тягар, з військовими, то це прямо впливає на його психіку. Ми всі є травмованими людьми у психологічному плані. Люди інших професій можуть відволіктися на роботі. Можливо, хтось із них і не знає, що відбувається на передовій, а ми зобов'язані знати про це завжди, володіти цією інформацією. У будь-який час ти можеш робити інтерв'ю або сюжет чи з військовими, чи з волонтерами. Ти це переживаєш, і мимоволі це залишає певний слід.

– Як журналістові зберегти психологічне здоров'я та стійкість, якщо він перебуває в такій атмосфері та в постійному інформаційному потоці про війну і про такі жахливі події?

– Це дуже складно, але є тренінги, є розмови, є відволікання. Треба дати можливість відпочити від такої тематики розмов. Хоча це справді складно. Ми ще довго будемо це відчувати, будемо ще дуже багато часу про це пам'ятати. Складно відволіктися, тому що війна триває. Якби вона закінчилася, тоді можна було б пройти певну реабілітацію, «витягнути» себе із цього стану. Зараз це практично неможливо. Люди або вигорають і йдуть із цієї професії, або ж усе-таки намагаються якимось чином себе «витягнути». Є спілкування з психологами, з колегами, має бути якийсь час для відпочинку.

– Чи кожен журналіст сам для себе шукає якусь можливість відновитися? Можливо, журналістам сприяють у цьому редакції, де вони працюють?

– У нас ще не було випадків, щоб хтось переживав депресивний стан. Якщо станеться в колективі, то будемо приймати якесь

рішення, будемо намагатися допомогти людині. В нас немає культури спілкування з психологами, психотерапевтами чи психіатрами, чомусь це не притаманно нашим людям. Якщо людина йде до психолога, то складається враження, що вона має психічні відхилення. А тим часом це нормальна практика для всього світу, і нам теж треба користуватися послугами психологів.

– **Що складніше для журналіста: висвітлювати події в зоні бойових дій чи ті, що відбуваються в тилу? Адже і тут є доволі травматичні ситуації, як-от похорон військового або інтерв'ю з бійцями в лікарнях, де багато наших хлопців із важкими пораненнями.**

– Робота військового кореспондента в зоні бойових дій найскладніша, тому що це ризик. Окрім журналістських знань, ти повинен мати неабиякий досвід, як поводитися в тій чи іншій ситуації, як рятуватися в тому чи іншому стані. Люди, які їдуть на передову або туди, де відбуваються бойові дії, попередньо проходять навчання. Я б ніколи не відправив у зону бойових дій журналіста, який працює в тилу, тому що така людина не має імунітету збереження. Прагнучи зробити цікавий матеріал або ж цікавий кадр, людина може наражати себе на смертельну небезпеку. Тому треба проходити багато навчань, особливо психологічних. Бувають ситуації, коли людина просто впадає у ступор. Це відбувається і з багатьма військовими, які зараз проходять службу і захищають нас. Людина може просто зупинитися. Треба витягнути її з цього стану. Для цього мають бути добре навчені журналісти, які знають, як діяти в таких випадках. Це дуже складно. Необхідно проходити чимало тренінгів та різних навчальних курсів, щоби володіти собою і розуміти, що ти готовий. А все, що стосується тилу, очевидно, що теж впливає, бувають дуже складні матеріали. В нас є декілька

проектів на телебаченні, де до нас приходять військові і розповідають про те, що відбувалося з ними, тобто діляться цією інформацією. Іноді це доводить до сліз не тільки ведучого або автора цього проекту, а й монтажерів та режисерів, тобто тих людей, які за кадром. Це складно, але ми повинні це робити.

– Чи є у вашій команді журналісти, які пішли працювати в зону бойових дій?

– Ні, в нас таких нема. Якщо телеканал відправляє людину на зйомки в такі місця, то він повністю несе відповідальність за неї. Якщо я розумію, що ця людина не готова, то я не дозволю їй туди поїхати. Якщо ж вона виявила таке бажання, то повинна покинути цей телеканал. Для того, щоб людина поїхала знімати в зону бойових дій, вона повинна бути належно підготовлена. Я розумію, що є молодечий запал, є бажання зробити щось надзвичайно цікаве, але людське життя важливіше. Тому до цього треба підходити дуже збалансовано, правильно і розуміти, що ти не можеш цього зробити, ти не готовий до цього. Зрозуміло, що є люди, які все одно можуть поїхати, тоді треба завершувати співпрацю з такими людьми, тому що їхні рішення скоріше не є свідомими, а більше емоційними. Звісно, телебачення – це емоції, бажання проявити їх. На цьому будується рішення, дивитися чи не дивитися проєкт. Але ми маємо усвідомлювати, які це мають бути емоції, оскільки не завжди вони повинні бути неконтрольованими.

– Що можете підказати журналістам, які працюють у зоні бойових дій? Що для них важливо і про що їм потрібно пам'ятати задля своєї ж безпеки або задля психологічного здоров'я?

– Найважливіше – це безпека, тобто люди мають пройти навчання. Я особисто проходив навчання, ми слухали багато

лекційних матеріалів. Ти маєш знати, як поводитися, яким чином себе захистити, як допомогти людині, яка отримала поранення. Це мають бути люди, які пройшли навчання, і не просто пройшли, а склали певний іспит, отримали максимум інформації та знань щодо того, як поводитися, перебуваючи на території, де йдуть бойові дії. Їхати просто так, тому що «мені захотілося», ні в якому разі не можна. Там є дуже багато речей, які не відомі в мирному житті. Людині здається, що вона впорається, але – ні.

Інтерв'юєрка Тетяна ДУТЧАК

Михайло СЕНІВ

оператор видання «Голос-Інфо»

– Чи давно працюєте оператором? Що надихнуло вас на цей вид діяльності?

– Працюю відеографом близько десяти років. Потрібно було змінити рід діяльності, а перед тим придбав дзеркальний фотоапарат з функцією запису відео. Поки вчився фотографувати, то, відповідно, здобув навички відеозйомки. Знімати мене вчив один чоловік на ім'я Віктор. Потім на ютубі дивився, як знімають інші оператори. Вчився на своїх помилках, і це завжди відбувалося в міру надходження завдань. Багато практикував. Паралельно опановував монтаж. Супроводжували мене такі самі проблеми. Завжди шукав розв'язання їх. Тоді це було важко, а тепер все є в інтернеті. Так я і став відеографом.

– Який випадок у вашій практиці як оператора найбільше запам'ятався?

– Найбільше мені запам'ятався випадок, коли ми збирали матеріал для сюжету про корупційну діяльність, про замовлені акції протесту. Одного разу, десь на третій день у другій половині дня, коли моя колега і всі журналісти порозходилися, я побачив, як старша жінка, яка була куратором всієї групи, почала роздавати людям гроші. Я це зафільтмував. Вона помітила, крикнула: «Він знімає!», і всі люди побігли на мене. Тоді я щиро дякував поліцейським, які там перебували. Вони швидко зреагували, вискочили з машин, стали стіною між мною і тими «мітингувальниками». Це мені запам'яталося найбільше.

Це був стрес, який можна прирівняти до поїздки в зону бойових дій.

– Знаю, що ви фільмували події війни. У яких місцях ви були та як це переживали емоційно?

– У нас все почалося, як тільки деокупували Київську область. Ми приїхали у перший тиждень. Тоді ще навіть не було повністю прибрано, тільки мертві тіла позабирали. Їхали ми житомирською трасою, де стояли розбиті БТР, танки і вся військова техніка. Затори були страшенні. Потім заїхали в Гостомель. Там теж усе було розтрощене: заправки, магазини... Розбите все. Це були перші найсильніші враження від війни. Одна справа – бачити це в інтернеті, і зовсім інша – побачити на власні очі, побачити ці розстріляні хатини. Також ми бачили червону машину, в якій перебували жінка з двома дітьми і в яку з міномета поцілили. Це жах. Далі ми їхали в Чернігівську область, в село Лукашівка. Їздили в Гуляйполе декілька разів. Здивував настрій нашого калуського ТРО, як вони на передовій налагодили свій побут. Також мене дуже здивувало те, як хлопці доглядають за покинутою свійською худобою, адже місцеві жителі покинули і свиней, і корів, і кіз. Військові поділили між собою обов'язки: хтось збирає яйця, хтось годує птицю, хтось – худобу. Так ми й почали фільмувати. Перше було про Бучу й Ірпінь. Це було найболючіше. Це навіть при монтажі було тяжко коментувати і ще раз дивитися, пропускати крізь себе. Зразу ненависть трансформується у злість, часом і відчай через те, що загинуло стільки невинних людей. Це не були військові, це прості люди, які хотіли врятувати свої сім'ї й себе.

– Які були найбільші труднощі під час поїздки?

– Ну, щоб ви розуміли: дорога і те, як ми їхали. Наприклад, на Гуляйпілля часто їхали через Запоріжжя. Окрім цього, були в

Миколаївській області. Хотіли в Херсон потрапити, але в той момент була якась рашистська диверсійна операція. Тоді перекрили в'їзд, не пускали нікого. Сказали чекати до понеділка, а ми не могли собі таке дозволити. Дорога в один бік – це більше тисячі кілометрів. Було навіть таке, що за день проїжджали до півтори тисячі кілометрів. Це досить важко навіть будучи пасажиром. Потрібно самому не спати й водія підтримувати, щоб він не заснув. Коли приїжджаєш на місце... Ця енергетика наших військових... Ти чуєш канонади, прильоти, інстинктивно ховаєшся від цього, навіть якщо це за один-два кілометри від тебе, а хлопці на тебе дивляться і сміються, кажуть, що то далеко. Ще запам'ятався випадок на Гуляйпіллі. Ми спали в підвальчику і почули сильний свист – це працював наш «Град». Я перечекав, потім вибіг на вулицю, а на стільчику сидить вусатий дядько близько 60 років із рацією. Я питаю: «Що це було? Чи буде якась відповідь рашистів?». Він каже: «А-а-а... Все нормально. Якщо зараз немає, то, напевно, й не буде». Навіть після втрати двох побратимів вони помічали якийсь позитив. Казали: «Хто, як не ми? Вони підуть далі, якщо не зупинити їх зараз. Тоді загине набагато більше людей». Також мене вразило, як наші бійці декорували свої бліндажі. Були випадки, що ми навіть мали роззуватися в тих бліндажах. У них там окрема кухня, душева... Все є. Я любитель активного відпочинку, але ніколи ще, маючи такі ж самі засоби, не облаштовувався таким чином.

– Чи є якісь аспекти в операторстві, які виховують людину, змінюють її?

– Так, є. Будучи оператором і монтажером, дивишся, наприклад, якийсь кліп чи фільм, завжди звертаєш увагу на якісь моменти. Тобі цікаво, як вони знімають, як використовують ракурси чи переходи. Ти фактично аналізуєш відео. От, наприклад, довгі сцени, коли вони зняті одним кадром... Ти дивиєшся і

думаєш: «Це ж скільки треба було облаштувати рейок, щоб все без проблем зняти». Твій перегляд перетворюється в аналітичний, ти не можеш просто насолоджуватися тим матеріалом. А змінилося те, що тепер мене скрізь кличуть на свята. Я би знімав... Але це довго і важко монтувати, адже відео робиться для своїх рідних, яким важко догодити.

– **Що є ключовим для успішної роботи?**

– Потрібно весь час вчитися, адже тенденції змінюються, тому потрібно постійно розвиватися. Якщо з'являється нова техніка, теж потрібно пробувати вчитися на ній. Але вчити все підряд – дуже погано, тому що вивчити можна все, але якщо ти не використовуватимеш це на практиці, воно забуватиметься. Потім потрібно буде повторювати той самий матеріал. Головне – вчитися на своїх та чужих помилках, таким чином здобудеться досвід.

– **Які поради дасте початківцям?**

– Бути дуже уважними до деталей, а особливо – до ракурсів. Якщо ти початківець, то дивись, як знімають інші оператори, не бійся їх запитати щось, якщо тобі це потрібно. Обов'язково треба розвиватися і завжди вчитися.

Інтерв'юєрка Уляна НИКОЛЮК

Василь СКРИПКА

головний редактор

«Суспільне. Івано-Франківськ»

– Як і коли розпочався ваш шлях у журналістиці?

– Коли закінчував школу, в мене виникло бажання стати журналістом. Перш за все мені подобалося писати тексти. Також я думав над радіоетерами: мені було цікаво слухати різні подкасти й хотілося створювати власні передачі. Я вступив до університету у 2015 році. Після двох років навчання Наталія Асатурян, яка тоді викладала у нас, запросила мене на невеличку ставку у «Карпати» (з 2022 року – «Суспільне. Івано-Франківськ»). Починаючи з 3-го курсу, мені доводилося поєднувати роботу з навчанням у виші. Нам це дозволяли, оскільки ми працювали за спеціальністю, і це було для нас практикою, тому нам розробляли індивідуальні графіки. По суті, це був мій перший професійний крок – не щось таке студентське, романтичне, а вже справжня відповідальність. Якщо чесно, то більше хотілося працювати, аніж відвідувати пари.

– Чи виникали сумніви щодо вибору професії?

– У мене сумнівів не було, мені ця справа подобалася, я хотів розвиватися в цьому, але коли мене запросили на телебачення як кореспондента, я зрозумів, що мої попередні плани, замальовки на майбутнє про текстові матеріали, радіоетери потрошки змінюються. Мені вже хотілося створювати і відеосюжети, відеоформати. Та й життя змусило: від мене вимагали це робити, оскільки я був телевізійним журналістом. Однак я вклинився і в

цю сферу, і відтоді це моє єдине місце роботи. Я починав з посади кореспондента, був випусковим на телебаченні, вів радіовипуски, і нині радіо нікуди не зникає. З часом стало більше відповідальності та більше можливостей на новій посаді.

– Чи правда, що робота в журналістиці перетворюється на стиль життя? Чи важко поєднати її з особистим життям?

– Як на мене, правда. В певний момент ти розумієш, що ця професія і є життям. Ти все одно не полишаєш навчання, в тебе є особисте життя, сім'я, друзі, але робота неабияк інтегрована у всі ці процеси – вона постійно поряд. Читаєш якусь стрічку новин і думаєш: «Тут так, а тут потрібно поправити». Ти одразу перемикаєшся на свій «робочий режим». Навіть у відпустці підсвідомо на роботі: щось десь підписуєш, поправляєш. На посаді головного редактора, а перед тим завідувача редакції відповідальності в мене стало значно більше. Вдвічі більше стало і роботи: чи то вихідний, чи позаробочий час, ти мусиш стежити за новинами, за колегами, якщо вони з певних причин не можуть вийти на роботу. Навіть коли ти подорожуєш і хочеш щось сфотографувати або зняти якийсь відеоролик для особистих потреб, для соцмереж, тебе не покидає внутрішнє відчуття того, що потрібно робити це за стандартом. Воно настільки «сидить» у голові, що від цього вже неможливо відмовитися. Дивишся будь-які інтерв'ю чи сюжети, а підсвідомо наче пишеш ті тексти, й деколи хочеться їх відредагувати. Коли гуляєш містом, то помічаєш різні проблеми, які вартують журналістських матеріалів. Це відчутно систематизує твоє життя. Може, звучить пафосно, але так воно і є.

– Що було найцікавішим за час вашої роботи?

– Я розділив би свою роботу на дві частини: коли був кореспондентом і коли вже став завідувачем редакції та головним

редактором. Що стосується першого, я неабияк любив виїзди в область, не надто любив події, які стосуються міста. Мені подобалося майже на весь день поїхати в якісь глибинки. Найяскравішими були гірські зйомки.

Був другий рік моєї роботі. Мене тоді вразили змагання «Горгани рейс». Пригадую, ми з колегою Андрієм Шустикевичем ледь не весь день йшли у своєму робочому одязі за учасниками змагань. Ми мушили з камерою та мікрофоном долати ті самі перепони, що й учасники. Тоді я зрозумів, що в цьому і є кайф цієї професії: ти можеш виконувати свою роботу, збирати матеріал для свого відеосюжету, але водночас ти є учасником цієї події. Ти можеш кайфувати від того, що там відбувається.

Також пригадав, як нам проводили екскурсію у в'язницю. Було навіть спілкування з ув'язненими. Нам показували тих, хто був засуджений до довічного. Це було в центрі міста, нас провели в приміщення, де утримуються ці люди. Раніше я таке бачив лише у серіалах та фільмах. Справді вражає: тут місто живе, рухається, люди поспішають на роботу, студенти п'ють каву, а поряд за півметровою стіною людина відбуває покарання до кінця своїх днів. На той момент на мене, студента-другокурсника, це справило сильне враження. Я зрозумів, що на цій роботі можна дізнатися чимало такого, про що не дізнаєшся, працюючи в іншій сфері. Журналістика дає можливість пізнавати закутки нашого життя.

Що стосується другої частини, то останніми роками, коли посада вимагає створювати якісний контент, мені стало надзвичайно цікаво пробувати нові формати в соцмережах. Подобалося вдосконалювати те, як ми записуємо інтерв'ю, шукати нові локації, «гратися» з новими ефектами. Тобто коли вже працюєш не в «полі», а в офісі, відкриваються нові можливості. Ти можеш вивчати, як працюють YouTube, Facebook,

як писати новини, щоб їх читали частіше. І хоч офісна робота не настільки вражаюча, як польова, але вона вимагає дуже багато аналітичного мислення. Це теж я дуже люблю, в цьому моя сильна сторона. І світ соціальних мереж та штучного інтелекту є вражаючим. Світ, де дуже багато «ворожих» ботів, недобросовісних політиків, і в ньому тобі потрібно «варитися» і робити якісний контент. Це дуже складно, але неймовірно цікаво.

– **Як ви використовуєте ШІ в журналістиці?**

– Що стосується ШІ, то мова поки що йде про дрібниці. На рівні обласної філії ми можемо покращити якість фото, тепер не потрібно тратити багато часу в Photoshop: просто вводити алгоритми, які програма за тебе виконає. Це стосується і звуку, і відео. Поки це лише побутові дрібниці для журналіста, але рік тому ми про це і подумати не могли. Що буде через 2–3 роки, я навіть боюся уявляти, бо ми вже бачимо, як стрічки наших соцмереж переповнені картинками, створеними ШІ, і деякі колеги з інших медіа застосовують згенеровані зображення в своїх публікаціях. Поки що ми такого не робимо, але все до того йде. Це дуже цікаво, хоч і трошки страшно, але треба опановувати, аби воно не опанувало нас.

– **А як щодо текстового ШІ? Чи використовуєте його?**

– Якщо це «розшифровка», то сто відсотків. Переводимо відео та аудіо в тексти, а потім вже з ними працюємо. Якщо ж це написання текстів або заголовків, то ні. Я помітив, що колеги з інших філій, дирекцій «Суспільного» використовують ШІ для генерації назв для проєктів. Кажуть: «А спробуймо через ШІ, що він нам підкаже?». Але що стосується текстів – над цим працюємо ми (журналісти), і поки що від колег чи дирекції ніяких нововведень не почули.

– Як змінилася ваша діяльність після початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну? Які виклики постали перед редакцією на початку війни?

– На початку вторгнення ми повинні були працювати ледь не цілодобово. Досі на digital-відділі журналісти змушені чергувати й у нічну зміну. Коли все почалося, потрібно було навчитися фільтрувати інформацію, цензурувати себе, адже були чіткі вказівки від військово-політичного керівництва щодо висвітлення ударів по тих чи інших об'єктах. Ми вже не могли собі дозволити їхати і знімати будь-що. Треба було навчитися якось відрізнити інформацію, за якою, можливо, стоять якісь ворожі канали, джерела або просто неперевірені, неякісні українські джерела.

До вторгнення ми й так перевіряли, уточнювали, передзвонювали до наших спікерів по тих чи інших джерелах, а під час повномасштабної війни це стало настільки буденним, настільки інтенсивним, що мови не могло бути про те, щоб щось не перевірити.

Також потрібно було сконцентруватися на швидкості, адже, на мою думку, український споживач медіа нині, можливо, чи не найшвидший з-поміж інших. Тобто війна змусила нас шукати і стежити за подіями чи то на фронті, чи в повітряному просторі. Ми ледь не онлайн відстежуємо, де летять ракети. Дуже важко уявити собі, щоб, до прикладу, французький споживач був настільки інтегрований в інформаційний простір, настільки інтенсивно читав щодня новини чи каналні заголовки в Telegram і т. д. Тобто ми мали посилити і оперативність.

Якщо говорити про стратегічне бачення, то нам потрібно було забути про питання, які були не настільки важливими для держави. Розуміємо, що в нас багато проблем, зокрема погані дороги, але зараз постають актуальніші питання – виживання та існування держави. Треба було переключитися у своїх матеріалах, думати

про те, що твої новини, відеосюжет дадуть для інфопростору та його безпеки.

Коли вже минуло близько півтора року, ми побачили, що суспільство значно змінилося, стало більш травмованим. Тепер, після трьох років війни, ми розуміємо, наскільки соціум розділений. Є різні групи: в одних воюють рідні, інші втратили на війні близьких, є ті, що виїхали за кордон, і ті, хто працює в тилу. У кожного є свої запити, запитання, проблеми, наболілі теми. З кожним треба навчитися працювати і якось ці болі проговорювати, аби вони не залишалися всередині, не накопичувалися, не проявлялися згодом фізично, щоб це не перетворювалося на конфлікти в суспільстві, в соціальних мережах. Для цього потрібно проговорювати багато речей з тими чи іншими людьми. Це більше стратегічна мета – порушувати в наших матеріалах важливі питання.

– Як висвітлювати важкі питання для аудиторії під час війни, коли суспільство особливо напружене?

– Нам тут, у філії на заході країни, не зовсім доречно говорити про умови воєнного стану, тому що ми знаємо колег з Харкова, із Запоріжжя, з Донеччини, які змогли б розповісти про це значно змістовніше. У нас є певна відповідальність за те, що ми робимо, і ми мусимо це робити. Першочергово треба пам'ятати «золоте правило» журналіста – не нашкодити. Тобто виконувати свою роботу, але не створювати проблем ані нашим спікерам, ані нашій аудиторії. Я думаю, що перш за все потрібно мати людське ставлення до героїв наших матеріалів, хоча це доволі складно, коли довкола дуже багато трагедій. Але потрібно знаходити в собі щось людське, не механічне. Якщо людині некомфортно від того чи іншого запитання, не наполягати на відповіді, не думати про те, що матеріал стане через це гіршим. Подумати про героя: можливо, він когось втратив і тому не бажає відповідати на це запитання.

Треба ретельно готуватися до матеріалів. Я бачив різні приклади працівників медіа або просто на YouTube чи Facebook і помітив, що багато журналістів не готуються, чим травмують і спікера, і згодом свою аудиторію. Перед тим як робити інтерв'ю з військовими, ветеранами, пошукай банально в «Google», як розмовляти з цією категорією людей. Навіть краще чітко почути пораду від когось зі сторони, а не думати-гадати: «Ой, а що я запитаю? А що він відповідь?». Зараз є дуже багато можливостей проходження різних тренінгів та порад від «Інституту масової інформації» чи від «Детектор медіа». Перед тим як брати інтерв'ю, краще пройти ці тренінги та підготуватися. Деякі з них складені психологами, і це дуже важливо. На цьому я наголошую і своїм колегам: нам не треба забувати про людяність, коли будемо спілкуватися.

І найважливіше: перед тим як почнеться запис, просто поспілкуватися з людиною пів години чи більше, якщо є така можливість. Ми рухаємося до такого досвіду при зйомці матеріалів, щоб перед записом інтерв'ю чи роботою з відеокамерою якомога більше поспілкуватися з нашим героєм чи по телефону, чи за листуванням, чи по «Zoom», щоб подолати бар'єр між тим, що ти – журналіст, а він – герой твого сюжету. Що він боїться камери, а ти боїшся про щось його запитати. Це спілкування допоможе зруйнувати цю «стіну» між вами, не травмувати людину, і матеріал стане кращим. Деколи варто самому відкритися герою, щоб він довіряв тобі.

Якщо в героя є питання, які він з тобою ще не проговорив, не прорефлексував і не хотів би їх торкатися, то якщо він попросить не говорити про це, бо для нього це ще «жива травма», краще не наполягати на цьому.

Я помітив під час запису деяких інтерв'ю, що люди, які були на фронті, під час своїх розповідей виробили певний захисний механізм: вони сприймають страшні події війни як буденність.

Деколи вони розповідають про це, наче воно відбулося не з ними, а ніби в кіно. Важливо помітити цей момент, коли герой уже відсторонений від цих подій, і ти можеш продовжувати з ним про це говорити. Також буває, що людина, в якій менш стійка психіка, переживає події на фронті більш особисто, драматично, і ти бачиш ці «червоні лінії». Важливо відчутти момент, коли можна дізнаватися якісь подробиці, а коли краще зупинитися, бо ти бачиш, як герой травмується під час розмови. Це все індивідуально, але, на жаль чи на щастя, ми цього вчимося. Чимало потрібно дізнатися про героя перед інтерв'ю. Як краще з ним спілкуватися, залежить ще від того, хто він: чи чинний військовослужбовець, чи бойовий медик, чи дружина військового, чи дружина загиблого. Тобто готуватися до розмови з кожним індивідуально.

– Які поради ти можеш дати журналістам-початківцям? Що допоможе їм у діяльності?

– Зараз інфопростір динамічно змінюється, тому що соцмережі також стали медіа. Кожна з них ледь не щороку чи щомісяця вводить нові правила, алгоритми, тенденції та тренди. Для молодого журналіста дуже важливо за цим встигати, тому що якщо ти запізнишся за якимось трендом на пів року, матеріал просто застаріє. Потрібно за всім встигати. Це хоч і цікаво, але дуже енергозатратно. Тому порада №1 – цікавитися всім, що відбувається довкола журналістики та медіа, соцмереж, бо тренди деколи випереджають те, як ми працюємо, і до цього потрібно звикнути.

Друге – розвивати критичне мислення. Це скоріше не порада саме в журналістиці, а загалом. Коли людина розвинена, коли в неї аналітичний розум, в журналістиці це основа основ. Якщо людина усвідомлює, що в неї цей скіл не настільки високий, їй потрібно його розвивати. Або якщо усвідомлюєш, що це не твоє,

то краще зупинитися, бо станеш поганим фахівцем, і краще змінювати сферу діяльності.

Третє – не боятися пробувати щось нове, експериментувати з форматами, темами своїх матеріалів, бо під час роботи ми всі вчимося. Хоча я говорив це щодо іншого питання, але це загалом важливо в житті – чи тобі 22 роки, чи 52 – вчитися, змінюватися й адекватно реагувати, зокрема на критику. Якщо чуєш від колеги зауваження, не потрібно реагувати негативно чи нервувати, бо це можливість взяти їх до уваги. Тож треба постійно вчитися, цікавитися чимось новим і не боятися, а пробувати. Ці поради дуже загальні, але, гадаю, з них можна щось почерпнути.

Інтерв'юєр Філіп САМОЙЛОВ

Тетяна СОБОЛИК
головна редакторка
газети «Галицький кореспондент»
та журналу «МІСТО»

*«Треба розуміти,
що все змінюється»*

– Розкажіть про свій шлях у журналістику.

– Спочатку я думала, що стану художницею, бо вважала себе дуже творчою. Потім у дитинстві вирішила написати книжку про любов. І так, досить випадково, прийшла до журналістики. Був 2000-й рік, коли я вступила до університету, тоді вбили Георгія Гонгадзе. Пам'ятаю: мама прийшла додому й сказала, що це небезпечна професія. Однак я їй відповіла, що пишу про культуру, а там нічого небезпечного нема. Проте університет насправді так захопив із першого місяця навчання, що я зрозуміла: ніякої культури, мені подобається публіцистика, політика, тобто серйозна журналістика. І власне так уже з'явилося розуміння, ким хочу бути.

– Якою була ваша перша робота в журналістиці?

– На той момент справді було важко знайти роботу за фахом. Пам'ятаю: тоді влаштуватися можна було хіба що у дві франківські газети – «Галичина» та «Західний кур'єр». Інтернет-видань, по суті, не існувало, а охочих потрапити на телебачення було багато при мінімумі вакансій. Однак мені пощастило: я випадково натрапила на оголошення в районній газеті «Вперед» і влаштувалася в редакцію. Згодом була в декреті, а після народження дитини ще рік

пропрацювала там. Коли доньці виповнилося два роки і я віддала її до садочка, вирішила спробувати іншу роботу. Мені не вистачало гострих тем, хотілося професійного зростання. Тоді я влаштувалась у «Репортер» і пропрацювала там близько восьми років. Робота була досить публічною, доводилося багато працювати. З'явилися знайомства та зв'язки.

– Як ви опинилися на посаді головного редактора газети «Галицький кореспондент» та журналу «МІСТО»?

– У 2014 році, коли розпочалась війна на Донбасі та відбулась анексія Криму, мене запросили очолити «Галицький кореспондент», оскільки команда, що працювала там, вирішила створювати новий інформаційний проєкт. Довелося формувати штат майже з нуля. Це були виклики, однак було цікаво. Я пропрацювала там близько двох років, після чого мені запропонували очолити журнал «МІСТО». Спочатку я дуже скептично ставилася до ідеї працювати одночасно в двох виданнях, вважаючи, що це не дасть змоги повноцінно зануритись в обидва проєкти. Проте робота над «МІСТОМ» виявилася не надто обтяжливою, адже журнал виходив лише раз на місяць. Отже, підготувати 20 матеріалів на місяць було цілком реально на тлі щотижневої рутини в «Галицькому кореспонденті». Зараз журнал виходить усього раз на три місяці. Це стало для мене цікавим досвідом, хоча я й надалі тривалий час критикувала журналістів, котрі працювали одразу в кількох виданнях. Вважала, що це шкодить якості. Але на власному досвіді переконалася, що за певних умов можна успішно поєднувати роботу у двох медіа.

– Чи змінилась робота у вашій редакції після повномасштабного вторгнення?

– Як виявилось, газета в друкованому вигляді вже не є обов'язковою для успішної роботи медіа. Ми закрили друк

«Галицького кореспондента» 24 лютого 2022 року і перейшли виключно в онлайн-формат. Наша команда працює дистанційно, і, на щастя, це вдалося реалізувати. Справді, в сучасних реаліях будь-який медіапроект стикається з безліччю викликів. І якщо не намагатися їх долати, то складно розвиватися та бути конкурентоспроможними. Закриття офісу та перехід у дистанційний формат теж спочатку налякали, адже ми багато років працювали в одному приміщенні. Проте це виявилось дуже слушним рішенням. Адже тепер кошти, які раніше йшли на оплату оренди та комунальних послуг, можна спрямувати на розвиток видання та підвищення зарплат співробітникам.

– Плануєте знову випускати газету друком чи залишите її як онлайн-видання?

– Будемо онлайн, але це має бути більший майданчик, ніж просто сайт. Розвиток Instagram, TikTok та інших платформ. Інформаційний простір змінився за останні 20 років. Раніше доступу до інформації було мало, люди були готові платити за неї. Я пам'ятаю, як студенткою приходила до бібліотеки і не могла взяти потрібну книгу додому, тому що примірник був лише один. Доводилося читати її в читальному залі. Зараз ситуація протилежна – інформації багато, вона повсюди і часто задарма. Наш журнал, наприклад, у перукарнях безплатно. Але проблема в тому, що люди не встигають і не можуть досягнути величезні обсяги інформації, яка їх оточує. Тому нині виклик полягає в тому, щоб привернути увагу аудиторії до свого контенту. Потрібно навчитися робити цікавий продукт, який «зачепить» людину. Цікаво, як зміниться інформаційний простір надалі. Можливо, з'являться нові медіа чи соцмережі. Головне – йти в ногу з часом і пропонувати аудиторії те, що їй потрібно та цікаво.

– У вас також є авторський інтенсив «Пиши, щоб дочитали» та антимарафон «Українська лайка». Розкажіть про них. Як виникла ідея їх створити?

– Бажання поділитися знаннями з'явилося тоді, коли я усвідомила, що сама вже не встигаю за всіма змінами в медіа-просторі. Хоча я завжди намагалася вчитися чогось нового, але з часом зрозуміла, що потрібно опанувати соціальні мережі, бо саме туди переміщується увага аудиторії. І я пишаюся, що була однією з перших у своєму місті, хто це усвідомив. Вивчаючи соцмережі, я побачила, наскільки багато можливостей вони відкривають. Чимало маркетингових інструментів залишаються ті самі, що й десятиліття тому, просто їх адаптують під сучасність. Наприклад, рекламісти замість дзвінка додому на стаціонарний телефон тепер надсилають повідомлення в Instagram. Отримані знання так і рвалися назовні, хотілося ділитися ними з іншими. Спочатку я пробувала розповідати подругам, але їх це мало цікавило. Тоді почала шукати іншу аудиторію в соціальних мережах, проводити безкоштовні вебінари і навчання. Але згодом зрозуміла, що люди не цінують те, за що не платять. Тому вирішила створювати платні освітні продукти для тих, хто дійсно зацікавлений у навчанні і готовий вкладатися в свої знання.

Коли люди проходять мої курси, я бачу, як змінюються їхнє життя та світогляд. Вони пишуть дуже теплі відгуки, дякують за нові знання й можливості, які відкриваються. Наприклад, нещодавно ми провели «Українську лайку», там було багато гумору, люди сміялися і казали опісля, що давно так не розважалися. А для мене це теж був виклик, адже гумор – не моя сильна сторона. Але досвід показує, що все в житті можна розвинути, якщо працювати над собою. Ось ще приклад – дівчина, яка зараз пише книгу. Вона звільнилася з роботи і каже, що завдяки моїм курсам змогла переключитися, по-новому поглянути на речі. Звичайно, хотілося б залучити до проєктів

більше людей. На останній записалося 26 учасників, і разом ми зібрали 26 тисяч гривень на допомогу ЗСУ. Спочатку я розчарувалася, адже очікувала зібрати близько 50 тисяч. Але потім зрозуміла: це теж чималий результат! І це тільки початок, наступного разу вийде краще.

Щодо «Пиши, щоб дочитали», то це інтенсив для ведення соцмереж та навчання професії копірайтера. Приходять дві категорії людей: ті, хто вже дещо знає і хоче розвинути свої навички, і ті, хто починає з нуля. З останніми складніше, адже потрібно вчити азів. Наприклад, як правильно ставити розділові знаки чи пробіли. І тут виникає психологічна проблема: багато хто ображається на зауваження. Адже в школі нас змушували бути відмінниками, а тут раптом кажуть, що робиш помилки. Це своєрідний тест на готовність вести соцмережі, бо там постійно будуть критичні коментарі, і потрібно вміти адекватно реагувати. Тож люди приходять на курси одними, а йдуть зовсім іншими, бо доводиться заглянути всередину себе і відповісти на незручні запитання на кшталт: чого я боюся, чому сумніваюся, що люди можуть сказати тощо. Я постійно вдосконалюю програму курсів, адже 90% проблем учнів – це питання самовпевненості та страху критики. Моя мета – допомогти подолати ці внутрішні бар'єри, бо лише тоді можна досягти успіху як у веденні соцмереж, так і в житті загалом.

– Як вам вдається встигати працювати над стількома проєктами одночасно?

– Люди часто неправильно розподіляють свій час. Я щоранку складаю список справ на день, щоб нічого не забути. У голові тримаю плани на майбутнє. Але найголовніше – я ніколи не дотримуюся кінцевих термінів, бо встановлюю собі запас часу. Наприклад, якщо треба здати журнал у друк першого грудня, то в своїй голові орієнтуюсь на 25 листопада. А всім журналістам

кажу, що 20 листопада. Тому навіть якщо раптом щось трапиться, в мене залишаються ці 5 днів про запас. Така система завжди допомагала. Ще працюючи у «Репортері», я писала першу статтю для номера вже у п'ятницю, хоча всі починали в понеділок. Це давало додатковий час, аби написати ще матеріалів і отримати більший гонорар. Адже я розуміла, що чим більше напишу, тим більше зароблю, а це було дуже важливо, бо в мене росте дитина.

– Чи є серед ваших публікацій або проєктів такі, якими ви особливо пишаєтеся?

– Є дві такі статті. Перша – історія, що сталася у Франківську за часів Януковича. Під місцевим відділком поліції проходив пікет студентів на знак протесту проти згвалтування та спалення жінки у Врадіївці. Там двоє поліцейських вчинили жорстокий злочин і залишили жертву помирати, але вона вижила. Ця подія викликала обурення в усій країні. Під відділками поліції по всіх містах стали відбуватися мітинги. У Франківську хлопці кидали петарди в будівлю, і лунало багато гнівних висловів. Після цього до одного з активістів підійшли поліцейські і звинуватили його в тому, що саме він кинув петарду, яка потрапила в ногу одному з них. Цьому 19-річному хлопцю загрожувало вісім років в'язниці! Але щось тут було не так. Виявилось, що в поліцейського лише незначний опік ноги 2 ступеня, тобто ніякої серйозної травми. При цьому його штани залишились абсолютно цілими, що неможливо в такій ситуації. Тоді вони найняли адвоката, і ми зробили слідчі експерименти. Адвокат бере петарду, вона тріскає в його руці – і нічого не стається. Але попри це хлопця все одно судять. Я ходила на кожен суд, усе знімала та описувала. Закінчилась історія на Революції Гідності, коли вже Майдан фактично зайшов у прокуратуру і вимагав забрати позовну. Прокуратура не хотіла, опиралася, але все ж нам вдалось врятувати невинного хлопця.

Щодо іншої статті, то до мене звернулися люди, яких обдурила шахрайка-ріелтор. Вона займалася продажем нерухомості, але насправді продавала квартири з чужого дозволу, забирала гроші собі і зникала. Багатьох людей у Франківську так обдурили. Приходили свідки в суд і розповідали, що бачили її в офісі у певний день і час, коли вона пила каву із заступником прокурора. Виглядало, що або правоохоронні органи Франківська ділилися з нею грошима, або вона їм усе віддавала. У будь-якому разі ця жінка була відомою аферисткою. Я написала декілька статей про неї в газеті «Галицький кореспондент». Вона поводитися дуже зухвало, адже розраховувала, що справа затягнеться на багато років і вона уникне покарання. Судді постійно переносили слухання, змінювали один одного, робили все, щоб вона не сіла. Але мої статті настільки розголосили справу, що вона все ж таки отримала 2,5 року в'язниці. Звісно, цього було замало, адже після виходу вона продовжила обдурювати людей та заробляти величезні гроші незаконним шляхом. Проте я пишаюся тим, що завдяки моїм статтям хоча б на деякий час вдалося посадити шахрайку за ґрати і припинити її злочинну діяльність. Це був мій маленький внесок у боротьбу за справедливість.

– Якою ви бачите журналістику через 5–10 років?

– Це дуже непередбачуване запитання. Я вважаю, що студентам-журналістам потрібно відходити від академічних догм. Проблема не лише в факультетах журналістики, а загалом в освітніх програмах. Світ занадто динамічний. Тому поряд з університетом треба саморозвиватися – здобувати практичний досвід. Наприклад, на курсах психології я бачу як 20-річних студентів, так і 40-річних фахівців. Це означає, що люди розуміють: незалежно від здобутого досвіду потрібно постійно вчитися та здобувати нові знання, адже, знайомлячись із чієюсь точкою зору, ти щось сприймаєш, а щось – ні. І так формуєш власне

професійне бачення. Робити висновки лише з власного досвіду теж однобічно. Соцмережі, наприклад, дали мені величезний вихід за рамки. Я зустрічаю людей з різними запитами, в яких я можу бути некомпетентна. Раніше я цього соромилася, а зараз навпаки – пишаюся, що чесно кажу: ця тема не для мене.

– На вашу думку, чи зможуть соцмережі витіснити традиційні друковані ЗМІ?

– Зможуть. Це нормальний процес, адже зникає непотрібне, а на заміну приходить щось більш корисне. Але повністю вони ще не скоро зникнуть хоча б тому, що є консервативна аудиторія літніх людей. Доки вони живі, житимуть і газети. Журнали ж зараз орієнтуються на «амбіції» – бажання мати гарну обкладинку, відчуття статусу. Отже, допоки є попит на такі речі, видання існуватимуть.

– Які поради можете дати журналісту-початківцю?

– На будь-якому етапі кар’єри помилки – це нормально. Головне – вміти їх виправляти та вибачатися за них. Треба розуміти, що все змінюється, тому потрібно вчитися базових речей: читати різноманітні книжки, вивчати мови, шукати можливості для саморозвитку. Добре виходити зі своєї звичної «бульбашки», подорожувати, дивитися, як працюють ЗМІ та журналісти в інших країнах чи регіонах. Це допомагає розширити світогляд. Щодо матеріальної складової, то тут теж є перспективи зростання, на відміну від професій на кшталт «вії та брови». Журналістика – це інтелектуальна праця, яка дає можливості для кар’єрного просування. Тому головне – бажання розвиватися та працювати поступово, крок за кроком, не вимагаючи усього й одразу.

Інтерв’юєрка Ангеліна ЛИС

Ольга СУРОВСЬКА
*інтерв'ю з головною редакторкою
та журналісткою онлайн-видання
«Репортер»*

*«Журналістика як покликання:
виклики, сенс і реальність»*

– З чого почалася ваша журналістська дорога?

– Це сталося випадково. Я навчалася на факультеті управління інформаційної діяльності університету нафти і газу за спеціальністю «Документознавство та менеджмент інформаційних систем». На п'ятому курсі до нас прийшов головний редактор газети «Галичина» Василь Назарчук і запропонував роботу у відділі кадрів. Я погодилася й дуже швидко зрозуміла, що мені цікаво писати. Спочатку це були замальовки, короткі статті, а потім я все більше занурювалася в журналістику. Редактор побачив, що, якщо мене навчити, я можу бути корисною. Так і стала журналісткою.

– Чи мали ви який-небудь стосунок до журналістики до початку роботи у відділі кадрів?

– У певному сенсі так. Документознавство та менеджмент інформаційних систем вчать працювати з інформацією: збирати, обробляти, структурувати. Це схоже на журналістику. Відмінність полягає в тому, що журналісти більше уваги приділяють літературним стилям і способу донесення інформації до читача. Але головне завдання схоже – дати людям доступ до правди.

– Як ви потрапили в «Репортер»?

– Перед тим як піти в декрет, я була переведена у відділ культури. Після мого виходу з декрету обставини склалися так, що я звільнилася і почала шукати нову роботу. Випадково потрапила в «Репортер». Спочатку працювала на сайті – відповідала за стрічку новин, адже на той час статті писали окремі журналісти, а стрічку заповнювали також окремо. Крім цього, я почала писати матеріали, бо просто не могла не писати. Так я і залишилася в «Репортері», де працюю вже близько восьми років.

– З яких тем ви починали свою журналістську кар'єру?

– Як і багато журналістів, спочатку я хотіла писати про культуру. Але швидко зрозуміла, що культурна журналістика в Україні має вузьку аудиторію. Люди мало читають про культуру. Тому я почала працювати над темами, які більше хвилювали громаду: забудови, збереження пам'яток, стан доріг. Я завжди бралася за нові теми, навіть якщо спочатку не розуміла їх. Мое правило: збирай інформацію, спілкуйся з експертами, не бійся ставити незручні запитання.

– Як війна вплинула на вашу роботу?

– Насправді війна почалася для нас ще у 2014 році. Тоді ми вже писали про волонтерів, військових, поранених. «Репортер» ніколи не був осторонь, якщо це стосувалося війни. Єдине, що війна суттєво змінила в діяльності редакції загалом і моїй зокрема, – це формат роботи. 24 лютого у нас повинен був вийти черговий випуск газети: ще 22 лютого ми здали його в друк і в день початку війни мали розвезти по поштових відділеннях. Але розвозити газету вже не було сенсу – люди постійно стежили за новинами у Telegram та інших онлайн-медіа. Стало зрозуміло, що й підготовка наступного випуску теж не має сенсу, адже формат тижневика вже не відповідав ситуації. Цікаво, що в тому випуску, який мав вийти 24

лютого, у рубриці «Людина тижня» ми висвітили ЗСУ, які стоять на захисті країни. Ця тема залишалася актуальною, навіть попри те, що газета так і не вийшла. У підсумку ми припинили випуск газети й не відновлювали його, що суттєво змінило роботу всієї редакції. Спершу ми були в певній паузі, не знаючи, чи варто повертатися до друкованого формату. Однак згодом стало зрозуміло, що це не має сенсу. Незважаючи на це, ми зберегли нашу команду – людей, які спеціалізувалися на газетній журналістиці, створювали великі авторські й аналітичні матеріали. Це стало нашою фішкою, адже серед онлайн-видань не так багато тих, хто продовжує писати ґрунтовні, детальні матеріали, а не лише короткі новини чи коментарі.

– Що нового з’явилося в редакції після того як перестали випускати друковану газету?

– У 2022 році ми вирішили розширювати наш формат. Я запропонувала створювати мультимедійний контент: знімати відео, робити репортажі з місця подій, монтувати й поширювати відеоконтент на різних платформах. Це був новий виклик для нашої команди, адже більшість із нас мала багаторічний досвід саме в газетній журналістиці. Проте всі дівчата успішно освоїли новий формат і зараз створюють мультимедійні тексти та відео, комбінуючи традиційну журналістику із сучасними технологіями. Я теж займаюся створенням матеріалів, але пишу значно менше, ніж раніше, адже з жовтня 2022 року я стала головною редакторкою.

До моїх обов’язків додалася робота з пошуку грантового фінансування. Це зміна, яка істотно вплинула на мою діяльність, оскільки через широкомасштабне вторгнення ринок реклами значно просів. Щоб залишатися незалежним виданням і не залежати від політичних впливів чи сторонньої підтримки, ми вирішили зосередитися на грантовому фінансуванні. Цим

питанням займаюся я. Менеджерська робота вимагає багато часу, тому я вже не можу писати так часто, як раніше.

– Чи є теми, які найбільше цікавлять вашу аудиторію, особливо після 2014 року?

– Аудиторія, як і раніше, найбільше цікавиться шок-контентом. Так було завжди: людей приваблюють резонанс та емоційно заряджені події. Однак наша мета інша: ми прагнемо бути корисними для читачів, навчати, пояснювати, висвітлювати проблеми громади й сприяти їхньому розв'язанню. Ми не орієнтуємося на шок-контент. Натомість наша місія – приносити сенс і користь громаді. Наприклад, якщо ми висвітлюємо резонансну ДТП, то не для сенсації, а щоб показати наслідки безвідповідальної поведінки за кермом. Що стосується теми війни, то часто кажуть, що люди втомилися від такого контенту. Але наша аудиторія відрізняється: вона цінує сенсові матеріали. У нас є постійні рубрики, які з'явилися у 2022 році. Наприклад, рубрика про загиблих військових. Ми довго вагалися, чи створювати її, але це був запит від родин загиблих. Ми принципово не заробляємо трафік на цих матеріалах: замість окремих новин ми збираємо інформацію про втрати за день, щоб підкреслити масштаб і значення цих подій. Це важливо як для суспільства, так і для рідних. Крім того, ми пишемо про поранених військових, їхній досвід реабілітації, проблеми з доступністю й медичною допомогою. Ця тема знаходить неабиякий відгук, і ми отримували багато подяк за те, що висвітлюємо такі важливі питання. Також у нас є рубрика про діючих військових – як чоловіків, так і жінок, про їхній досвід. Ми робимо відеоматеріали про них, і ці історії з цікавістю сприймаються, особливо в соціальних мережах. Що стосується інших тем, ми активно пишемо про проблеми, які хвилюють громаду, наприклад, забудову навколо міського озера чи інші локальні конфлікти. Ці матеріали читають, тому що вони

резонують із суспільним невдоволенням. Але ми висвітлюємо ці питання не тільки тому, що вони популярні, а тому, що це наша робота. Якщо ми про це не напишемо, хто ж тоді це зробить?

– Як би ви описали атмосферу у вашій редакції? Чи змінилася вона під впливом війни та нових обставин?

– У нас в редакції панує дуже тепла, сімейна атмосфера. Ми навіть жартуємо, що «Репортер» – це сімейна редакція, тому що тут працює небагато людей, і всі знають одне одного вже дуже давно. Бували випадки, що журналісти йшли працювати в інші видання, але згодом поверталися до нас. Це більше ніж просто робочі стосунки, це справжня команда. Війна, звісно, додала викликів: проблеми зі світлом, навчанням, сім'ями, дітьми. Але ми зберігаємо лояльність і гнучкість у роботі. Якщо завдання виконуються, то неважливо, де саме працює людина: вдома, в офісі чи навіть із дитиною в офісі. Для нас головне – щоб робота була зроблена, а не те, яким чином це відбувається. Нам дуже пощастило з таким колективом, де підтримують одне одного і зберігають цю атмосферу незалежно від обставин.

– Як вам вдається поєднувати журналістську роботу з особистим життям? Чи можна взагалі віднайти баланс між цими двома аспектами?

– Для мене поєднання роботи та особистого життя – це щось утопічне, що більше підходить для глянцевої історії про ідеальних людей. Насправді я не можу сказати, що їх поєдную, бо журналістика в моєму житті завжди переважає. Я люблю свою роботу і виконую її цілодобово: засинаю з новинами, прокидаюся з новинами. Це, безумовно, впливає на сімейне життя, адже я переживаю за проблеми в місті, реагую на них гостро, а потім, несучи ці переживання додому, проводжу своєрідну «виховну роботу», пояснюючи чи обговорюючи щось із родичами. На щастя,

мій чоловік теж дуже любить свою роботу, він живе нею, тому ми намагаємося розуміти одне одного. Що стосується балансу, то його у моєму випадку немає: якщо у когось це 50% роботи і 50% дому, то у мене робота займає 80–90% життя. Решту часу просто доводиться адаптувати і викроювати. Діти завжди були частиною мого робочого життя. Коли народилася моя старша дитина, я часто брала її із собою на роботу, презентації, заходи. Багато людей у місті її знають саме завдяки цьому. Мене часто запитували, як я можу працювати з дитиною поруч і як вона така спокійна. Але це був просто мій спосіб жити та працювати одночасно.

– Яку роль ваша редакція відіграє у підтримці військових і постраждалих під час війни? Чи є приклади, які вас особисто вразили?

– Війна, без сумніву, змінила життя багатьох, хоча я не можу говорити за всіх. У більшості з нас з'явилися знайомі чи близькі, які воюють. Ми переживаємо втрати, підтримуємо одне одного. У нашій редакції теж відчули цей вплив. З перших днів війни ми активно допомагали: збирали кошти на амуніцію, бронезилети, навіть на автомобілі. Зокрема, долучалися до перевірених зборів і самі організовували їх. Наприклад, у нас є рубрика «Донат дня», де публікуємо інформацію про перевірені збори. Спочатку здавалося, що ці матеріали не знаходять відгуку, але нещодавно ми зробили публікацію про збір на ремонт машини для мінометного взводу мого знайомого. Лише через кілька годин після публікації на картку почали надходити гроші. Це показує, що люди читають, довіряють нам і готові допомагати. Один із випадків, який також нас вразив, стосувався збору коштів на лікування дитини. Ми опублікували інформацію в «Донаті дня», і вже того ж дня було видно, як зросли суми на картці. Це надихає, адже ми бачимо, що наша робота приносить реальну користь. Окрім цього, ми мали проєкт, пов'язаний із допомогою пораненим.

Наприклад, ми збирали кошти на луки для військового, який втратив ноги, щоб він міг займатися олімпійською стрільбою. Луки вже прибули, але наразі цей військовий проходить лікування через ускладнення хвороби. Як тільки він завершить реабілітацію, ми передамо спорядження йому та його дружині, щоб вони могли займатися. Ці історії нагадують, що навіть у найважчі часи можна знайти способи допомогти та підтримати інших, і ми раді, що можемо бути частиною цього процесу.

– Як впливає на вас робота над такими емоційно важкими історіями? Чи вдається впоратися з цим психологічно, і якщо так, то як?

– Так, це впливає, і дуже сильно. Багато хто говорить про те, що треба вміти перемикатися, і є програми психологічної підтримки. Проте для медіа з тилкових міст таких можливостей значно менше, адже основна допомога зараз спрямована на медіа з прифронтових територій. Відверто кажучи, я не справляюся з цим повністю. Коли ми почали писати про загиблих, інтенсивність роботи була дуже високою – кілька зйомок на день. Поки ти спілкуєшся з родичами, друзями загиблих – тримаєшся в професійному тонусі й сприймаєш це як роботу. Але потім, коли переслуховуєш записи й знову переживаєш ці історії, це дуже тяжко. Та водночас ми живемо в таких реаліях, і це щось, із чим доводиться миритися. Я знаю, що мені, можливо, варто було б серйозніше підійти до власної психологічної підтримки, але поки що я просто живу з цим. Це частина моєї роботи, якої не можна уникнути.

– Що тримає вас у журналістиці, попри всі труднощі? Чи були моменти, коли ви замислювалися про зміну професії?

– Чесно кажучи, я не можу точно сказати, чому обрала журналістику. Це відбулося якось природно. Я прийшла у

професію і згодом зрозуміла, що вона мене захоплює. В журналістиці залишаються ті, кому справді подобається ця робота, хто відчуває, що його діяльність має сенс і вплив. Тут важливі не прибутковість чи слава, а усвідомлення, що твоя праця щось змінює. Хоча кажуть, що багато хто йде в журналістику заради визнання, щоб про них знали. І це може бути важливим. Для мене це також має значення, адже чесна й безкомпромісна робота приносить повагу.

Однак головне для мене – це сенс. Щодня я замислююся, чи є сенс у моїй роботі, чи можу я щось змінити. Минулого року я вирішила: якщо відчую, що більше не приношу користі як журналістка, то піду туди, де точно можу бути корисною, наприклад, допомагати пораненим. Я навіть проходжу курси з тактичної медицини, щоб бути готовою до такого кроку. Поки я бачу, що моя робота важлива, що я можу впливати на події й нести щось значуще, я залишаюся в професії. І поки є незалежні медіа, як наш «Репортер», ця робота має сенс. Але це постійний процес переосмислення, який я переживаю кожного дня.

– Як журналісту відчутти свою важливість і вплив у суспільстві?

– Відчувати свою важливість — це писати на суспільно значущі теми й не боятися ставити запитання. Але це мають бути не просто критичні запитання, а розумні й обґрунтовані. Щоб їх поставити, потрібно глибоко вивчити тему, розібратися, де проблема, і сміливо ставити ці проблемні запитання. Журналіст не повинен легко хвалити або створювати комфортні умови для чиновників чи інших відповідальних осіб. Його завдання – докопатися до суті, порушувати питання, викликати обговорення. Це також про те, щоб змушувати тих, хто при владі, пам'ятати: за ними спостерігають. Ми стежимо за тим, що вони роблять, які тендери проводять, скільки витрачають і як ухвалюють важливі рішення,

наприклад, щодо забудови. Результати цієї роботи не завжди з'являються миттєво – можливо, не через рік чи навіть два. Але якщо ти чесно виконуєш свою роботу, аналізуєш, розслідуєш, порушуєш проблеми, то одного дня до тебе прийдуть люди й скажуть: «Допоможи». Ось тоді ти розумієш, що твоя робота потрібна. Це відбувається тому, що люди вірять у твою здатність дійти до суті, бути чесним і не створювати «теплі ванни» для когось. Саме це дає відчуття важливості та впевненості у своїй ролі.

– Які теми, на вашу думку, зараз є найбільш важливими для суспільства і потребують уваги медіа?

– Однієї головної теми немає, але є кілька напрямів, які обов'язково потрібно висвітлювати. Передусім це життя людей на війні та після неї. Це найголовніше, бо боротьба з ворогом нині визначає наше майбутнє. Якщо ми програємо, то всі інші сфери втратять сенс. Тому треба писати про допомогу, підтримку – допомагати всім, чим можливо, й закликати інших долучатися. Не менш важливо висвітлювати проблеми, які є тут, у тилу. Якщо ми не будемо боротися з порушеннями, байдужістю чиновників чи депутатів, то після перемоги люди, які повернуться, можуть знайти розруху і безлад. Ми не можемо цього допустити. Тил – це не просто тил. Ми маємо наводити тут порядок і діяти, не чекаючи, поки хтось зробить це за нас. Для цього потрібні медіа. Журналістика – це інструмент для боротьби за правду, і медіа відіграють ключову роль у тому, щоб висвітлювати ці проблеми й тримати суспільство в тонусі.

– Які поради можете дати початківцям, що хочуть стати журналістами?

– Сьогодні межа між журналістами і не журналістами трохи стерта. Будь-хто, хто має доступ до соцмереж та інтернету, може

вважати себе «голосом народу». Але якість того, що вони поширюють, часто залишає бажати кращого. Якщо людина дійсно цікавиться журналістикою як професією, а не просто медійною активністю, то їй потрібно діяти. Головна порада – починати працювати вже зараз, не чекати закінчення університету. Університет може дати теорію, але поки ти навчаєшся, ти втрачаєш час, який міг би витратити на реальну практику. Якщо справді хочеш шукати правду, захищати слабших, відстоювати справедливість – вставай і дій. Журналістика багатогранна: можна працювати в шоу-бізнесі, висвітлювати історичні події, займатися кінематографічною журналістикою чи будь-якою іншою сферою. У невеликих містах, як наше, доводиться бути «майстром на всі руки». Це і добре, бо розвиваєшся, і складно, бо потрібно вникати у все. Головна порада для початківців: не бійтеся. Йдіть у редакції, просіть дати вам шанс, навчити, показати. Практикуйтеся, працюйте. Журналістика – це не про широке визнання чи великі зарплати. Це робота, яка формує тебе як особистість щодня. Якщо це ваше, то ви відчуєте це з першого кроку.

Інтерв'юєрка Ангеліна КАРАТНИК

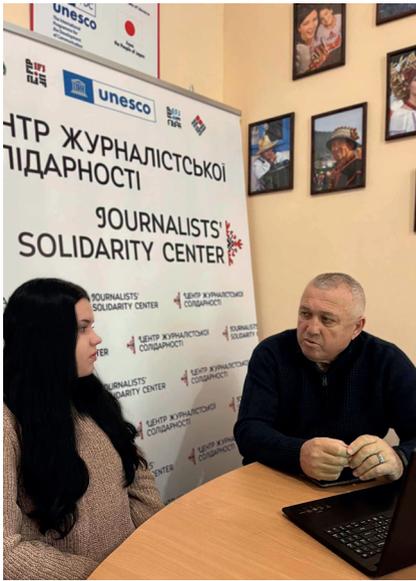

Іван ХАРУК

журналіст телеканалу «Еспресо.TV»

*«Кар'єрне зростання,
досвід, поради»*

– Як ви потрапили в журналістику? Чому обрали саме цей шлях?

– Це питання охоплює досить великий часовий відрізок. Я хотів бути журналістом ще будучи школярем, коли вчився в школі, але мене більше цікавила спортивна журналістика. Я з дитинства цікавився футболом, не пропускав жодної футбольної трансляції, зокрема Олімпійські ігри. Слідкував за всіма спортивними подіями по телебаченню, читав спортивні газети. Українська футбольна збірна була доволі-таки популярна під час мого дитинства. Я читав газети, які виходили по кілька разів на тиждень. Мене це дуже зацікавлювало. Я відслідковував цю тематику, відповідно міг легко оперувати спортивними фактами, хто з ким зіграв. Приходив до школи, мене вчителі на уроках питали, яка ситуація в команді, як зіграли інші. Мені це подобалось, бо можна було якусь контрольну з математики затримати чи завдяки таким розмовам перенести на інший урок. Перші прояви бажання були наблизитись до цієї спеціальності, оскільки в мене мама працювала вчителькою української мови й літератури в Івано-Франківську. Але не було можливості здобувати професію журналіста саме на Прикарпатті. Потрібно було обирати: їхати у Львів, Київ або інше велике місто, де були такі спеціальності або університет,

що пропонував такий фах. Відповідно я вирішив здобути спеціальність філолога в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника. Спеціальність, яка дала мені багато чого. Я задоволений, що обрав цей фах, який мені знадобився пізніше. Вчителем української мови та літератури працював недовго, але здобутих знань виявилось достатньо для того, щоб працювати журналістом. Це сталося випадково. Мене запросили на телебачення «Галичина» спробувати.

Практика проходила довго. Ми стажувалися три місяці, опановували щось нове, тому що на телебаченні є свої особливості, як пізніше з'ясувалося. Потрібно бути в кадрі, розуміти, з ким ми розмовляємо, говорити чітко.

– Які теми або сфери вас найбільше цікавлять у журналістиці?

– Я почав зі спортивної тематики. Мені це було цікаво. Це було навіть більше, ніж хобі. Я хотів висвітлювати спортивну тематику, орієнтувався в ній, як кажуть, як риба у воді. Знав історію, теперішній стан, ситуацію в Європі, у світі з футболом, з командами, загалом зі спортивними змаганнями, які відбувалися. Але на той час на телебаченні працював Орест Олексин, справжній професіонал, який вів спортивну тематику дуже багато років і готував спортивний тижневик, який виходив щосуботи. Я придивлявся, знімав для цього тижневика сюжети.

– Як саме ви потрапили на телебачення «Еспресо.ТВ»?

– Попрацював на телебаченні «Галичина», паралельно на інших каналах фрілансером, готував удома матеріали на інші канали, зокрема всеукраїнські. Здобував знання, хотів усе більше рости. Настає час, коли тобі стає якось уже не те що вузько – ти прагнеш розвитку, прагнеш удосконалення, хочеш, щоб твої матеріали

показували на центральних телеканалах. Тоді інтернет, зокрема соцмережі, ще не були настільки популярні, медіа тільки почали захоплювати цей ринок.

«Еспресо.ТВ» цікавився темою Карпат, Івано-Франківщини, зокрема розвитку гірських населених пунктів, звідки я маю честь бути родом, із села Криворівня. Спочатку робив деякі матеріали. Ми познайомилися з народним депутатом Миколою Княжицьким, який є одним з ініціаторів створення цього каналу. Ще коли працював у «Галичині», ми спілкувалися з ним на різні теми Прикарпаття. Вже тоді почав давати деякі матеріали на «Еспресо.ТВ». Пізніше зрозумів, що потрібно щось змінювати й більше працювати на цей канал. Також зацікавив дуже популярний нині в Україні сайт еспресо.ua. Він є одним із найчитабельніших в Україні.

– Наскільки складно було потрапити на телебачення? Чи стикалися ви з труднощами?

– Звісно. Телебачення виглядає дуже привабливо. Тебе показують по телевізору, дзвонять родичі, друзі, сусіди, викладачі, знайомі, незнайомі, які вже стають знайомими, бо вони тебе побачили. Це затягує тебе в медіа, але, на жаль, на телебаченні багато не заробиш, принаймні на Прикарпатті. Щоб розвиватися в цьому плані, потрібно їздити до столиці, до більших міст, де можна більше дізнаватися і рости. Коли я прийшов на телебачення, я не мав таких знань, які будете мати ви. Все потрібно було робити в рази швидше, вчитися швидше. Також ти маєш бути обізнаним з усім. Наприклад, прямий етер. Ти сидиш із гостем, якого можеш побачити лише за десять хвилин до цього, і мусиш бути стресостійким. Тебе не повинні лякати високі статуси гостей, як-от народний депутат чи заслужений артист, чи Герой України. Ти маєш почуватися рівним із ним. А щоб бути з ним на відповідному рівні, треба бути обізнаним з

його біографією, дізнатись про його особливості, про що з ним можна говорити. Але якщо ти кілька разів провів прямий етер, поспілкувався, пройшов перший етап, подивився для себе збоку – це теж дуже корисно. У багатьох тележурналістів є спокуса бути задоволеним собою, коли етер закінчився. Тебе показали по телевізору, всім сподобалося, всі подякували: як класно виглядає. Важливо, щоб тобі сказали свою думку твої колеги. Можна попросити поради. І це допомагає тобі вже в наступних записах, щоб потім використати ці поради.

– Чи були ви готові до того, що ваша кар'єра почала стрімко розвиватись?

– Я думаю, що моя кар'єра буде ще стрімкіше розвиватись. Зараз стараюся поєднувати журналістику з волонтерською діяльністю. Ми створили спільноту Святого Егідія, працюємо вже півтора року. Декілька разів на тиждень приймаємо внутрішньо переміщених осіб, надаємо їм допомогу. Відправляємо допомогу і в інші міста та прифронтові області. Що стосується журналістики, то розповідаємо про історії людей, які до нас приходять. Думаю, що після закінчення війни перед нашою державою постануть нові виклики. І це мовби також мотивація, стимул для розвитку нашої справи, тому що журналістика – це навколишнє життя, тобто це люди, події, місця. Це все дуже цікаво, і хто, як не ми, мусимо про це говорити, розповідати?

Ми мусимо самі собі торувати шлях і робити кар'єру. Ми з вами мусимо шукати теми, шукати роботу і, звісно, думати про те, щоб ми були задоволені у всіх сенсах від роботи, від професійної діяльності, від зарплати та від отриманого естетичного задоволення від того, що ми робимо. Якщо всі ці фактори збігаються, то можемо говорити про те, що ми на своєму місці, що відбувається наш кар'єрний ріст, що ми

сформувалися як професіонали свої справи. Але мені здається, що цей процес вічний. Якщо ми задоволені одним, то не задоволені іншим. Тож потрібно намагатися робити все, щоб були задоволені всі. А задоволені ми будемо тоді, коли настане мир. Тоді вже будемо спокійно підніматися на вершини своєї професійної кар'єри.

– Ви розпочинали свою роботу як журналіст одразу після закінчення університету?

– Так, у мене було бажання працювати в журналістиці ще коли навчався в університеті. На третьому курсі у нас була можливість потрапити на практику на обласне радіо, щоб там набувати досвіду. У мене було бажання саме там її проходити, але в підсумку не вдалося потрапити на радіо. До речі, також хочу спробувати свої сили в радіожурналістиці, яка мене також цікавить, де також потрібно опанувати щось нове, здобувати нові знання. Я вже пробував себе в радіожурналістиці, але переважно не в ролі ведучого, а в ролі співрозмовника. Коли потім слухав себе, мені це сподобалося. У цьому також є своя магія. Телебачення – це одне, преса – інше, інтернет-журналістика – ще інше, а радіо – зовсім інакше.

Особливо я почав цінувати радіо тоді, коли почав водити машину. Їздив на далекі відстані, багато часу проводив в авто. Отже, слухаєш музику, новини, прогноз погоди тощо. Приїжджаєш у Коломию – слухаєш місцеве радіо, проїжджаєш через Косів чи Верховину – там свої радіохвилі. Ці особливості радіо дуже цікаві, мені це подобається. Гадаю, коли закінчиться війна, спробую себе також у радіожурналістиці.

– Який сюжет на телебаченні вам особливо запам'ятався?

– Улюблений сюжет на телебаченні – це просто глобальна подія. Мені тоді було 22 роки. Ми вирушили в паломницьку поїздку в

Сандармох, провели в автобусі три доби. Побачили розкопки, про які розповів нам член «Меморіалу» Юрій Дмитрієв. Той, хто мріє бути журналістом, повинен завжди мати зручний одяг, щоб можна було в будь-який момент при потребі їздити, робити репортажі, знімати матеріали, записувати інтерв'ю. Часто згадую цю поїздку в Сандармох. Це була важлива подія, яка залишила помітний слід у мене в серці і в професійній діяльності.

– **Яким повинен бути журналіст? Можливо, маєте поради?**

– Журналіст повинен бути універсальним. Нині можна дуже швидко подати інформацію, водночас є небезпека, що через оперативність можна помилитись у фактажі. Мені здається, що до таких речей треба ставитись дуже уважно. А також постійно над собою працювати, не зупинятися, тому що журналістика – це процес, життя, яке вирує навколо, це люди, події. Але водночас це і конкуренція. Треба старатися бути в курсі подій, дивитися новини. Оскільки ми взяли європейський курс, дуже круто знати англійську чи іншу іноземну мову. Звісно, треба багато читати – не тільки художню літературу, а й періодику, журнали, статті в інтернеті, тобто виробити таку практику, яка б дозволяла щодня щось читати, бути завжди у вирі подій. Це знадобиться під час будь-якої робочої ситуації: чи інтерв'ю, чи знімання, чи пресконференція.

– **Які поради ви б дали тим, хто тільки починає свій шлях у журналістиці?**

– Займатися самовдосконаленням, працювати над собою. Якщо плануєте працювати на телебаченні чи на радіо, тренуйте чітку вимову. Це такі «вічні» поради, які ніколи не будуть зайвими. Знову ж таки, багато читати, слідкувати за інформацією. Це допомагатиме «ліпити» себе як професіонала, відчувати відповідальність за те, що робиш. Журналістика – це така

професія, яку неможливо опанувати виключно на університетській лаві. Якийсь відсоток знань і навичок ви отримуєте на парах, але більше треба вчитися на робочому місці під час практичної діяльності. Світ рухається, з часом буде ще більше медійних платформ, тож треба встигати, щоб бути щасливим у професії, яку обрав, бачити результат своєї роботи, щоб могли сказати: «Як круто, що я працюю у цій сфері».

– Дякую за інтерв'ю, приємно було поспілкуватись.

– Навзаєм, сподіваюсь, що наша розмова була корисна також і для вас.

Інтерв'юєрка Вікторія ПЕРВАНЮК

Ганна ЧЕРНЕНКО

журналістка

*Війна змінила все.
Для Ганни Черненко, журналістки з Харкова,
вона стала не лише новим викликом у професії,
а й глибоким особистим досвідом.
Її історія – це розповідь про силу духу,
жіночу «мужність» та незламність.
Які корективи внесла війна у її погляди на життя
і справу серця, читайте в інтерв'ю.*

– Ганно, часто шлях до справи, любої серцю, лежить через певні перешкоди та випробування. Люди шляхом вилучення будують дорогу до тієї галузі, яка їм найбільше до душі. Яким цей «шлях» був у вас? Чому ви вирішили стати журналісткою?

– Це було доволі спонтанне рішення. Я є непосидючою людиною, і коли мене запитували, ким планую стати у майбутньому або що мені найбільше імponує, то я завжди відповідала, що для мене основне побажання при виборі фаху – аби мені було цікаво. Тоді я буду на своєму місці.

Я родом із Луганщини. Навчалася у Луганському національному університеті ім. Тараса Шевченка на факультеті української філології. Тому я могла б бути літературною редакторкою, і навіть трішки письменницею, але не журналісткою. Якось так сталося, що на останніх курсах мені випала нагода попрактикуватися у ролі телеведучої на Луганському обласному телебаченні. Це було невеличке шоу. Воно було просвітницьке і

повністю проукраїнське, тоді це був досить нестандартний формат. Це була телевізійна шоу-вікторина із дзвінками глядачів, розмовами про українську культуру, традиції, етніку. Ми вкладали у цю програму велику частину своєї душі...

У 2009 році я переїхала до Харкова. Там почала шукати роботу. І зовсім випадково, йдучи працювати на радіо, знайшла себе на телебаченні. Почала працювати у регіональних харківських новинах як журналістка, а згодом стала власкором «24 каналу», де працюю до сьогодні. Зараз співпрацюю також із кількома іноземними медіа.

Хочу зазначити, що Національна спілка журналістів України з початку повномасштабного вторгнення підтримує журналістів, які попри все залишаються проживати у Харківській області. Вони роблять дуже класну роботу для нас. А наприкінці минулого року Спілка звернулася до нас із пропозицією відкрити на базі нашої місцевої редакції Центр журналістської солідарності. І відтоді й до сьогодні ми разом із напарником – Володимиром Павловим – є співкоординаторами Центру. Нині у нас повноцінний коворкінг, ми маємо все обладнання, щоб працювати у разі вимкнення світла. Запрошуємо колег до праці й разом відпочиваємо у нашому Центрі.

Я дуже радію з того, де я нині є і що роблю. Мені довіряють глядачі й редактори, і дуже тепло стає на душі, коли у певний момент відчуваєш, що ти на своєму місці.

– Йдучи працювати у журналістику, ви, мабуть, мали певні очікування від цієї професії? Чи виправдала їх реальність?

– Так, можу з упевненістю сказати, що реальність виправдала мої очікування. Мені ця сфера дуже цікава! Деколи так цікаво, що вже й вистачило б (*сміється – ред.*). Але життя вносить свої корективи... У мене були досить розмиті уявлення про професію, а журналістику я вивчала у ході роботи, багато чого мене навчили

редактори, яким я завжди буду безмежно вдячна. Виявилося, що цікавість – це важливо для емоційного фону, але ще важливіше бути корисним, бути обізнаним. Перше, про що я завжди говорила стажерам, які приходили до нас: ти маєш бути в інформаційному полі більше ніж 24/7, тільки тоді будеш орієнтуватися, як діяти та що і як робити. Ну й головне – розуміти, що ти робиш і для кого це робиш. І от коли до мене прийшло розуміння, що робота – це щось більше за особисту цікавість, а це дійсно користь та необхідність, тоді я й зрозуміла, що мої очікування виправдалися та трансформувалися.

– Що перше спадає на думку при згадці про роботу до 24 лютого 2022 року?

– Робота до війни – новинарня. Про все, що діється у місті, регіоні та області. Як би це дивно не звучало, але то сюжети про все: від ремонтів у сквері до страшних ДТП та пожеж, у яких загинули люди. Це круговерть подій. І саме такою була моя робота до 2022 року. Коли почалося повномасштабне вторгнення, то новинарня нікуди не ділася, але можу з упевненістю сказати, що кожна новина, опублікована від лютого 2022 року, просякнута війною. Навіть у неочевидних моментах рано чи пізно вдається зрозуміти, що тлом у них є війна.

Пригадуючи 24 лютого 2022 року, можу сказати, що це був важкий день. За кілька днів до того – буквально 22 лютого – ми були в Козачій Лопані, а це самісінький кордон із росією. Звісно, тоді вже говорили про те, що відбудеться напад, але я у це не вірила... Не знаю, з чим це було пов'язано, але, попри всі попередження, я не могла вкласти собі це до голови. Так от, коли ми були у цьому населеному пункті, то нічого не вказувало на те, що вже за декілька годин розпочнеться війна. Місцеві жили буденним життям, працювали ринки, ніщо не передбачало війни. Я доволі часто згадую цей день, і мені дуже хотілося б, щоб люди,

яких ми записували того дня, залишилися живі і ми коли-небудь ще зустрілися з ними. Бо Козача Лопань досі залишається українською, але її обстрілюють. На жаль, дуже сильно...

24 лютого у мене все було, як у всіх харків'ян. Кожен прокинувся від обстрілів: хтось від дуже гучних, хтось залишився без домівки, у когось «полетіли» вікна. У мене вдома було доволі гучно, але вікна, на щастя, залишилися цілими.

Найперше я розбудила чоловіка. Він пішов на роботу. А я думала, що ж мені робити. З того всього взяла телефон і почала обдзвонювати рідних та друзів із думками, як діяти далі. Тоді пішла шукати перші осколки ракет, які прилетіли у мій та сусідній райони. Того дня ми з оператором вирішили, що незалежно від того, чи буде зарплата, чи буде робота та чи взагалі буде майбутнє, ми працюватимемо. Ми витратили всі свої ресурси і поїхали у різні райони міста, у сусіднє містечко, де тоді від російських обстрілів уже загинула перша дитина. Ми не розуміли, що буде з нами далі, але знали, що злочини треба документувати. У нас не було бронежилетів, не було нічого, щоб виїжджати у небезпечну зону. Ми, як і всі, шукали, де б купити запас продуктів та води, й водночас фіксували жахливі наслідки обстрілів.

– Зважаючи на ваш багатолітній досвід, розкажіть, чи є у вас інтерв'ю, матеріал, репортаж, що запам'яталися найбільше.

– Деякий час я працювала у проєкті «Платформа. Меморіал пам'яті». Він розділений на дві частини. Команда згадує загиблих цивільних і полеглих військовослужбовців.

Я писала некрологи, їх часто називають «картками пам'яті» для цивільних людей. Кожен із написаних тоді матеріалів (бо, крім «карток», були ще дуже великі статті, які виходили у різних виданнях) залишиться у пам'яті назавжди.

Я щиро вдячна і рада з того, що мені довірили написати матеріал про копачів – двох братів, які ховали загиблих (закатованих, замордованих, тих, хто помер через відсутність медичної допомоги в окупації). Це були спочатку їхні сусіди та друзі. Чоловіки допомагали слідчим ексгумувати тіла, а потім, після відкриття кримінальних проваджень та розпізнань, ховати людей на кладовищах.

Так сталося, що це була 5–6-та ексгумація і я була надто зосереджена на тому, що відбувається, щоб передати історію, як загинули ці люди. В якийсь момент я зрозуміла, що ці люди, які копали яму, були моїми знайомими – братами, які знайшли в собі моральні сили, щоб допомагати в такому складному становищі. І мені найбільше запам'яталися їхні розповіді про те, як емоційно вони проживають такі складні моменти своєї праці.

Напевно, якщо говорити про телебачення, то кожне включення, коли у тебе дрижить голос, сіпаються руки і ти повідомляєш щось таке, що й увиди страшно, але ти все одно про це розповідаєш, то запам'ятаєш це надовго. Це системна, поточна робота, вона змушує прокидатися і вкотре по-новому дивитися на навколишній світ.

– Ганно, як війна вплинула на вас особисто і на вашу роботу зокрема?

– На мою думку, всі люди стали більш цинічними, де б вони не працювали і що б не робили. Уявити те, що ти бачиш на місцях прильотів, не кажучи вже про лінію фронту й міста, в яких вона проходила, складно було навіть у страшному сні. Коли бачиш частини людських тіл, які постраждали внаслідок влучання ракети, і приводиш у цей час спеціалістів зі словами «Заберіть, бо можуть побачити рідні», не можеш залишатися байдужим. Ми стали більш цинічними, але водночас і м'якшими, бо, спілкуючись із людьми, надаємо та знаходимо підтримку одне для одного:

обіймаємося, плачемо та злимося разом. Ми стали більш вразливими, і це стосується як роботи, так і особистого життя.

– Війна – це час змін, нових викликів та можливостей. Які найбільші професійні виклики поставали перед вами під час війни? Як змінилася ваша робота?

– Оперативність грає шалено. Ти маєш бути швидким. Не можеш відкласти новину навіть на кілька хвилин, і це не тому, що вона стане неактуальною, а тому, що за цей час може трапитися щось інше. До прикладу: одного дня у Харкові сталося 3–4 обстріли. Зараз у нашому регіоні діє правило «Безпекові години». Це не цензурування, це дійсно безпека. Перші три години ми не можемо показувати детально та локаційно місце, де стався приліт. Хоча можемо словесно про нього розповідати. Це все тому, що у цей час у місці влучання працюють екстрені та соціальні служби, і ворог може повторно завдати удару. За ці три години ти формуєш матеріал, готуєш його і, коли минає час, публікуєш. І от одного дня, коли сталася масштабна трагедія – росіяни вдарили по «Епіцентру», і було дуже багато загиблих, – ми відзняли матеріал, але не встигли запустити його. Хоча тоді це була настільки резонансна подія, що вона, як виняток, могла одразу з'явитися в ефірі. За обстрілом «Епіцентру» стався другий обстріл, а за ним ще й третій. І ти тоді просто не встигаєш зробити матеріал якісним, зважити все, що у ньому подається. Ти несеш величезну відповідальність перед суспільством.

Ти інформуєш і свідчиш про трагедію, яка сталася, і це має бути оперативно, та насамперед – якісно.

– Які нові навички ви здобули, працюючи в умовах війни?

– Мені довелося навчитися їздити за кермом, бо до цього часу я не вмiла водити машину. Часто відчувала страх, а радше – побоювання, то довелося його здолати. Були часи у 2022 році,

коли не їздило нічого: ані громадський транспорт, ані таксі, і тоді залишалося небагато варіантів: або ти йдеш на роботу пішки, або не йдеш зовсім. І от поступово – під тривоги та вибухи – я отримала права і навчилася їздити, щоб мати змогу пересуватися містом та областю задля зйомки матеріалів. Так, ця навичка не дуже стосується журналістики як такої, але це про щось загальнолюдське, а журналістика точно це зачіпає.

Наступне – нам довелося вивчати такмед і всерйоз проходити вишколи із «Безпеки життя», хоча в школі ніколи б не подумала, що такі навички коли-небудь згодяться мені у житті. А зараз накладати турнікети, вміти тампонувати й носити при собі аптечку – це те, що дуже близьке до журналістики і перегукується із новими реаліями та навичками, які довелося опанувати.

Мені довелося навчитися самостійно знімати репортажі, бо часто ми з оператором можемо перебувати у різних місцях або й містах, коли є великий потік подій.

Змушена була вчитися запускати генератор (*сміється – ред.*). Я, правда, це слабенько роблю, але все ж – вмію.

– Як, на вашу думку, інформаційна війна вплинула на роботу українських журналістів?

– Інформаційна війна різна. Добре, що з 2014 року медійники – можу говорити про регіон Харківщини – зрозуміли, що щось у тому «королівстві» (росії – ред.) не так, бо коли були майдани, ще до заборони, до Харкова приїжджали російські журналісти. Тоді я переглядала створені ними матеріали і розуміла, що журналіст просто бреше, і це не вкладалося у моїй голові. Спершу ти думаєш, що це помилка і якийсь не дуже тямущий редактор випадково запустив це в етер, а потім розумієш, що це спотворена реальність, яка формується для інформування росіян. Вже тоді ми зрозуміли, що з тим усім щось не так.

Працюючи на деокупованих територіях, слухаючи історії людей про те, як вони чекають правдивої звістки з України, як вони сумували за правдою та просто реальним поданням подій, я вкотре переконалася, наскільки важливою є наша робота.

Першу російську пропагандистську газету я взяла в руки, перебуваючи у катівні у Балаклії. Я побачила, що вони там пишуть, як викривляється правда. І от тоді, коли зіставляла ті місточки між сюжетом з 2014 року і пропагандистською газетою, вони склалися. Я вкотре переконалася, як багато і довго країна-терорист працює проти всіх нас і наших цінностей. Це і є інформаційна війна, і вона однозначно вплинула на нас. Вона змусила бути більш прискіпливою, перевіряти інформацію, вона вчергове пояснила, наскільки важливою є фіксація та важливість праці у медіасфері, щоб правда була донесена. І нам не можна мовчати, бо якщо ми це робитимемо, то знайдеться кому заповнити цю тишу ... неправдою.

– Які поради ви б дали молодим журналістам, що тільки починають свій шлях?

– Бажаю всім бути недовірливими та стійкими. Важливо вміти жити не тільки роботою, а й життям поза нею. Щодо роботи: будьте уважними до деталей. Живіть із розплющеними очима, відкритими вухами та обіймами, щоб черпати інформацію з усіх можливих джерел. Будьте в інформаційному полі максимально глибоко та довго. Будьте критичними. Вчіться! Бо медійник зараз, де б він не був, куди б не йшов, має знати багато. Як у багатьох інших сферах, ти маєш бути загальнообізнаним, бо у сучасному світі майже не залишилося галузевих журналістів, за винятком спорту, мабуть (*сміється – ред.*). Ви маєте бути обізнаними у всіх сферах, і тільки тоді вас будуть читати. Пам'ятайте: все приходить із досвідом, і кожен день йде для нас на користь. Виходьте на новий для себе рівень – читайте про події в країні, в міжнародному полі.

Бо це круто, це розширює обрій правди, тому вчіться. Всього, одразу і багато.

Щоб ніхто вас не обманув та не маніпулював вами – не обмежуйтеся заголовками. Не обмежуйтеся фіксацією факту. Читайте глибше. Шукайте першоджерела. Зараз бути медіаграмотним – це вижити в емоційному плані, а іноді навіть у фізичному. Це доступно та просто.

Попри всі труднощі, українська журналістика демонструє неймовірну стійкість. Історії, які ми чуємо від наших колег, доводять, що українські журналісти – це не просто професіонали, а справжні патріоти. Їхній досвід стане цінним надбанням для майбутніх поколінь українців, які відбудовуватимуть вільну і незалежну Україну.

Інтерв'юєрка Христина ГАМАНЮК

Ілона ШЕВЧЕНКО

журналістка

– Вітаю, пані Ілоно. Я Вікторія Уніцька, студентка 3-го курсу журналістики. Дуже рада, що ви погодилися взяти участь у розмові. Знаю, що в 2020 році у книзі «Поміж текстом» вже опубліковане інтерв'ю з вами. Але нині, під час російського вторгнення, ви багато працюєте та подаєте новини здебільшого на військову тематику. У соціальних мережах неодноразово публікували, що їздите на поховання наших воїнів та змушені висвітлювати тяжкі моменти. Тому хотіла б приділити увагу вашій роботі під час війни. Отже, як довго ви в журналістиці?

Чи змінилася тематика у вашій роботі після 24 лютого 2022 року?

– Працюю як журналістка з кінця 2018 – початку 2019 років. Формат роботи змінився після 24 лютого. До повномасштабного вторгнення Росії в Україну я була ведучою «Карпатського ранку» на Суспільному. Потім «Карпатський ранок» закрили, і я працювала спеціальним кореспондентом Ранку на Суспільному для Києва. Згодом готувала прямі включення для Києва, робила для них сюжети. Після початку повномасштабного вторгнення перейшла у відділ наших місцевих новин. Стараюся у більшості висвітлювати військову тематику і питання доступності: перевіряла Івано-Франківськ на інклюзивність і паралельно з цим контактую з військовослужбовцями, які повернулися з фронту. Коли захисники на реабілітації або лікуванні, висвітлюю їхні історії.

– Ви одразу ж переключилися на висвітлення воєнних подій?

– Весь світ і вся Україна переключились на висвітлення війни. Зрозуміло, що є питання, які, незважаючи на війну, у людей залишилися: відсутність опалення, обвал фасадів. Тому тут, напевно, 50 на 50. Адже, крім війни, є речі, які, незважаючи на вторгнення, є сталими, і про них теж треба говорити. Але не можна забувати, що в країні триває війна. Росія напала на Україну, і ми всі живемо у такому перехідному етапі.

– На чому першочергово ви сконцентрували свою увагу при написанні матеріалів? Адже розуміємо, що є певні нюанси (ознаки жорстокості, насильства, тіла понівечених людей), які глядачам відкрито не можна переглядати, щоб не травмувати психіку?

– Я не працюю безпосередньо на лінії фронту. Тому в мене не було матеріалів, де б було видно понівечені кінцівки чи тіла. Але коли я, наприклад, висвітлюю історії бійців, у них часто є фото чи відео їхніх поранень. Ці матеріали ми перекриваємо, бо тоді YouTube позначає цей контент як «чутливий». А може й взагалі заблокувати, тому ми зобов'язані так робити. Щоб не травмувати психіку, ми стараємось робити доволі етичні матеріали. Пріоритетним також є збереження конфіденційності і безпеки бійців, адже є хлопці, які повернулися, а їхні побратими залишаються на лінії розмежування. Тому намагаємось не використовувати кадри, де може бути видно локацію їхнього розміщення, номери техніки (є техніка, яка може вказувати на приналежність до того чи іншого батальйону, роти, взводу). Ми зараз дуже дбаємо про безпеку бійців.

– Які перешкоди під час збору матеріалу виникають найчастіше?

– Загалом перешкод не було, тому що бійці загалом охоче погоджуються на розмови. Звісно, є ті, хто не хоче, але тоді

відбувається комунікація із пресекретарем Національної гвардії України. Він дає бійців, які готові говорити. Часто бувають проблеми з тим, що у військових недостатньо світлин чи відео. Розумію, що їм на фронті взагалі у ті моменти не до фото. Але ж ми телебачення – нам треба показувати людям реальну картину. У цьому, напевно, була проблема. Та під час комунікації із пресекретарем я безпосередньо намагаюся з'ясувати, чи має наш герой фото, відео, щоб показати зображення. Якщо матеріалу недостатньо, то у публічному доступі є загальні фото і відео Національної гвардії України, які можемо використовувати. Беремо зазвичай відео боїв, пострілів або ж загальні кадри з дрона.

– Можливо, у вас були виїзні репортажі, де ви бачили на власні очі пошкоджені та розбиті ракетами будинки, людей, що продовжують жити там, де щоразу чути звуки вибухів? Чи був у вас страх або ж якась внутрішня тривога перебувати у такому місці, адже розуміємо, що не кожний таке витримає?

– Ні, я не їздила на лінії розмежування як журналіст. Але я їздила у Бучу, Ірпінь, Бородянку, Гостомель на річницю звільнення. Це все я висвітлювала на своїх особистих сторінках як людина цивільна. Я бачила на власні очі зруйновані будинки, я бачила місце в Бучі, де розстріляли людей. Але щоб висвітлювати це як журналіст – то ні.

– Особисто вам важко про це писати, розповідати та показувати? Якщо так, то як ви приводили свій стан у норму, як справлялися з цими емоціями?

– Після того як я побувала в Бучі, Ірпіні, Бородянці, Гостомелі, то насправді дуже довго від того відходила. Коли я була там, мені було дуже важко усвідомити, що це реальність. Тривалий час після повернення я не могла зрозуміти, де я була, що там відбувалося. Мені діагностували клінічну депресію, тому що психіка просто не

здатна була впоратися з такою великою кількістю усього, що вона бачить. Мені важко було висвітлювати похорони. Я була на шістьох похоронах за два тижні, це по три похорони на тиждень. Бути на похоронах складно, тому що кожна людина по-своєму переживає горе. У когось це просто ступор, у когось – істерика, а в когось – дикий крик, який ти бачиш на власні очі і чуєш на власні вуха. Дуже боляче, коли на твоїх очах страждають люди, які під три постріли і гімн України ховають рідну людину.

– Можливо, у вас є власні способи оновлення сил та своєрідного перезавантаження?

– Мені допомагають психотерапія, медикаментозне лікування, яке призначив лікар-психіатр. Ще допомагає турбота про себе. Коли чітко розумієш, що тобі цього забагато, то краще зробити паузу. Даю собі змогу прожити цей період з максимальною турботою та підтримкою близьких людей, які завжди готові допомогти. Треба чути себе і свої потреби. Також допомагають фізичне навантаження, спортзал. Мені неабияк допомогло розуміння керівника, який підтримав у важкий період. Я навчилася просити допомогу і чітко говорити, що мені дійсно потрібно.

– Попри жахіття війни, чи були у вашій роботі події, про які вам приємно згадувати? Якщо так, то які саме?

– Щоразу, коли спілкуюся з військовими, надихаюся їхньою силою, мужністю, витривалістю. Коли у мене опускаються руки, я дивлюсь на цих людей, які, незважаючи на втрату кінцівок, складні поранення, тривалі періоди реабілітації, продовжують жити і не падають духом. Є чимало подібних прикладів. Ось один із них. Разом із військовослужбовцем, який на візку, ми перевіряли, наскільки доступний Івано-Франківськ для людей з інвалідністю. Особливо це стосується військових, які внаслідок отриманих травм отримали інвалідність. Через кілька днів після

того, як мій матеріал вийшов в етер, міський голова Руслан Марцінків на своїй сторінці вказав, що шукає радника з питань доступності. Бо, як виявилось, місто не було достатньо доступним. Згодом мені повідомили, що на цю посаду обрали мого хорошого знайомого – військовослужбовця Юрія Гапончука, командира 50 полку Національної гвардії України роти оперативного призначення. Я тоді щиро пораділа за цю людину. Він справді є крутим командиром. Багато військових, з якими я спілкувалася, відгукувались про нього дуже позитивно.

– За період усієї роботи не шкодували, що обрали журналістику? Чи не виникали думки покинути цю діяльність?

– Я зараз менше працюю у сфері журналістики, бо складно поєднувати це з іншою роботою та навчанням на психолога і психотерапевта. Це умовно був мій крок назад. Я дала собі змогу перепочити. Загалом думки про те, щоб піти із журналістики, не виникало. Я продовжую займатися тим, що для мене особисто є важливим. Кожний матеріал або історії бійців, які я розповідаю, є важливими передусім для мене.

– Що порадите журналістам-початківцям, які лише починають занурюватись у цю сферу та хочуть розкривати тему війни?

– Я читала лекцію студентам, і завжди кажу, що насамперед ти людина, а вже потім журналіст. Треба вміти чути свої потреби, треба вміти чути себе. Щоб якісно виконувати свою роботу, варто керуватися цінностями і стандартами журналістської етики. Треба пам'ятати, що перед тобою людина, яка довірила тобі свою історію, довірила можливість розповісти цю історію. А твоя відповідальність – зробити матеріал максимально широко, відверто, щоб нічого не спалюжити. Не забувайте гідно виконувати свою роботу.

Інтерв'юєрка Вікторія УНІЦЬКА

МЕДІА У ЧАС ВІЙНИ:
публіцистичні роздуми
студентів

Віталій ЗАВАЛКА

студент III-го курсу

ВИКЛИК ЖУРНАЛІСТИКИ: ПЕРШІ КРОКИ ДО ПРОФЕСІЇ

Журналістика для мене – це більше ніж професія. Це можливість дізнаватися щось нове, розповідати історії та впливати на суспільство. Як студент, я тільки починаю свій шлях у цій сфері, але вже зараз бачу, що він доволі непростий. Студенти-журналісти часто стикаються з різними викликами, але водночас мають шанс навчитися чогось дуже важливого.

Коли ти студент, здається, що стати справжнім журналістом дуже важко. По-перше, у нас ще мало досвіду. Ми пишемо статті для університетських газет, виконуємо завдання від викладачів, але це зовсім не те, що реальна журналістика. Часто здається, що наші тексти нікому не цікаві, і це може розчаровувати. Однак я розумію, що це лише початок, і кожен текст робить нас сильнішими. Головне – не боятися пробувати.

По-друге, чимало студентів бояться критики. Коли твоя стаття чи репортаж отримують зауваження від викладача або не подобаються аудиторії, це завжди боляче. Однак я думаю, що це частина процесу навчання. Критика вчить нас бути сильнішими, краще усвідомлювати свої помилки і працювати над ними. Без цього неможливо стати професіоналом.

Попри труднощі, студентські роки дають нам багато можливостей. Ми можемо навчатися на помилках, пробувати нове і не боятися ризикувати. Також університет дає доступ до

стажувань і конкурсів, які допомагають відчутти справжню журналістику.

Сучасні технології дозволяють створювати блоги чи сторінки в соціальних мережах, де можна публікувати свої матеріали. Я сам почав писати невеликі статті у своєму блозі, і це допомогло мені зрозуміти, як працювати з аудиторією. Це поки що невеликі кроки, але я вірю, що вони приведуть мене до більшого.

Я вважаю, що головне для студента-журналіста – це вірити в себе і не здаватися. Журналістика – це складно, але якщо ти любиш це, то вся пророблена робота вартує того. Я сподіваюся, що з кожним днем буду ставати кращим у цій справі і колись мої матеріали допоможуть людям дізнатися правду або зрозуміти щось для себе важливе. Адже саме з маленьких кроків починається великий шлях журналіста.

Святослав МАКОГІН

студент IV-го курсу

МОЯ ІСТОРІЯ

Мій шлях у журналістику розпочався, коли я був у дев'ятому класі. Найулюбленишим моїм предметом у школі була історія України. Надихаючись творчістю Василя Симоненка та В'ячеслава Чорновола, я відчув неабиякий потяг до слова. Зрештою, література та історія – це моє все. Ними я живу та дихаю.

Сидячи за шкільною партою, шукав можливість поєднати кожен із цих царин в одне ціле. Не був осторонь також різних дискусій та круглих столів, оформляв шкільну газету. Надзвичайно мені подобалася громадянська освіта, адже журналіст – це ще й правозахисник, людина, яка є чи не останньою інстанцією довіри в суспільстві. Звичайно, це були роздуми школяра, оповиті романтикою та певною ейфорією. З цього моменту почався відлік до обраної мною професії.

За тридцять три роки незалежності України при виконанні професійних обов'язків загинуло чимало журналістів, тому ця стежина аж ніяк не про комфорт. Це постійна відповідальність перед собою і перед суспільством. Фах медійника – це не спалахи камер та відкритий мікрофон. Це величезне поле, яке пустує, і його треба засівати. Ми – не люди камер та подіумів, а ті, хто має бути міцною опорою для держави.

Ми люди слова, а воно буває різним й може проявлятися в рожевих світанках або на лінії фронту. Перо журналіста – це спис, який завжди має бути напоготові, але він ніколи не повинен стати

інструментом кривди чи паплюження чиеїсь гідності. Журналістика – це не буфер між владою та суспільством, це окрема інституція, яка виступає в ролі спостерігача, але виконує функції лабораторії, що визначає стан та зрілість суспільства.

Певною мірою це проєкція та прогностика життя, адже кожен з нас є архітектором та відповідальний за конструкцію, яку збудував. Від розвитку журналістики залежить і формування моделі суспільства. Навчаючись в університеті, я став громадським діячем, вивчаю проблеми свого міста та людей зсередини.

Участь у громадському житті – одна з найважливіших підвалин для побудови громадянського суспільства. За цей час я познайомився з багатьма дисидентами, літераторами, політиками. Неодноразово ставав гостем івано-франківського архієрейського радіо «Дзвони». Займаюся просвітницькою діяльністю та ділюся на етерах розповідями про невідомі чи несправедливо забуті сторінки української історії. В такий спосіб викорінюю нігілізм, адже із незнання проростає коріння брехні та маніпуляції.

Моя історія – це торування шляху, що моїм назвався.

Святослав МАКОГІН

студент IV-го курсу

НАША СВОБОДА ЗАЛЕЖИТЬ ВІД СВОБОДИ ПРЕСИ

Світ сьогодення – це насамперед світ інформаційних та гібридних війн. Наступ пропаганди стає дедалі жорсткішим. У політиці дедалі більше панують асиметричні впливи – інформаційні війни. Це війни, що ведуться за простір: хто його наповнює – той ним і володіє. Недарма свого часу Вінстон Черчилль сказав: «Хто володіє інформацією – володіє всесвітом». Ці слова не втратили актуальності.

Розгляньмо приклад пропагандистської платформи Russia Today. Вона мовить десятима мовами: хінді, арабською, англійською, іспанською тощо. Це телекратична система, що формує монополію впливу. Загроза в тому, що російські медіа просувають південноазійські впливи в європейський інформаційний простір. Це окупація без військ, яка починається з умів, а далі – з територій. Уявімо: RT отримує щорічне фінансування в розмірі близько 28 мільярдів рублів – це приблизно \$300–400 мільйонів на рік. Для порівняння: бюджет «Голосу Америки» становить \$267 мільйонів. Це дає RT перевагу в охопленні, виробництві контенту та впливі на глобальний інформаційний простір.

Зникнення західного медіавпливу відчиняє двері до автократії. У таких країнах формується лояльний електорат, зручний для Кремля чи Пекіна. Прокремлівські партії отримують вагомі

результати у Словаччині, Німеччині, Болгарії, Угорщині та Румунії – від 13% до 30%. Їх риторика – антиміграційна, антиєвропейська, популістська. У деяких країнах ці партії вже входять до складу урядів.

Саме вільні медіа є контрпропагандою. Вони транслюють західну систему цінностей. І «Голос Америки» – це не просто голос США, це голос усього вільного світу. Недарма за часів СРСР «Радіо Свобода» глушили, а генеральний секретар компартії Леонід Брежнєв прагнув його знищити. Якщо зникнуть незалежні європейські медіа – зникне і Європа як політичний, економічний і культурний суб'єкт.

Сьогодні медіа формують світогляд, моделюють сенси. У війні за ідентичність перемагає не той, хто має більше танків, а той, чия парадигма домінує. Подібну ситуацію бачимо на Філіппінах, де китайські інвестори поступово отримують контроль над стратегічними галузями: інфраструктурою, телекомунікаціями, медіа. Це створює інформаційне середовище без альтернативи. Варто чомусь статися – миттєво з'являється потрібний сюжет. Поки США реагують, Китай уже діє. Такий він, світ постправди, де свобода – це рабство, а війна – це мир, як писав Джордж Орвелл. У світі інформація – головна зброя, а свобода слова – перший рубіж оборони.

Саме тому свобода медіа – не деталь, а ключ. Вона критично важлива, бо від неї залежить, чиї сенси, чиї права і вольності братимуть гору, а відтак хто формуватиме ландшафт дійсності, в якій живемо.

Андрій МОСКАЛЮК
студент I-го курсу ОР, магістр

МЕДІА У ЧАС ВІЙНИ

Повсякчасний потік інформації вимагає критичного осмислення, особливо у час війни, коли звідусіль бурхливими потоками ллються річки повідомлень. Я часто ставлю собі запитання: чому ми маємо право знати? Чому ми можемо вільно висловлювати свої думки, навіть якщо вони йдуть врозріз із загальноприйнятими? Хто стоїть на сторожі цієї можливості? Відповідь проста: наша свобода тісно пов'язана зі свободою преси. Щоб не було недостовірної інформації, медіа повинні подавати аргументовані, перевірені та, основне, правдиві відомості.

На мою думку, без вільного голосу журналістів, без їхнього права на розслідування та оприлюднення інформації наша свобода стає крихкою і вразливою. Адже у світі, де медіа контролюються силою, правда стає інструментом маніпуляцій, а не об'єктивним відображенням дійсності. За відсутності вільної преси розквітають корупція та зловживання владою, адже ніхто не може відкрито про це говорити та вимагати відповідальності. На підтвердження своєї точки зору наведу приклад сучасного впливу медіа, а саме Всеукраїнського телемарафону «Єдині новини», на суспільну думку. Спільна редакційна політика, попри спрямованість на національну єдність, призводить до однобічного висвітлення подій та уникнення критики. Також в умовах війни існує тенденція до підкреслення перемог та оптимістичних новин, що створює неповну картину реальності. Іноді лунають закиди про недостатнє

представлення в етері альтернативних точок зору та опозиційних політиків.

У бурхливому потоці всесвітньої інформації, де домінують великі медійні корпорації та всеосяжні соціальні мережі, часто залишається непомітним тихий, але надзвичайно важливий голос регіональних медіа. Вони є першоджерелом новин про події, що відбуваються поруч: від рішень місцевої влади та комунальних проблем до культурних заходів та спортивних змагань. Саме місцеві газети, радіостанції та онлайн-видання фіксують історію конкретної громади, зберігають її унікальну ідентичність та передають наступним поколінням. На підтвердження вищесказаного можна навести приклад друкованого медіа Коломиї – газети «Вільний голос». Із початком повномасштабного вторгнення країни-агресора 24 лютого 2022 року газета «Вільний голос» із перших сторінок висвітлює все, що стосується військової справи. Зокрема, часопис співпрацює з 10-ю окремою гірсько-штурмовою бригадою «Едельвейс». У кожному номері публікуються статті від «Едельвейсів» про щоденний героїзм воїнів. Головними темами публікацій є звияги українських захисників, долі полеглих Героїв, волонтерство. Також висвітлюються події з життя внутрішньо переміщених осіб, мешканців Коломиї та об'єднаної територіальної громади у час війни, допомога фронту, культурне, освітнє, громадсько-політичне, сільськогосподарське життя коломиян. Статті супроводжуються тематичними фотографіями. Коли інформація подається з першоджерела, тобто безпосередньо від очевидців чи учасників подій, мінімізується вплив влади чи бізнесу. Регіональним медіа з принципово незалежною позицією важко й у фінансовому плані. Редактор газети «Вільний голос» Валентина Близнюк фіксує новітню історію України у складний час, власними силами збирає, класифікує та доносить до вірних читачів достовірну інформацію про героїв на передовій, волонтерів у тилу,

медиків, освітян, де кожен на своєму місці наближає Україну до перемоги. Окрім цього, вирішує всі адміністративні і не тільки питання газети, щоб кожного тижня люди могли довідатися про актуальні та достовірні новини.

Отже, наша свобода – це не дар, а процес боротьби та відстоювання своїх прав. Свобода преси є одним із найважливіших інструментів у цій боротьбі. Незалежні медіа є запорукою нашої здатності критично мислити, приймати усвідомлені рішення та контролювати/направляти владу. Тому підтримка свободи слова, захист прав журналістів та сприяння розвитку незалежних медіа життєво необхідні для збереження нашої власної свободи та побудови демократичного суспільства.

Голос вільної преси – це і наш голос, і ми повинні його озвучувати.

ЗМІСТ

ЮНІ В ПРОФЕСІЇ:

студенти про журналістику	3
Роксолана Бабій	4
Марія Гаврилюк	10
Богдан Горук	14
Яна Лазорик	20
Вероніка Микулин	28
Христина П'ятнюк	35
Діана Струк	38
Артем Ткаченко	43
Тетяна Ткаченко	47

ЧАС, ДОСВІД, АВТОРИТЕТ:

думки журналістів-фахівців	51
Ігор Бойчук	52
Сергій Борис	57
Андрій Буцяк	61
Віталій Голубєв	65
Сергій Гуменюк	77
Ігор Гусак	82
Остап Дроздов	90
Софія Єрмакова	96
Любомир Калинець	99
Андрій Касьмін	107
Вікторія Кім	113
Віра Кушлик	117
Тарас Майстришин	121
Михайло Мазур	130
Андрій Русиняк	136

Михайло Сенів	141
Василь Скрипка	145
Тетяна Соболик	154
Ольга Суровська	162
Іван Харук	172
Ганна Черненко	179
Ілона Шевченко	188

МЕДІА У ЧАС ВІЙНИ:

публіцистичні роздуми студентів	193
---------------------------------------	-----

Віталій Завалка. Виклик журналістики:

перші кроки до професії	194
-------------------------------	-----

<i>Святослав Макогін. Моя історія</i>	196
---	-----

Святослав Макогін.

Наша свобода залежить від свободи преси	198
---	-----

<i>Андрій Москалюк. Медіа у час війни</i>	200
---	-----

Дизайн обкладинки *Ольги Бабенко*

Верстка *Стефанії Шеремети*
Коректура *Лідії Левницької*

Видавництво «Лілея-НВ»
А/С 250,

м. Івано-Франківськ, 76018
e-mail: lileyanv@gmail.com

Свідоцтво ІФ №8 від 28.12.2000 р.